

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA GORICA

1940.

EDAR

MOI HORJEVE
DRUŽBE 1940

S cerkvenim dovoljenjem.

DRUŽBA ima v zalogi še sledeče knjige:

	Cena za 1 izvod	Cena za 1 izv. s poštnino	
		tuzemstvo	inozemstvo
	Lir	Lir	
Achermann: V službi pri trinoĝu. Povest iz francoske revolucije	3.—	3.40	4.—
Bednarik Rado: Krížem sveta	2.—	2.30	2.60
Bertrand-Rejec: Sanguis Martyrum, Roman iz mučenístva prvih kristjanov	4.—	4.60	5.—
Bitežnik: Nove postave. Razlaga ital. civ. zakonika	5.—	5.50	4.—
Dragon Ant.: Za Kristusal življenje p. Pro-ja	2.80	3.40	3.80
Finžgar: Strici. Novela	2.—	2.30	2.60
Grafenauer: Ljubezen, zakon, družina	3.—	3.40	4.—
Jaklič Fr.: Nevesta s Korinja. Dolenjska povest	2.—	2.40	2.80
Jalen: Ovčar Marko. Povest	4.50	5.20	—
Kacin: Klasje	6.—	6.50	7.—
Kacin: Pisano polje	5.—	5.50	6.—
Kersnik: Testament. Povest	2.—	2.40	2.80
Kralj Janko: Socialna čitanka. Zbornik poljudnih spisov o socialnem vprašanju	3.—	3.40	3.80
Krasnov-Hrastnik: Pri podnožju božjega prestola. Povest	3.—	4.—	5.—
Novak: Napoleon	5.—	5.40	4.—
Rotman: Poredni Bobi. Smešna povest	1.50	2.—	2.50
Rožencvet: Leteče copate. Pravljičice	2.—	2.30	2.60
Rustja Jos.: Gospodarsko berilo	2.20	2.70	3.40
Rustja Jos.: Sadjarstvo	3.—	3.40	3.80
Rustja Jos.: Travníštvo	2.—	2.40	3.—
Savinšek Slavko: Delavci. Povest	2.—	2.50	3.—
Tavčar Ivan: Visoška kronika, povest	5.—	5.50	—
Uršičeva Marta: Družinska kuhinja, 500 receptov	5.—	5.40	6.—
Valjavec: Don Bosco, življenjepís	2.—	2.30	2.60
Velikonja: Srote. Novela	2.—	2.50	2.60
Vodopivec V.: Božji spevi, 92 pesmi za cerkv. leto vez.	18.—	19.—	20.—
Vodopivec V.: Gospodov dan, Mašne in blagoslovne pesmi, vez.	21.—	22.—	23.—
Vodopivec V.: Zdrava Marija, Zbirka Marijinih pesmi. Vez.	22.—	23.—	24.—
Zdešar A.: Sv. Vincencij Pavelski. Življenjepís	5.—	5.50	4.—
Blagovest. Življenja našega Gospoda Jezusa Kristusa	2.—	2.50	3.—
Kolački	1.50	2.—	2.50
Molimo! Molitve in svete pesmice	4.—	4.50	6.—
Molimo! Molitve in svete pesmice	2.50	3.—	3.50
Proti novim svetovom. Zgodov. črtice	1.50	2.—	4.—
Z Bogom! Molitve in svete pesmice v pl. vez. z rdečo obr.	2.—	2.40	2.80
Zimske urice. Povesi in črtice	2.—	2.40	2.80
Zvezda. Življenje Eve Lavallière	2.50	2.80	3.50
Živi ogenj. Življenje Pija X.	3.—	3.50	4.—

Knjige se pošiljajo samo, če se plača vnaprej. — Za nepriporočene pošiljke družba ne sprejema nikake odgovornosti. — Pristojbina za priporočilo je L. 0.60 za vsako pošiljko. — Naročniki iz tuzemstva lahko pošljejo znesek v nepokvarjenih poštinih znamkah.

NASLOV: Sodalizio di S. Ermacora
GORIZIA - Via Orzoni N. 38 - Poštni ček. rač.: Trieste 11-105 - Ljubljana 20446.

KOLEDAR

ZA PRESTOPNO LETO

---

1 9 4 0

8414/1940

4201/538

SODALIZIO S. ERMACORA - GORIZIA

TIPOGRAFIA CONSORZIALE - TRIESTE - (30 Settembre 1939 - XVII)

Prestopno leto 1940.

ima 366 dni in se začne s ponedeljkom in konča s torkom.

Začetek leta 1940.

Občno državno leto se začne na novega leta dan 1. januarja.
Cerkveno leto se začne s prvo adventno nedeljo dne 1. decembra.

Astronomični letni časi.

Pomlad se začne 20. marca ob 19. uri 24 min. - Poletje se začne 21. junija ob 14. uri 37 min. - Jesen se začne 23. septembra ob 5. uri 46 min. - Zima se začne 22. decembra 55 min. po polnoči - Ure se štejejo od 1 do 24, to je od polnoči do polnoči.

Znaki za mesečne spremene.

Mlaj . . . . . ● Ščip ali polna luna . . . . . ☽
Prvi krajec . . . . . ☾ Zadnji krajec . . . . . ☾

Mrki sonca v letu 1940.

Letos bo sonce mrknilo dvakrat, a v naših krajih ne bo viden noben mrk.

Dne 7. aprila bo obročasti sončni mrk. Videli ga bodo v Mehiškem zalivu in na Tihem oceanu.

Dne 1. oktobra bo popolni sončni mrk. Videli ga bodo v Južni Afriki, na Atlantskem oceanu in Južni Ameriki ob ravniku.

Luna letos ne bo nikoli mrknila.

Dne 11. in 12. novembra bo planet Merkur šel mimo sonca, kar je izreden nebesni pojav. V Evropi se to ne bo videlo.

Vremenski ključ,

s katerim vsakdo lahko zve za vreme celega leta naprej, ako le ve, kdaj se izpremeni luna (t. j.: ob kateri uri nastopi prvi krajec ☾, ščip ☽, zadnji krajec ☾ in mlaj ●). — Ta vremenski ključ je napravil slavni zvezdoslovec J. W. Herschel in dunajska Kmetijska družba ga je l. 1839. spoznala za najbolj zanesljivega. Pomeni pa, kadar se izpremeni luna:

Ob uri	Poleti	Pozimi	Ob uri	Poleti	Pozimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik	od 12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar	od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar	od 16. do 18.	lepo	lepo
od 6. do 10.	spremenljivo	dež ob severo-zapadniku, sneg ob vzhodniku	od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter	od 22. do 24.	lepo	lepo

O p o m b a. Leto se razdeli na dva dela, t. j. na poletje in na zimo: za poletje velja čas od 16. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa velja za zimo.

Cerkveni zapovedani prazniki so razen nedelj še sledeči:

Novo leto ali obrezovanje Gospodovo, ponedeljek, 1. januarja.

Sveti trije kralji ali razglasenje Gospodovo, sobota, 6. januarja.

Sv. Jožef, ženin Marije Device, torek, 19. marca.

Velika noč ali vstajenje Gospodovo, nedelja, 24. marca.

Kristusov vnebohod, četrtek, 2. maja.

Binkošti ali prihod sv. Duha, nedelja, 12. maja.

Sv. Rešnje Telo, četrtek, 23. maja.
Sv. Peter in Pavel, apostola, sobota,

29. junija.

Vnebovzetje Marije Device, četrtek,
15. avgusta.

Pepelnica ali začetek posta je v sredo 7. februarja. — Od božiča do pepelnice je 43 dni ali 6 tednov in en dan. — Nedelj v predpustu je 5, po binkoštih 28.

Posti in zdržki.

1. Pomladanske (postne) kvatre 14., 16. in 17. februarja.

2. Poletne (binkoštna) kvatre 15., 17. in 18. maja.

3. Jenske kvatre 18., 20. in 21. septembra.

4. Zimske (adventne) kvatre 18., 20. in 21. decembra.

Dnevi zgolj zdržka (da se ne sme

Praznik vseh svetnikov, petek, 1. novembra.

Brezmadežno spočetje Marije Device, nedelja, 8. decembra.

Božič ali rojstvo Gospodovo, sredo, 25. decembra.

uživati meso, pa se sme večkrat najesti do sita) imajo znamenje †.

Dnevi zgolj posta (sme se uživati meso, a do sita se sme človek najesti le enkrat) imajo znamenje †.

Dnevi strogega posta (ne sme se uživati meso in sme se najesti do sita le enkrat) imajo znamenje ††.

Razen tega naj se vsak vernik ravna po predpisih svoje škofije.

Poglavar katoliške Cerkve.

Papež Pij XII., rojen v Rimu 2. marca 1876. z imenom Evgenij Pacelli; v mašnika posvečen 2. aprila 1899; deloval je v kongregaciji za izredne cerkvene zadeve; v škofa ga je posvetil Benedikt XV. dne 13. maja 1917; od 1917. apostolski nuncij v Münchenu, od 1920. v Berlinu; od 16. novembra 1929. kardinal, od 10. februarja 1930. državni tajnik Pija XI.; za papeža izvoljen na svoj rojstni dan 2. marca 1939.

Katoliški vladike v Julijski krajini.

Dr. Karel Margotti, knez in nadškof goriški, rojen 22. aprila 1891. v Alfonsine, posvečen za nadškofa 25. marca 1930.

Dr. Irifon Pederzoli, škof poreško-puljski, rojen 28. januarja 1864. v Kotoru, posvečen za škofa 5. oktobra 1913.

Dr. Anton Santin, škof tržaško-koperski (imenovan 17. maja 1938 — prej škof reški), rojen 9. decembra 1895. v Rovinju, posvečen za škofa 29. oktobra 1933.)

Dr. Hugo Camozzo, škof reški, rojen v Milanu 1892., za škofa imenovan 18. avgusta 1938.

Kraljevska rodbina.

Viktor Emanuel III. kralj in cesar, rojen 11. novembra 1869., vlada od 29. julija 1900.

Helena, kraljica in cesarica, rojena kneginja črnogorska 8. jan. 1873., poročena 24. okt. 1896.

Kraljična Jolanda, rojena 1. junija 1901. Poročena z grofom Karlom Calvi di Bergolo.

Kraljična Mafalda, rojena 19. novem. 1902. Poročena s princem Filipom Hesenskim.

Humbert, princ piemontski, prestolonaslednik, rojen 15. septembra 1904., poročen z Marijo José Belgijsko.

Kraljična Ivana, rojena 13. novembra 1907., poročena z bolgarskim kraljem Borisom III.

Kraljična Marija, rojena 26. dec. 1914. Marija Pia, hči prestolonaslednika Humberta, rojena 24. septembra 1934.

Viktor Emanuel, sin prestolonaslednika Humberta, rojen 12. februarja 1937.

Državni in civilni prazniki.

Celodnevni civilni prazniki.

Vse nedelje in zapovedani cerkveni prazniki. — 11. februar, obletnica konkordata. — 21. april, praznik dela. — 9. maja, obletnica ustanovitve cesarstva. — 28. oktober, Marcia su Roma. — 4. november, obletnica zmage.

Sledeče praznike se dela samo do poldne.

8. januarja, rojstni dan kraljice Helene. — Pustni torek. — 24. maja, napoved vojne. — 29. junija, obletnica smrti kralja Humberta. — 18. avgusta, god kraljice Helene. — 15. septembra, rojstni dan prestolonaslednika Humberta. — 2. novembra, vseh vernih duš dan. — 11. novembra, rojstni dan Njegovega Vel. kralja in cesarja. — 24. decembra, božični večer. — 31. decembra, Silvestrovo.

Prazniki, na katere se samo razobešajo državne zastave.

4. januarja, obletnica smrti prve kraljice Italije. — 9. januarja, smrt kralja Viktorja Emanuela II. — 23. marca, ustanovitev fašjev. — 25. aprila, rojstni dan V. Marconija. — 4. junija, praznik ustave. — 12. oktobra, obletnica odkritja Amerike.

Januar - Prosinec

1	Ponedeljek		NOVO LETO. Obrezovanje Gospodovo.
2	Torek	☾	Ime Jezus. Makarij Aleksandr., opat.
3	Sreda		Genovefa, devica; Antér, papež.
4	Četrtek		Tit, škof; Angela Folinjska, vdova.
5	Petek	*	Edvard, kralj; Emilijana, devica; Telesfor, muč.
6	Sobota		Sveti trije kralji. Razglašenje Gospodovo.
7	Nedelja		1. po razglašenju Gospodovem. Sveta družina.
8	Ponedeljek		Severin, opat; Teofil, mučenec.
9	Torek	☉	Julijan, mučenec; Peter, škof; Bazilisa, mučenica.
10	Sreda		Viljem, škof; Agaton, papež; Pavel, puščavnik.
11	Četrtek		Higin, papež; Pavlin Oglejski, škof; Božidar, opat.
12	Petek	*	Alfred, opat; Ernest, škof; Arkadij, mučenec.
13	Sobota		Veronika Mil., devica; Juta.
14	Nedelja		2. po razglašenju Gospodovem. Feliks Nol.; Hilarij.
15	Ponedeljek		Pavel, puščavnik; Maver, opat.
16	Torek		Marcel, papež; Berard in tov., mučenci.
17	Sreda	☾	Anton, puščavnik; Marijan, mučenec.
18	Četrtek		Sv. Petra stol v Rimu. Priska, devica, mučenica.
19	Petek	*	Marij in tovariši, mučenci; Knut, kralj.
20	Sobota		Fabijan in Sebastijan, mučenca.
21	Nedelja		1. predpostna. Neža, devica, mučenica.
22	Ponedeljek		Vincencij in Anastazij, mučenca.
23	Torek		Zaroka Marije Device. Rajmund.
24	Sreda		Timotej, škof; Evgenij, mučenec.
25	Četrtek	☉	Pavlovo spreobrnjenje. Ananija, mučenec.
26	Petek	*	Polikarp, škof; Payla, vdova; Vigilij, škof.
27	Sobota		Janez Zlatousti, cerkveni učenik.
28	Nedelja		2. predpostna. Julijan, škof; Peter Nol., spoz.
29	Ponedeljek		Francišek Saleški, cerkveni učenik.
30	Torek		Martina, devica, mučenica; Hiacinta, devica.
31	Sreda	☾	Janez Bosko, spozn.; Marcela, vdova.

☾ Zadnji krajec dne 2. ob 5.56; sneg in vihar.

☉ Mlaj dne 9. ob 14.53; lepo in prijetno.

☽ Prvi krajec dne 17. ob 19.21; dež in sneg ob jugu ali zap.

☼ Ščip dne 25. ob 0.22; mrzlo, če ni južozapadnik.

☾ Zadnji krajec dne 31. ob 15.47; lepo in prijetno.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

1. nedelja po razglasenju Gospodovem: Dvanajstletni Jezus v templju. (Lk 2, 42-52)
2. nedelja po razglasenju Gospodovem: O ženitnini v Kani Galilejski. (Jan 2, 1-11)
1. predpostna nedelja: O delavcih v vinogradu. (Mt 20, 1-16)
2. predpostna nedelja: Prilika o sejalcu in semenu. (Lk 8, 4-15)

Z a p i s k i

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Dan zraste za 56 minut.

DAVKI: Izobešeni so seznammi davkoplačevalcev. Dobro jih preglej!

Februar - Svečan

1	Četrtek		Ignacij, škof, mučenec; Brigita, devica.
2	Petek		Svečnica. Darovanje Gospodovo.
3	Sobota		Blaž, škof, mučenec; Oskar, škof.
4	Nedelja		3. predpostna. Andrej K., škof; Veronika.
5	Ponedeljek		Agata, devica, mučenica; Albuin, škof.
6	Torek		Pust. Doroteja, devica; Armand, škof; Tit, škof.
7	Sreda	††	Pepelnica. Romuald, opat; Julijana, vdova.
8	Četrtek	☉†	Janez Matajski, spoznavalec; Emilijan; Juvencij.
9	Petek	††	Apolonija, devica, mučenica; Ciril Aleks., cerkv. uč.
10	Sobota	†	Skolastika, devica, mučenica; Sotera, devica.
11	Nedelja		1. postna. Lurška Mati božja. Adolf, škof.
12	Ponedeljek	†	7 ustanoviteljev; Melecij, škof.
13	Torek	†	Katarina R., devica; Gregor II., papež.
14	Sreda	†	Kvatre. Valentin, mučenec; Ivana V.
15	Četrtek	†	Favstin, mučenec; Jordan, spoznavalec.
16	Petek	☉††	Kvatre. Julijana, devica, mučenica; Onezim, šk.
17	Sobota	†	Kvatre. Frančišek Kle, mučenec; Gregor X.
18	Nedelja		2. postna. Simeon, škof; Flavijan, mučenec.
19	Ponedeljek	†	Konrad, puščavnik; Julijan, mučenec.
20	Torek	†	Elefterij, škof; Sadot, škof, in tovariši, mučenci.
21	Sreda	†	Feliks, škof; Irena, devica.
22	Četrtek	†	Sv. Petra stol v Antiohiji. Marjeta K.
23	Petek	☉††	Peter Damijan, cerkveni učenik; Romana.
24	Sobota	†	Prestopni dan. — Modest, škof.
25	Nedelja		3. postna. Matija, apostol; Sergij, mučenec.
26	Ponedeljek	†	Viktorin in tovariši, mučenci; Feliks III., papež;
27	Torek	†	Matilda, devica; Viktor; Aleksander.
28	Sreda	†	Gabrijel od žalostne Matere božje; Baldomir.
29	Četrtek	†	Roman, opat; Antonija Florent.; Rajmund.

- ☉ Mlaj dne 8. ob 8.45; dež in sneg.
 ☽ Prvi krajec dne 16. ob 13.55; mrzlo in vetrovno.
 ☿ Ščip dne 23. ob 10.55; mrzlo in vetrovno.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

3. predpostna nedelja: Jezus ozdravi slepca. (Lk 18, 31-42)
1. postna nedelja: Jezus trikrat skušan. (Mt 4, 1-11)
2. postna nedelja: Jezus se na gori spremeni. (Mt 17, 1-9)
3. postna nedelja: Jezus izžene hudiča. (Lk 11, 14-28)

Z a p i s k i

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....

Dan zraste za 1 uro 21 minut.

DAVKI: Plačaj prvi obrok od 10. do 18.

Marec - Sušec

1	Petek	☾††	Albin, škof; Antonina, mučenica.
2	Sobota	†	Simplicij, papež; Neža Praška, devica.
3	Nedelja		4. postna. Kunigunda, cesarica; Marin, mučenec.
4	Ponedeljek	†	Kazimir, spoznavalec; Lucij, papež.
5	Torek	†	Friđerik; Janez Jožef od Križa, spoznavalec; Evzebij.
6	Sreda	†	Perpetua in Felicita, mučenici.
7	Četrtek	†	Tomaž Akvinski, cerkveni učenik.
8	Petek	††	Janez od Boga, spoznavalec; Julijan, škof.
9	Sobota	☾†	Frančiška Rimska; Gregor Nac.
10	Nedelja		5. postna (tiha). 40 mučencev; Makarij, škof.
11	Ponedeljek	†	Sofronij, škof; Krištof Milanski; Konstantin.
12	Torek	†	Obletnica kronanja Pija XII. Gregor Veliki, papež.
13	Sreda	†	Teodora, mučenica; Kristina, mučenica.
14	Četrtek	†	Matilda, kraljica; Pavlina.
15	Petek	††	Marija 7 žalosti. Klemen M. Hofbauer, spoznavalec.
16	Sobota	†	Hilarij in Tacijan, mučenca; Hervard.
17	Nedelja	☾	6. postna (cvetna). Jedert, devica; Patrik, škof.
18	Ponedeljek	†	Ciril Jeruzalemski, cerkveni učenik; Salvator, spoz.
19	Torek		Jožef, ženin Device Marije.
20	Sreda	†	Aleksandra, mučenica; Janez Parm.
21	Četrtek	†	Veliki četrtek. Benedikt, opat; Serapion, šk.
22	Petek	††	Veliki petek. Lea; Katarina Genovska.
23	Sobota	☾††	Velika sobota. Jožef Oriol; Pelagija, muč.
24	Nedelja		VELIKA NOČ. Vstajenje Gospodovo.
25	Ponedeljek		Velikonočni ponedeljek. Oznanjenje Marije Device.
26	Torek		Emanuel, mučenec; Maksima, mučenica.
27	Sreda		Janez Damaščan, cerkveni učenik; Rupert.
28	Četrtek		Janez Kapistran; Sikst III., papež.
29	Petek	*	Ciril, mučenec; Bertold, spoznavalec.
30	Sobota	☾	Janez Klimak, opat; Kvirin, mučenec.
31	Nedelja		1. povelikonočna (bela). Benjamin, mučenec.

☾ Zadnji krajec dne 1. ob 3.35; sneg in vihar.

☾ Mlaj dne 9. ob 3.23; sneg in vihar.

☾ Prvi krajec dne 17. ob 4.25; sneg in vihar.

☾ Ščip dne 23. ob 20.33; dež in sneg.

☾ Zadnji krajec dne 30. ob 17.20; lepo.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

4. postna nedelja: Jezus nasiti 5000 mož. (Jan 6, 1-15)

Tiha nedelja: Judje hočejo Jezusa kamenjati. (Jan 8, 46-59)

Cvetna nedelja: Jezus jezdi v Jeruzalem. (Mt 21, 1-9)

Velika noč: Jezus vstane od mrtvih. (Mk 16, 1-7)

1. povelikonočna (bela) nedelja: Jezus se prikaže ob zaprtih durih. (Jan 20, 19-31)

Zapiski

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Dan zraste za 1 uro 38 minut. — Začetek pomladi. — Noč in dan sta enako dolga.

DAVKI: Od 1. do 8. preglej seznam dodatkov k direktnim davkom.

April - Mali traven

1	Ponedeljek	Hugo, škof; Venancij, škof, mučenec.
2	Torek	Frančišek Pavelski; Leopold G.
3	Sreda	Rihard, škof; Hionija, devica, mučenica.
4	Četrtek	Izidor Sev., cerkveni učenik; Benedikt Niger.
5	Petek	* Vincencij Fererski; Irena, devica.
6	Sobota	Sikst I., papež; Krescencija, devica.
7	Nedelja	☉ 2. povelikonočna. Herman Jožef, spoznavalec.
8	Ponedeljek	Albert, škof, mučenec; Julija Biliart.
9	Torek	Marija Kleofa; Tomaž Tol., mučenec.
10	Sreda	Varstvo sv. Jožefa. Ecehijel, prerok; Mehtilda, dev.
11	Četrtek	Leon Veliki, papež in cerkveni učenik; Konrad.
12	Petek	* Julij I., papež; Angel, spoznavalec.
13	Sobota	Hermenegild, mučenec; Ida, devica.
14	Nedelja	☾ 3. povelikonočna. Justin, mučenec; Valerijan in tov.
15	Ponedeljek	Helena, kraljica; Teodor, mučenec.
16	Torek	Benedikt Jožef Labre, spoznavalec.
17	Sreda	Rudolf, mučenec; Anicet, papež.
18	Četrtek	Apolonij, mučenec; Elevterij, škof.
19	Petek	* Leon IX., papež; Konrad Ask.
20	Sobota	Viktor, mučenec; Božidar; Neža Montepulčanska, d.
21	Nedelja	☉ 4. povelikonočna. Anzelm, cerkveni učenik; Simeon.
22	Ponedeljek	Soter in Gaj, p.; Leon, škof; Tarbula, devica.
23	Torek	Adalbert (Vojteh), škof; Egidij Asiški.
24	Sreda	Jurij, mučenec; Fidelis Sigm., muč.
25	Četrtek	Marko, evangelist; Ermin, mučenec.
26	Petek	* Mati božja dobrega sveta. Klet.
27	Sobota	Hosana, devica; Peter Kanizij, cerkveni učenik.
28	Nedelja	☾ 5. povelikonočna. Pavel od Križa, spoznavalec.
29	Ponedeljek	Križev o. Peter, mučenec; Robert, opat; Antonija.
30	Torek	Križev o. Katarina Sienska, devica. Jožef Ben.

☉ Mlaj dne 7. ob 21.18; dež in sneg.

☾ Prvi krajec dne 15. ob 14.46; spremenljivo.

☉ Ščip dne 22. ob 5.37; dež.

☾ Zadnji krajec dne 29. ob 8.49; spremenljivo.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

2. povelikonočna nedelja: Jezus dobri pastir. (Jan 10, 11-16)
3. povelikonočna nedelja: Jezus napoveduje svoj odhod. (Jan 16, 16-22)
4. povelikonočna nedelja: Jezus obljubi učencem Sv. Duha. (Jan 16, 5-14)
5. povelikonočna nedelja: Jezus uči o moči molitve. (Jan 16, 23-30)

Z a p i s k i

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....
- 7.....
- 8.....
- 9.....
- 10.....
- 11.....
- 12.....
- 13.....
- 14.....
- 15.....
- 16.....
- 17.....
- 18.....
- 19.....
- 20.....
- 21.....
- 22.....
- 23.....
- 24.....
- 25.....
- 26.....
- 27.....
- 28.....
- 29.....
- 30.....

Dan zraste za 1 uro 29 minut.

DAVKI: Plačaj drugi obrok davkov od 10-18. — Do 9. pa vložì morebitni rekurz proti odmeri davka, ki je bil naznanjen v januarju.

Maj - Veliki traven

1	Sreda		Križevo. Filip in Jakob ml., apostola.
2	Četrtek		Kristusov vnebohod. Atanazij, cerkveni učenik.
3	Petek	*	Najdenje sv. Križa. Aleksander, papež.
4	Sobota		Florijan, mučenec; Monika, vdova.
5	Nedelja		6. povelikonočna. Pij V., papež; Irenej, škof.
6	Ponedeljek		Janez Evangelist pred lateranskimi vrati; Judita.
7	Torek	☉	Stanislav, škof; Gizela.
8	Sreda		Prikanje nadangela Mihaela.
9	Četrtek		Gregor Nacianski, cerkveni učenik.
10	Petek	*	Antonin škof; Izidor; Janez Avilski; Job, prerok.
11	Sobota	††	Frančišek Hier.; Mamert, škof.
12	Nedelja		BINKOŠTI. Prihod sv. Duha. Pankracij, mučenec.
13	Ponedeljek		Binkoštni ponedeljek. Servacij, škof; Robert Bellar.
14	Torek	☾	Bonifacij, mučenec; Paskal I., papež; Justa.
15	Sreda	†	Kvatre. Izidor, kmet; Zofija.
16	Četrtek		Janez Nepomuk, mučenec; Ubald, škof.
17	Petek	††	Kvatre. Bruno, škof; Paskal Bajlonski, spozn.
18	Sobota	†	Kvatre. Erik, kralj; Aleksandra.
19	Nedelja		1. pobinkoštna. Presveta Trojica. Peter Celestin, p.
20	Ponedeljek		Bernardin Sienski, spoznavalec.
21	Torek	☉	Feliks Kant.; Andrej Bobola, mučenec.
22	Sreda		Emil; Julija; Marjeta.
23	Četrtek		Sv. Rešnje Telo. Janez Krst. de Rossi, spoznavalec.
24	Petek	*	Marija Devica, Pomočnica kristjanov.
25	Sobota		Gregor VIII., papež; Urban I., papež.
26	Nedelja		2. pobinkoštna. Filip Neri, spoznavalec.
27	Ponedeljek		Beda Častitljivi, cerkveni učenik; Janez I., papež.
28	Torek		Avguštin, škof; Viljem, opat.
29	Sreda	☾	Marija Magdalena de Pazzi, devica; Maksim.
30	Četrtek		Ivana Orleanska, devica; Ferdinand.
31	Petek	*	Srce Jezusovo. Angela, devica; Kocijan, mučenec.

☉ Mlaj dne 7. ob 13.07; veliko dežja.

☾ Prvi krajec dne 14. ob 21.51; lepo ob severu, dež ob jugu.

☉ Ščip dne 21. ob 14.33; spremenljivo.

☾ Zadnji krajec dne 29. ob 1.40; lepo.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

6. povelikonočna nedelja: O pričevanju Sv. Duha. (Jan 15, 26-16, 4)

Binkoštna nedelja: O Sv. Duhu in o ljubezni. (Jan 14, 23-31)

1. pobinkoštna nedelja: Jezusu je dana vsa oblast. (Mt 28, 18-20)

2. pobinkoštna nedelja: Prilika o veliki večerji. (Lk 14, 16-24)

Z a p i s k i

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Dan zraste za 1 uro 11 minut.

DAVKI: Vloži prošnjo za znižanje davka ali pa za oprostitev, če nisi več v službi, če ne opravljaš več obrti ali pa če kako lahko opravičiš zahtevo po znižanju.

Junij - Rožnik

1	Sobota	Feliks; Fortunat, spoznavalec; Simeon, spokornik.
2	Nedelja	3. pobinkoštna. Erazem, škof; Marcellin, mučenec.
3	Ponedeljek	Klotilda, kraljica; Pavla, devica.
4	Torek	Frančišek Karm.; Kvirin, škof, mučenec.
5	Sreda	Bonifacij, škof; Valerija, mučenica.
6	Četrtek	Norbert, opat; Bertrand, škof.
7	Petek	Robert, opat; Lukrecija.
8	Sobota	Medard, škof; Maksim. škof; Viljem.
9	Nedelja	4. pobinkoštna. Primož in Felicijan, mučenca.
10	Ponedeljek	Margareta, kraljica; Bogomil, škof.
11	Torek	Barnaba, apostol; Jošt, opat.
12	Sreda	Janez F., spoznavalec; Leon III., papež.
13	Četrtek	Anton Padovanski, spoznavalec; Akvilina, devica.
14	Petek	Bazilij, cerkveni učenik; Elizej, prerok.
15	Sobota	Vid in tovariši, mučenci; Germana, devica.
16	Nedelja	5. pobinkoštna. Frančišek Reg., spoznavalec; Gvido.
17	Ponedeljek	Adolf, škof; Nikander, mučenec; Lavra, devica.
18	Torek	Efrem Sirski, cerkveni učenik; Marko in Marcel.
19	Sreda	Julijana, devica; Gervazij in Protazij, mučenca.
20	Četrtek	Silverij, papež; Florentina, devica.
21	Petek	Alojzij, spoznavalec.
22	Sobota	Ahacij, mučenec; Albin, mučenec; Pavlin Nol., škof.
23	Nedelja	6. pobinkoštna. Agripina, devica.
24	Ponedeljek	Kres. Janez Krstnik.
25	Torek	Viljem, opat; Henrik, škof.
26	Sreda	Janez in Pavel, mučenca; Vigilij, mučenec.
27	Četrtek	Ema, vdova; Ladislav, kralj.
28	Petek	Irenej, škof in mučenec; Leon II., papež.
29	Sobota	Peter in Pavel, apostola.
30	Nedelja	7. pobinkoštna. Spomin sv. Pavla; Oton, spozn.

☉ Mlaj dne 6. ob 2.05; hladno in dež.

☽ Prvi krajec dne 13. ob 2.59; hladno in dež.

☽ Ščip dne 20. ob 0.02; lepo.

☾ Zadnji krajec dne 27. ob 19.13; lepo ob severu,
dež ob jugu.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

3. pobinkoštna nedelja: Prilika o izgubljeni ovci in izgubljenem denarju. (Lk 15, 1-10)
4. pobinkoštna nedelja: Obilni ribji lov. (Lk 5, 1-11)
5. pobinkoštna nedelja: O grehu v mislih in besedah. (Mt 5, 20-24)
6. pobinkoštna nedelja: Jezus nasiti 4000 mož. (Mk 8, 1-9)
7. pobinkoštna nedelja: O lažnivih prerokih. (Mt 7, 15-21)

Z a p i s k i

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....

Začetek poletja. — Najdaljši dan in najkrajša noč. — Dan zraste do 21. za 16 minut in se zopet skrči za 3 minute.

DAVKI: Plačaj tretji obrok od 10. do 18.

Julij - Mali srpan

1	Ponedeljek	Presveta Rešnja Kri. Teobald, puščavnik.
2	Torek	Obiskanje Marije Device. Martinijan, mučenec.
3	Sreda	Leon II., papež; Bernardin Real.
4	Četrtek	Urh, škof; Berta, devica; Lavrijan.
5	Petek	Ciril in Metod, slov. apostola.
6	Sobota	Izaija, prerok; Bogomila; Dominika, mučenica.
7	Nedelja	8. pobinkoštna. Vilibald, škof; Pulherija, devica.
8	Ponedeljek	Elizabeta, kraljica; Evgenij III., papež.
9	Torek	Nikolaj in tovariši, mučenci.
10	Sreda	Amalija, devica; Veronika Jul., devica.
11	Četrtek	Pij I., papež; Olga; Savin, mučenec.
12	Petek	Mohor in Fortunat, mučenca; Janez G.
13	Sobota	Anaklet, papež in mučenec; Margareta.
14	Nedelja	9. pobinkoštna. Bonaventura, škof in cerkveni uč.
15	Ponedeljek	Henrik I., kralj; Vladimir, kralj.
16	Torek	Devica Marija Karmelska.
17	Sreda	Aleš, spoznavalec; Marcelina, devica.
18	Četrtek	Friderik, mučenec; Kamil.
19	Petek	Vincencij Pavelski, spoznavalec; Avrea (Zlata), dev.
20	Sobota	Marjeta, devica; Hieronim; Tomaž, mučenec.
21	Nedelja	10. pobinkoštna. Danijel, prerok; Prakseda, mučen.
22	Ponedeljek	Marija Magdalena, spokornica; Teofil, mučenec.
23	Torek	Apolinarij, škof in mučenec; Liborij, škof.
24	Sreda	Kristina, devica; Kunigunda, devica; Magdalena P.
25	Četrtek	Jakob St., apostol; Krištof, mučenec.
26	Petek	Ana, mati Marije Device; Valent.
27	Sobota	Rudolf in tovariši, mučenci; Pantaleon, mučenec.
28	Nedelja	11. pobinkoštna. Viktor, papež; Inocencij.
29	Ponedeljek	Marta, devica; Beatrika, mučenica.
30	Torek	Abdon in Senen, mučenca; Julita, mučenica.
31	Sreda	Ignacij Lojolski, spoznavalec.

● Mlaj dne 5. ob 12.28; veliko dežja.

☽ Prvi krajec dne 12. ob 7.35; spremenljivo.

☼ Ščip dne 19. ob 10.55; veliko dežja.

☾ Zadnji krajec dne 27. ob 12.29; veliko dežja.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

8. pobinkoštna nedelja: O krivičnem hišniku. (Lk 16, 1-9)
9. pobinkoštna nedelja: Jezus joka nad Jeruzalemom. (Lk 19, 41-47)
10. pobinkoštna nedelja: Prilika o farizeju in cestninarju. (Lk 18, 9-14)
11. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi gluhonemega. (Mk 7, 31-37)

Z a p i s k i

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Začetek pasjih dni. — Dan se skrči za 50 minut.

DAVKI: Objavljeni so dodatki k direktnim davkom. Čas za utok proti odmeri davka od premečnega premoženja (dohodnine), ako se ti to zdi upravičeno,

Avgust - Veliki srpan

1	Četrtek		Vezi sv. Petra; Makabejski bratje.
2	Petek	*	Porciunkula. Alfonz M. Liguori, škof in cerkv. uč.
3	Sobota	☉	Najdenje sv. Stefana; Lidija, vdova.
4	Nedelja		12. pobinkoštna. Dominik, spoznavalec; Agapij.
5	Ponedeljek		Marija Snežnica; Ožbalt, kralj.
6	Torek		Gospodovo spremenjenje. Sikst II., papež.
7	Sreda		Kajetan, spoznavalec; Donat, mučenec.
8	Četrtek		Ciriak, Larg in Smaragd, mučenci.
9	Petek	*	Janez M. Vianney, spoznavalec; Roman; Peter Fab.
10	Sobota	☾	Lavrencij, mučenec; Pavla, devica; Hugo, škof.
11	Nedelja		13. pobinkoštna. Tiburcij, mučenec; Suzana, devica.
12	Ponedeljek		Klara, devica; Hilarija, mučenica.
13	Torek		Janez Berhmans, spoznavalec; Kasijan, mučenec.
14	Sreda	††	Evzebij, spoznavalec; Atanazija, vdova.
15	Četrtek		Vnebovzetje Marije Device.
16	Petek	*	Rok, spoznavalec; Joahim, oče Marije Device.
17	Sobota		Hiacint, spoznavalec; Julijana, devica.
18	Nedelja	☼	14. pobinkoštna. Helena, cesarica; Agapit, mučenec.
19	Ponedeljek		Ludovik Tol., škof; Julij, mučenec; Janez Eud., sp.
20	Torek		Bernard, opat; Samuel, prerok.
21	Sreda		Ivana Franciška Šantalska, vdova.
22	Četrtek		Timotej, mučenec; Hipolit, škof in mučenec.
23	Petek	*	Srce Marijino. Filip Benic., spoznavalec.
24	Sobota		Jernej, apostol; Ptolomej, škof.
25	Nedelja		15. pobinkoštna. Ludovik, kralj; Patricija, devica.
26	Ponedeljek	☾	Zefirin, papež; Bernard Ofiški, spoznavalec.
27	Torek		Jožef Kal., spoznavalec; Antuza, mučenica.
28	Sreda		Avguštin, cerkveni učenik; Hermes, mučenec.
29	Četrtek		Obglavljenje Janeza Krstnika. Sabina, mučenica.
30	Petek	*	Roza Limanska, devica; Feliks, spoznavalec.
31	Sobota		Rajmund, spoznavalec; Izabela, devica; Pavlin, škof.

☼ Mlaj dne 3. ob 21.09; lepo ob severu, dež ob jugu.

☾ Prvi krajec dne 10. ob 13.00; veliko dežja.

☼ Ščip dne 18. ob 0.02; lepo.

☾ Zadnji krajec dne 26. ob 4.33; dež.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

12. pobinkoštna nedelja: Prilika o usmiljenem Samarijanu. (Lk 10, 23-37)
13. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi deset gobavih. (Lk 17, 11-19)
14. pobinkoštna nedelja: O božji previdnosti. (Mt 6, 24-33)
15. pobinkoštna nedelja: Jezus obudi mladeniča iz Najma. (Lk 7, 11-16)

Z a p i s k i

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Konec pasjih dni. — Dan se skrči za 1 uro 25 minut.

DAVKI: Od 10. do 18. plačaj četrti obrok.

September - Kimavec

1	Nedelja		16. pobinkoštna. Egidij, opat; Verena, devica.
2	Ponedeljek	☉	Štefan, kralj; Maksima, mučenica.
3	Torek		Evfemija, Doroteja in tovarišice, mučenice.
4	Sreda		Rozalija, devica; Ida, grofica.
5	Četrtek		Laurenčij Just., škof; Viktorin, škof; Gentilij, muč.
6	Petek	*	Caharija, prerok; Peregrin.
7	Sobota		Marko in tovariši, mučenci; Regina, devica.
8	Nedelja	☾	17. pobinkoštna. Rojstvo Marije Device.
9	Ponedeljek		Peter Klaver, spoznavalec; Serafina.
10	Torek		Nikolaj Tol., spoznavalec; Pulherija, cesarica.
11	Sreda		Prot in Hiacint, mučenca; Milan, škof.
12	Četrtek		Ime Marijino. Gvido, spoznavalec; Macedonij, škof.
13	Petek	*	Frančišek K., spoznavalec; Virgilij, mučenec.
14	Sobota		Povišanje sv. Križa. Ciprijan, škof in mučenec.
15	Nedelja		18. pobinkoštna. Marija 7 žalosti. Nikomed, muč.
16	Ponedeljek	☉	Kornelij, papež; Ljudmila, vdova.
17	Torek		Lambert, škof; Frančiškove rane.
18	Sreda	†	K v a t r e. Jožef Kupertinski, spoznavalec; Zofija.
19	Četrtek		Januarij, škof, in tovariši, mučenci.
20	Petek	††	K v a t r e. Evstahij in tovariši, mučenci.
21	Sobota	†	K v a t r e Matej, evangelist; Jona, prerok.
22	Nedelja		19. pobinkoštna. Tomaž Vilanovski, škof.
23	Ponedeljek		Lin, papež; Tekla, devica, mučenica.
24	Torek	☾	Marija Devica, rešiteljica ujetnikov.
25	Sreda		Kamil in tovariši, mučenci; Kleofa.
26	Četrtek		Ciprijan in Justina, mučenca; Vigilij, škof.
27	Petek	*	Kozma in Damijan, mučenca.
28	Sobota		Venčeslav, kralj in mučenec; Ljuba, opatinja.
29	Nedelja		20. pobinkoštna. Mihael, nadangel.
30	Ponedeljek		Hieronim, cerkveni učenik; Zofija, vdova.

☉ Mlaj dne 2. ob 5.15; dež.

☾ Prvi krajec dne 8. ob 20.32; lepo ob severu, dež ob jugu.

☾ Ščip dne 16. ob 15.41; spremenljivo.

☾ Zadnji krajec dne 24. ob 18.47; lepo, ob jugu ali jugozapádniku dež.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

16. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi vodeničnega. (Lk 14, 1-11)
17. pobinkoštna nedelja: Največja zapoved; Mesija, sin Davidov. (Mt 22, 34-46)
18. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi mrtvoudnega. (Mt 9, 1-8)
19. pobinkoštna nedelja: Prilika o kraljevi ženitnini. (Mt 22, 1-14)
20. pobinkoštna nedelja: Jezus ozdravi sina kraljevega uradnika. (Jan 4, 46-53)

Z a p i s k i

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....

Začetek jeseni. — Dan in noč sta enako dolga. — Dan se skrči za 1 uro 33 minut.

DAVKI: Pred 20. se razobesijo sezname oseb, ki so podvržene davku od premoženja.

Oktober - Vinotok

1	Torek	☉	Remigij, škof; Janez D., spoznavalec.
2	Sreda		Angeli varuhi; Teofil, spoznavalec.
3	Četrtek		Terezika Deteta Jezusa, devica; Felicija, devica.
4	Petek	*	Frančišek Serafinski, spoznavalec; Edvin, kralj.
5	Sobota		Placid in tovariši, mučenci; Flavijana, vdova.
6	Nedelja		21. pobinkoštna. Rožnovenska. Bruno, spoznavalec
7	Ponedeljek		Marija, kraljica sv. rožnega venca. Justina.
8	Torek	☾	Brigita, vdova; starček Simeon.
9	Sreda		Posvečevanje cerkvá; Dionizij, škof in mučenec.
10	Četrtek		Frančišek Borgia, spoznavalec; Ludovik; Danijel, m.
11	Petek	*	Materinstvo Matere božje. Firmin, škof.
12	Sobota		Maksimilijan, škof; Serafin, spoznavalec.
13	Nedelja		22. pobinkoštna. Edvard, kralj; Hugolin; Teofil.
14	Ponedeljek		Kalist, papež, mučenec; Just, škof.
15	Torek		Terezija, devica; Avrelija, devica.
16	Sreda	☉	Gal, opat; Gerard M.; Florentin.
17	Četrtek		Margareta M. Alakok, devica; Hedviga, vdova.
18	Petek	*	Luka, evangelist; Julijan, puščavnik.
19	Sobota		Peter Alkantara, spoznavalec; Ebin, opat.
20	Nedelja		23. pobinkoštna. Janez Kanc., spoznavalec; Felicijan.
21	Ponedeljek		Uršula in tovarišice, mučenice; Hilarion, opat.
22	Torek		Kordula, mučenica; Fides (Vera), mučenica.
23	Sreda		Klotilda, mučenica; Severin škof; Teodor, mučenec.
24	Četrtek	☾	Rafael, nadangel; Kristina, devica.
25	Petek	*	Krizant in Darija, mučenca; Krispin, mučenec.
26	Sobota		Evarist, papež; Bonaventura Pot.; Amadej.
27	Nedelja		24. pobinkoštna. Frumencij, škof; Antonija, devica.
28	Ponedeljek		Simon in Juda, apostola; Cirila, devica.
29	Torek		Narcis, škof; Ida, devica; Donat, spoznavalec.
30	Sreda	☉	Alfonz Rodriguez, spoznavalec; Angel; Klavdij, m.
31	Četrtek	††	Volbenk škof; Krištof, mučenec.

☉ Mlaj dne 1. ob 13.41; veliko dežja.

☾ Prvi krajec dne 8. ob 7.18; spremenljivo.

☾ Ščip dne 16. ob 9.15; dež, ob vzhodniku sneg.

☾ Zadnji krajec dne 24. ob 7.04; dež, ob vzhodniku sneg.

☉ Mlaj dne 30. ob 23.03; lepo.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

21. pobinkoštna nedelja: Prilika o neusmiljenem hlapcu. (Mt 18, 23-35)
22. pobinkoštna nedelja: O cesarskem davku. (Mt 22, 15-21)
23. pobinkoštna nedelja: Jezus obudi Jajrovo hčer. (Mt 9, 18-26)
24. pobinkoštna nedelja: O božjem kraljestvu. (Jan 18, 33-37)

Z a p i s k i

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Dan se skrči za 1 uro 33 minut.

DAVKI: Od 10. do 18. plačaj peti obrok.

November - Listopad

1	Petek	Vsi svetniki.
2	Sobota	Spomin vernih duš. Just, mučenec.
3	Nedelja	25. pobinkoštna. Zahvalna. Viktorin, šk; Hubert, šk.
4	Ponedeljek	Karel Boromejski, škof; Vital; Modesta, devica.
5	Torek	Caharija in Elizabeta; Emerik, spoznavalec.
6	Sreda	☾ Lenart, opat; Helena, devica; Sever, škof.
7	Četrtek	Janez Gabrijel Perb., mučenec; Engelbert, škof.
8	Petek	* Bogomir, škof; Klavdij in tovariši, mučenci.
9	Sobota	Božidar, mučenec; Agripin, škof.
10	Nedelja	26. pobinkoštna. Andrej Avelinski, spoznavalec.
11	Ponedeljek	Martin, škof; Veran, škof; Mena, mučenec.
12	Torek	Martin, papež in mučenec; Avrelij, škof.
13	Sreda	Stanislav Kostka, spoznavalec; Didak.
14	Četrtek	Jozafat Kunčevič, škof in mučenec.
15	Petek	☾* Jedert; Leopold, kralj; Albert Veliki, cerkveni uč.
16	Sobota	Otmar, opat; Edmund, škof; Neža As., devica.
17	Nedelja	27. pobinkoštna. Gregor Čudodelnik, škof.
18	Ponedeljek	Odon, opat; Roman, mučenec; Evgenij, spoznavalec.
19	Torek	Elizabeta, kraljica; Poncijan, papež.
20	Sreda	Feliks V., spoznavalec; Edmund, kralj.
21	Četrtek	Darovanje Device Marije; Kolumban.
22	Petek	☾* Cecilija, devica, mučenica; Filemon, mučenec.
23	Sobota	Klemen, papež in mučenec; Felicita, mučenica.
24	Nedelja	28. pobinkoštna. Janez od Križa, spoznavalec; Flora.
25	Ponedeljek	Katarina, devica, mučenica; Mozes, mučenec.
26	Torek	Silvester, opat; Leonard P., spoznavalec; Konrad, šk.
27	Sreda	Virgilij, škof; Bernardin Foški.
28	Četrtek	Gregor III., papež; Jakob M., spoznavalec.
29	Petek	☾* Saturnin, mučenec; Gelazij, papež.
30	Sobota	Andrej, apostol; Justina, devica.

☾ Prvi krajec dne 6. ob 22.08; lepo.

☾ Ščip dne 15. ob 3.23; sneg in vihar.

☾ Zadnji krajec dne 22. ob 17.36; lepo.

● Mlaj dne 29. ob 9.42; dež, ob vzhodniku sneg.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

25. pobinkoštna nedelja: Jezus med viharjem v ladjici spi. (Mt 8, 23-27)
26. pobinkoštna nedelja: O dobrem semenu in ljujki. (Mt 13, 24-30)
27. pobinkoštna nedelja: Prilika o gorčičnem zrnu. (Mt 13, 31-35)
28. pobinkoštna nedelja: O razdejanju Jeruzalema in o poslednji sodbi. (Mt 24, 15-35)

Z a p i s k i

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....

Dan se skrči za 1 uro 10 minut.

December - Gruden

1	Nedelja	1. adventna. Eligij, škof; Natalija; Ananija.
2	Ponedeljek	Pavlina, devica, mučenica; Bibiana, mučenica.
3	Torek	Frančišek Ksaverij, spoznavalec.
4	Sreda	Barbara, devica, mučenica; Peter Hrizolog.
5	Četrtek	Saba opat; Krispin, mučenec.
6	Petek	Miklavž (Nikolaj), škof; Apolinar, mučenec.
7	Sobota	Ambrož, škof in cerkveni učenik; Urban, škof.
8	Nedelja	2. adventna. Brezmadežno spočetje Marije Device.
9	Ponedeljek	Peter Fourier, škof; Delfina.
10	Torek	Lavretanska Mati božja. Melhiad.
11	Sreda	Damaz, papež; Hugolin, puščavnik.
12	Četrtek	Aleksander, mučenec; Maksencij, mučenec.
13	Petek	* Lucija, devica; Otilija, devica.
14	Sobota	☉ Spiridion, opat; Konrad Ofiški.
15	Nedelja	3. adventna. Kristina, dekla; Valerijan, škof.
16	Ponedeljek	Evzebij, škof; Albina, devica, mučenica.
17	Torek	Lazar, škof; Vivina, devica.
18	Sreda	† K v a t r e. Gracijan, škof; Teotim.
19	Četrtek	Urban V., papež; Favsta, vdova; Darij, mučenec.
20	Petek	†† K v a t r e. Evgenij in Makarij, mučenca.
21	Sobota	† K v a t r e. Tomaž, apostol; Severin, škof.
22	Nedelja	☾ 4. adventna. Demetriј in Honorat, mučenca; Flor, m.
23	Ponedeljek	Viktorija, devica; Dagobert, kralj.
24	Torek	†† Adam in Eva; Hermina, devica.
25	Sreda	BOŽIČ. Rojstvo Gospodovo.
26	Četrtek	Štefan, prvi mučenec.
27	Petek	* Janez Evangelist, apostol; Fabiola, vdova.
28	Sobota	☉ Nedolžni otročiči. Kastor, mučenec.
29	Nedelja	Nedelja po božiču. Tomaž, škof in mučenec.
30	Ponedeljek	David, kralj; Evgenij, škof; Nicefor, mučenec.
31	Torek	Silvester, papež; Pavlina, mučenica; Melanija.

☽ Prvi krajec dne 6. ob 17.01; lepo.

☉ Ščip dne 14. ob 20.38; dež in sneg.

☾ Zadnji krajec dne 22. ob 2.45; sneg in vihar.

● Mlaj dne 28. ob 21.56; dež in sneg.

NEDELJSKI EVANGELIJI:

1. adventna nedelja: O poslednji sodbi. (Lk 21, 25-33)
  2. adventna nedelja: Janezova učenca pri Jezusu. (Mt 11, 2-10)
  3. adventna nedelja: Janez Krstnik pričuje o Jezusu. (Jan 1, 19-28)
  4. adventna nedelja: Janez oznanja pokoro. (Lk 3, 1-6)
- Nedelja pred novim letom: Simeon in Ana ozn. Kristusa. (Lk 2, 33-40)

Z a p i s k i

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....
11. ....
12. ....
13. ....
14. ....
15. ....
16. ....
17. ....
18. ....
19. ....
20. ....
21. ....
22. ....
23. ....
24. ....
25. ....
26. ....
27. ....
28. ....
29. ....
30. ....
31. ....

Začetek zime. — Najkrajši dan in najdaljša noč. — Dan se do 22. skrči za 16 minut in zopet zraste za 2 minuti.

DAVKI: Od 10. do 18. plačaj zadnji obrok. - V tem mesecu daj potrditi obrtno dovoljenje.

Sv. oče Pij XII.

Družina plemenitih Pacellijev je bila vedno globoko vdana Cerkvi. Papežev oče Filip je bil odvetnik. V hudih letih, ko je v rimskem mestu vladala protikatoliška družba masonov,

mu dali ime Evgenij, Krstil ga je star duhovnik Don Jacovazzi, ki je slovel radi svojega svetega življenja. Po krstu je vzel dete v naročje in je kot navdihnjen vzkliknil: «Nekoč bodo

je odvetnik Pacelli moško in pogumno nastopal za papeža in za Cerkev. Mati Virginija je bila pobožna žena blagega srca. Iz tega zakona se je dne 2. marca 1876. rodil deček, ki so

kristjani pozdravljali tega dečka v baziliki sv. Petra!»

Prvo vzgojo mu je dajala mati. Ko je nekoliko dorastel, je z očetom, materjo in brati vsak dan hodil k sv.

maši, kjer je stregel. Še pred par leti je kardinal Pacelli rad pokazal svojim gostom predal, v katerem je v otroških let hranil strežniško haljo.

Ljudsko šolo je obiskoval pri šolskih sestrah, kjer je pokazal nenavadno veselje za učenje. Poleti pa je silno živahni dečko letal po njivah in sadovnjakih majhnega posestva očetovega v okolici Viterba. Ko je vstopil v gimnazijo, se je goreče oprjel učenja, ki ga je silno veselilo. Večkrat mu je mati morala jemati iz rok knjige, ki so se v njegovi sobici kar kupičile, ker jo je skrbelo, da ji deček ne ošibi. Njegov še živi razrednik profesor Neviani je študenta Pacellija takole opisal: «Ima bister, živahen um, vse takoj zapopade, je močne volje in navdušen za učenje.» Odlični dijak je dovršil latinske šole l. 1894. — z najvišjo pohvalo.

Kako krepak značaj je bil mladi dijak, nam kaže zgodnica, ki jo je kardinal Pacelli sam pripovedoval. Nekega dne je profesor italijanskega jezika prinesel v razred šolske naloge, ki so jih bili dijaki napisali, in se je začel norčevati, češ da je neki dijak napisal v nalogi, da je sv. Avguštin eden največjih duhov človeštva. «Kako je mogoče napisati tako bedastočo!» je vzkliknil profesor. Tedaj se je ves bled dvignil dijak Pacelli in je zaprosil profesorja za dovoljenje, da sme nekaj povedati. Potem je dejal: «To bedastočo sem napisal jaz. Pripravljen sem dokazati, da je bil sv. Avguštin eden največjih duhov vseh časov in narodov. Dovolite mi, da to storim.» — V razredu je nastala smrtna tišina. Ali se bo profesor drznemu dijaku uprl ali ga spodil iz šole? Kako so bili vsi iznenadeni, ko se je profesor opravičil, da nikakor ni mislil žaliti verskega čuta svojih dijakov in da smatra to zadevo za končano.

Na poti do oltarja.

Mladenič je ob strani ljube matere že od otroških nog hrepenel, da postane duhovnik. Vstopil je v semeniški zavod Capranica v Rimu, a ga je radi rahlega zdravja na zahtevo

zdravnikov moral kmalu zapustiti. Potem je iz domače hiše obiskoval sloveče Gregorijansko vseučilišče, kjer je dosegel trojni doktorat iz bogoslovja, filozofije in prava. V molitvi, žrtvah in neutrudljivem učenju so mu ta leta priprave zelo naglo potekla. Prišla je velika noč 1899, ko je mladi Evgen prejel mašniško posvečenje in je drugi dan v slavni baziliki Marije Snežne daroval prvo sv. daritev vpricho staršev, brata in sestre, ki so iz njegovih rok prejeli sv. obhajilo, in vpricho cerkvenih in svetnih odličnikov, ki so s svojo navzočnostjo želeli počastiti katoliško družino Pacellijev in njen najlepši cvet, ki ga je ta družina darovala božji Cerkvi.

Mladi duhovnik si je vroče želel, da bi mogel delovati kot preprost apostol. Toda ker je znal šest živih jezikov in ker je pokazal nenavadno bistrost uma, so ga predstojniki kmalu imenovali za učitelja cerkvenega prava na Apolinarskem vseučilišču in za profesorja cerkvene diplomacije na papeški akademiji za cerkvene diplomate. Postavil je na tem mestu celega moža, zakaj dijaki so občudovali njegovo obsežno znanje, globino njegovega duha pa tudi otroško pobožnost, ki ga je vsega navdihovala. Če je pa imel le urico časa, je šel v novo cerkev v Rimu, kjer je spovedoval, učil otroke katekizem in pridigal. Posebno rad je pridigal o Srcu Jezusovem in je vneto priporočal pobožnost prvih petkov.

Kmalu ga je monsignor Gasparri, ki je bil tedaj namestnik državnega tajnika papeževega, odkril. Povabil ga je, naj svoje bogate talente da na razpolago Cerkvi, da bo pomagal pri delu, da se ohranijo in utrdijo dobre zveze med Cerkvijo, državami in narodi. Mladi duhovnik je s težkim srcem zapustil svoje dijake in je sledil resnemu klicu v cerkveno diplomacijo. Z vso mlado močjo se je posvetil težavnemu delu, najprej kot pripravnik, potem kot minutant, a brž so mu nalagali vedno višje in težje službe, tako da je že s 40 leti bil podtajnik pri «kongregaciji za izredne

cerkvene zadeve», pri kateri je načeloval posebnemu oddelku.

Sredi svetovne vojne je papež Benedikt XV. imenoval mons. Pacellija za apostolskega nuncija v Monakovem na Bavarskem. Da potrdi svoje zaupanje v mladega diplomata, ga je papež imenoval za nadškofa in ga osebno posvetil v Sikstinski kapeli, prav tam, kjer so ga 22 let pozneje izvolili za poglavarja Cerkve.

Vsi, ki so nadškofa Pacellija poznali, so se veselili njegovega imenovanja, le dva ne: kardinal Gasparri, papežev državni tajnik, je vzdihnil: «Vzeli so mi desno roko!», Pacellijeva mati pa, ki je tisto leto obvdovela, je bridko občutila, da jo zapusti najljubši sin. Toda ko ji je Evgen predlagal, da zaprosi papeža, naj ga oprostí nove službe, je mati odvrnila: «Oh ne, ne bom se upirala božji, volji!»

V maju 1917. je nadškof Pacelli odpotoval v Nemčijo, noseč s seboj papeževo pismo za nemškega cesarja Viljema, v katerem je papež sporočil cesarju prošnjo in točne predloge za sklenitev miru. Cesar ga je spoštljivo sprejel ob 10. uri predpoldne in je takoj prebral papeževo pismo. Zagotovil je s splošnimi izrazi, da toplo želi mir, a o stvarnih predlogih papeževih ni hotel govoriti. Sicer pa je cesar takrat še trdno veroval, da bo nemško orožje v kratkem zmagalo.

Mons. Pacelli je spremenil nunciature v Monakovem v središče za krščansko pomoč vojnim žrtvam. Tu je bil urad za iskanje pogrešenih vojakov in beguncev, urad za izmenjavo vojnih invalidov, urad za informacije o vojnih ujetnikih, za oskrbo vojnih sirot. Nuncij nadškof Pacelli je osebno obiskoval ujetnike in politične pregnance v nemških taboriščih, sprejemal njihove prošnje, posredoval za družine ujetnikov. Na tisoče in tisoče zapuščenih vojnih ujetnikov, invalidov, sirot, beguncev in prizadetih družin je spoznalo usmiljeno srce mons. Pacellija, ki je poskrbel zanje z bratsko ljubeznijo.

Kmalu po zaključku vojne je v Monakovem izbruhnila rdeča revolucija,

na krmilo so za kratek čas prišli boljšeвики. Dne 29. aprila 1919. je krdelo komunistov vdrló v nuncijsév dom, da zapleni njegov avto. Ker je zaslišal, da se prepírajó, je nuncij prišel iz sobe in je mirno ter dostojanstveno ugovarjal proti nameravani tatvini, ki da je toliko bolj žaljiva, ker zadene mednarodnega zastopnika. Komunisti so sprva grozili, eden je zelo nameril samokres na nuncijséva prsa, toda mrzla hladnost, s katero je nuncij vztrajal pri svojih pravicah, jim je vzela vso moč, da so se drug za drugim porazgubili. — Šele ko so se napadi ponovili in so komunisti začeli streljati na hišo nunciature, se je nadškof Pacelli na papežev ukaz umaknil za nekaj časa v Švico.

Ko so se razmere uredile, je nuncij Pacelli pet let potrpežljivo in z veliko spretnostjo tkal novo zvezo med Cerkvijo in nemško državo. To delo je rodilo l. 1924. bavarski konkordat (pogodbo med sv. stolico in bavarsko deželo), ki je bil prvi konkordat po vojni. Obsegal je le 16 členov, a bil je po važnosti in jasnosti prava mojstrovina. Kardinal Gasparri ni več tožil, da je izgubil desno roko, marveč je večkrat ves navdušen kazal svojim sedelavcem poročila mons. Pacellija, rekoč: «Glejte, kakšna lepota, kakšna točnost izražanja; glejte, kako on vidi jedro stvari!»

Leta 1925. je mons. Pacelli zasedel mesto nuncija v Berlinu, kjer si je s svojim zmernim, ljubeznivim, možatim nastopom pridobil zelo velik ugled. V juniju 1929. je podpisal konkordat s Prusijo, drugó svoje veliko delo za nemški narod in za Cerkev. Mons. Pacelli pa v Nemčiji ni vršil samo diplomatskih poslov, marveč je dajal močne pobude verskemu in kulturnemu življenju nemških katoličanov, ki so ga radi njegove pobožnosti zelo vzljubili. Bil je izredno učinkovit govornik. Govori, ki jih je imel na raznih zborovanjih nemških katoličanov, so izšli v posebni knjigi.

Ko je zapuščal Nemčijo, mu je stari, malobesedni predsednik republike Hindenburg dejal za slovo: «Zgledno delo, ki ste ga na tem vi-

sokem mestu izvršili, ne bo nikdar pozabljeno, kakor ne bodo pozabljeni Vaši napor, da se ohranijo in utrdijo prijateljske zveze med sv. stolico in Nemčijo.»

Državni tajnik.

Papež Pij XI. je želel nagraditi 12 letno apostolsko delo nunciija Pacellija in ga je 16. novembra 1929. povzdignil za kardinala. Vrnil se je v Italijo z veselim upanjem, da mu bo sv. oče podelil kako škofijo, kjer bi mogel pastirovati, delati za duše.

Toda papež ga je v februarju 1930. imenoval za svojega državnega tajnika. Državni tajnik je nekak zunanji minister papežev, ki daja navodila papeževim nuncijem in zastopnikom po vseh državah in ki v stvareh cerkvene politike daja smernice škofom vsega sveta. To je ena najbolj naporovnih in odgovornih služb v Cerkvi. Kardinal Pacelli je nosil to breme devet let.

Vsak dan je vstal ob 6., nato je maševal in premišljeval o svetih rečeh. Ob 7.30 je začel delati. Ob 10.30 ga je sprejel papež, kateremu je poročal o najvažnejših cerkvenih poslih. Proti poldnevu se je vrnil v svojo pisarno, kjer je sprejemal obiske do 1.30, do obeda. Po kratkem počitku se je odpeljal z avtom v rimsko okolico, proti rimskim gričem ali na planjavo. Tam je izstopil in z naglim korakom prehodil sedem do osem kilometrov. Razgiban in spočit se je z avtom spet vrnil v Vatikan na delo. — Rad je pravil, kako mu je kardinal Gasparri pred leti, ko je bil bledikav in bolehen pisar, rekel: «Dragi moj, nam je treba zraka. Jaz vsak dan hodim. In nam, ki govorimo o nebesih, nekaj zemlje pod nogami dobro stori!»

Ob 5. je spet sedel v uradu, kjer je, izvzemši kratek presledek za večerjo okoli 8. ure delal do ene ponoči! Tako dan za dnem devet let po štirinajst ur na dan najtežjega dela; le proti jeseni si je dovolil par tednov počitka v kakem zatišnem samostanu.

To je zunanji okvir njegovega dela, vsebina tega dela pa je skrb in trud za ohranitev cerkvenih pravic po vseh deželah sveta in za ohranitev miru med državami in narodi.

Veliko je potoval, spoznal je svet, kakor da bi ga božja roka nalašč pošiljala med narode, ki jih bo nekoč moral voditi, da si razširi obzorje, da bo mogel biti res vsem narodom prvi oče. Jeseni 1934. se je udeležil kot papežev legat mednarodnega evharističnega kongresa v Buenos Aires. V aprilu 1935. je bil v Lurdu, naslednje leto v Združenih državah Amerike, poleti 1937. je vodil slavnosti v Lisieux (Lizjé) na Francoskem, kjer je posvetil cerkev sv. Terezike Deteta Jezusa; in končno je l. 1938. bil v Budapešti kot papežev legat na svetovnem evharističnem kongresu.

Papež Pij XI. ga je ne samo cenil kot večšega in zvestega sodelavca, marveč ga je radi angelske pobožnosti in dobrosrčnosti očetovsko ljubil. Ko se je kardinal Pacelli povrnil iz Amerike, je našel na svoji mizi papeževo sliko v dragocenem okviru, na katero je papež lastnoročno napisal: «Pij XI., papež — predragemu svojemu kardinalu — prekooceanskemu in vseameriškemu — Evĝenu Pacelliju — ob srečni vrnitvi — 14. novembra 1936.»

Kardinal Pacelli je slovel kot izvrsten govornik v sedmih jezikih. Na mednarodnem zborovanju katoliških časnikarjev v Rimu je vse navdušil, ko je zborovalcem jasno začrtal naloge: «Katoliški časnikarji, vaše delo je boj za božje kraljestvo. Vojščaki ste vi, sovražnik je poganski svet. Vaše orožje je oznanjevanje in razlaga papeških okrožnic in navodil. Vojska se vrši zdaj. Bojno polje je nasprotje med umom in čuti, med maliki prevzetne fantazije in med pravim razodetjem božjim, med Kristusom in Pilatom. Ta boj ni nov; novi so načini, nov je čas, v katerem se boj vrši.»

Ta veliki diplomat je bil blag in preprost človek, o katerem so v polni meri veljale besede, ki jih je izgovoril, ko je blagoslovil spomenik na grobu svojega prednika kardinala

Merry del Val-a: «Edina resnična veličina na zemlji je sveta preproščina duše in sijaj kreposti, s katerimi stoji pred Bogom.»

Svoje sorodnike je imel rad, a ker ga je delo popolnoma používalo in jih je le redko mogel obiskati, jih je vse zbral vsako leto na božični večer v svoji hiši in za vsakega, tudi za najmanjšega nečaka pripravil darilce.

Sonce je zahajalo nad jezerom, ob katerem stoji papežev grad Castel Gandolfo. Po vrtovih so se sprehajali nemški bogoslovci. Nasproti jim pride kardinal Pacelli in se začne z njimi prijazno razgovarjati. Ob strani je stal mladenič z žalostnim obličjem, zakaj mati mu je bila na smrtni postelji. Ko kardinal to zve, ga potolaži kot prijatelja in doda: «Pred štirimi meseci me je zadela huda žalost... moj brat je umrl. In zato vam voščim vse najboljše... A ostanite krepki!» — Par dni zatem je mladi bogoslovec presenečen prejel po svojem ravnatelju brzojavko kardinala Pacellija, da gre njegovi materi v Nemčiji na bolje in da je izven vsake nevarnosti. «Bog Vam ohrani mater!» je napisal kardinal.

Na papeškem prestolu.

V noči od 9. na 10. februarja t. l. so kardinalu Pacelliju sporočili, da se slavno življenje Pija XI. bliža za-

tonu. Iz njegovega zvestega srca so privrele besede: «Ah, tako smo upali v izboljšanje... Kakšna žalost za Cerkev in za človeštvo!» Bled in potrtrt je klečal ob smrtni postelji Pija XI. in ga z molitvami spremil na prag večnosti.

Dva tedna po pogrebu pokojnega papeža so se zbrali v Rimu prav vsi kardinali, 62 po številu. 2. marca so se začele tajne volitve papeža in že isti dan je kardinal prvi diakon oznanil z mostovža šentpeterske bazilike velikanski na trgu zbrani množici:

«Oznanim vam veliko veselje: Imamo papeža, prezvišenega gospoda kardinala Evgenija Pacellija, ki si je izbral ime Pij XII.»

Osemdeset tisoč ljudi je začelo vzklikati: «Živel papež!» Duhovniki so zapeli «Tebe Boga hvalimo!» in za njimi je zagrmela vsa množica. Potem se je na mostovžu prikazal novi papež v beli obleki in je podelil «mestu in svetu» svoj prvi blagoslov.

Tako je sv. oče Pij XII., od Boga obdarjen z mogočnimi sposobnostmi in obilno milostjo nastopil svojo vladu. Za geslo si je izbral: Veritas caritate — resnica z ljubeznijo. Papež miru je: želi mir božji v človeških srcih, mir božji v družinah, mir božji v narodih in državah in po vsem svetu. Za božji mir dela in kliče vse ljudi, ki so blage volje, k sodelovanju.

Romarska cerkev na Barbani.

Pelí so jo mam'ca moja.

Ko so goriška brda in goriške gore pokrite s pomladansko lepoto, ko žari Sveta gora v poletni vročini, ko tožijo duše umrlih romarjev v jesenskem vetru in ko zimski dež pere pečine, v vsakem letnem času, vsako nedeljo se vzpenja ljubgojska gospa na Sveto goro; leto za letom, odkar so ji ubili turški roparji moža in odvedli hčerko edinico malo Lucijo.

Za gospo hodi njeno spremstvo: dve služabnici in stari sluga. Znanci, ki jih srečujejo, se čudijo: «Kako se je gospe v teh letih upognila visoka postava; lice se ji je nagubancilo, a upa še vedno. Oh, ne zgodi se vsak dan čudež! Na tisoče otrok so že po-

tereča viteza, ki so ga prodali v sužnost. Učila sem svoje dete, da je z menoj pelo tvojo slavo; ne daj, da bi pozabilo tvoje ime. Pokaži, da si pomoč kristjanov, tolažnica žalostnih...»

Mali Šmaren je. Gospa ljubgojska kleči pred čudodelno podobo. Po cerkvi se gnetejo romarji, ki poljublajo stene svetišča in prepevajo: «O Marija, o Marija, bodi naša kompanija!» Gospa ljubgojska dvigne glavo. Prihaja bandero za banderom, procesija za procesijo. Z Beneškega, s furlanske ravni, s Krasa in od morja. Različne noše, različni jeziki. Vse poje, vse moli, vse prosi. Vonj kadila se

grabili Turki in kdaj se je še kdo vrnil?»

Gospa ve, kako sodijo ljudje. Pa moli še bolj goreče pred podobo milosti: «Marija, ki imaš sinčka v naročju, poglej, prazne so moje roke! Marija, ki si iskala Jezuščka tri dni z veliko žalostjo, poglej, jaz iščem hčerko že petnajst let. Poslala sem sle na Turško in na Špansko. Deseti brat Jeronim je izsledil že marsika-

III.

meša z vonjem žlahtne pražiljke in vonjem prepotenih, trudnih romarjev.

Ko minejo prve pobožnosti, si poiščejo romarji počitka, da se odteščajo. Zbirajo se ob zidu in gledajo v širni svet pod seboj, zbirajo se pod lipo ob vodnjaku in se umivajo. Našli so se znanci in sorodniki, ki se niso videli že več let, izprašujejo se po zdravju in po vsem, kar se po svetu godi. Med romarji postopajo pohab-

ljenci, pojejo molitve in pripovedke ter prosijo vbočajme.

Gospa ljubgojska se pomeša med romarje in izprašuje berače: Ni slišal, ne ve nikdo za desetega brata, starega Jeronima. Že nekaj let je, kar je bil v Ljubgojni; prej se je oglasil vsako leto ali je poslal vsaj pošto. Obljubil je, da bo poizvedoval za njeno hčerko, za malo Lucijo, ki ga je tako rada imela.

Berači in romarji vedo za desetega brata Jeronima. Kdo ga ne pozna moža, ki mora potovati in potovati kakor večni žid, ki pozna vse dežele in jezike, vse stare pesmi in prerokovanja, ki zna mali in veliki zagovor, ki zagovori gada in modrasa, ki ve vsaki bolezní zdravilo, vsaki travi

mu že okamenela kolena od hoje in so mu že stekle oči od žalosti, starčku ubogemu! Je tudi res hudo: hodi in hodi, a stare kosti bi rade počivale. Saj tak desetnik ne umrje, temveč se mu kosti kar zrušijo.

Tako odgovarjajo romarji in berači. Gospe se orosijo od solzá skoraj oslepele oči. Ne more si misliti, da desetega brata ne bo več.

Pa kaj so se tako razgibale gručice romarjev? «Ne govori o volku!» kliče mlad pohabljenec. In že se izmota iz gruč skrivljena postava starčka v zakrpanem platnenem plašču in izprani klobučini. Dolga brada mu zakriva nagubano lice, trudno pozdravlja na desno in levo, gospodarje in berače, plemiče in kmete. Zašumi med

in korenú pomen. Jeronim ni nikjer doma, pa ga sprejmeta tako grad kakor kočá. Jeronim bi bil lahko bolj bogat kakor turški sultan, pa hodi in trpi raztrgan za duše v vicah, za grehe drugih.

Ne berači ne romarji niso vedeli, kje je Jeronim. Prišla je pač v to ali ono vas in mesto kaka desetnica, prišli so tudi taki, ki se izdajajo za desetega brata, pa so samo nevední potepuhi. Jeronima ni bilo. Morda so

romarji: «Poglejte obutev in plašč! Daleč je bil in trda mu je predla. Pozdravljen, Jeronim, ostani zdaj pri nas; odpočil se boš in nam boš kaj povedal in zapel.»

Gospa ljubgojska se oprime svoje služabnice; ali jo bo še poznal, ali kaj ve?

Deseti brat stopi pod lipo in išče z očmi med romarji. Vzame gosli, zabrenka in zapoje: «Na Sveti gori zvon zvoní, vsi romarji mi gor gredo, Ma-

rija tudi z njimi gre, Marija rajža ino gre...» Jeronimov glas je truden, v očeh pa mu gori še ogenj pevca, ki nje poje radi kruha, poje, ker je za to poklican, in bo pel do zadnjega vzdih. Pa zapoje o Mariji, ki je šla do krvavega morja in je našla mladega pevca v pisani barčici. Poje o Mariji, ki se seli z Ogrskega na Štajersko. Poje o beraču, ki so mu okamenela kolena in iztekle oči od starosti in truda. Marija mu pošlje dva angela, ki ga primeta za roko in povedeta v sveti raj, katerega Bog nam vsem skupaj daj. Starček dvigne oči v cerkev in mladostno svež mu je glas, ko pristavi:

«Tisočkrat bodi češčena, o Marija, rajski cvet! Tebi enake ni nobene. take nima celi svet!»

«Jeronim!» Kakor vihra je rinila gospa ljubgojska ljudi in prijela berača za ramo: «Povej! Kje si slišal te besede? Si jih sam zložil? Ti jih je kdo pravil?»

Starček izpusti gosli: «Gospa iz Ljubgojne! Pomisli! Nič drugega ti ne prinašam kakor to pesem. Čudno res, da je pelo zamorsko dekle po naše — pa koliko sužnjev je iz naših krajev po Španskem!» In odgovarja nestrpni materi: «Nisem si je sam izmislil, pela jo je zamorska deklica, ki se je vozila po morju v pisani barčici.»

Prsti stare gospe so se krčevito oprijeli koščenih beračevih ram. «Je-

ronim, pelji me do zamorske deklice!»

«Jezus, Marija!» zavrešči med romarji. «Jeronim je našel Lucijo!» Jeronim pa se zviija: «Ali zlahtna gospa! Taka pot ni več zame in ni za vas. Skozi vojake in roparje gre, mimo brezen in po strminah.»

«In če bi šla po samem trnju in naostrenem kamenju... Roparju in vojaku, gadu in zverini, vsem se bo smilila mati, ki išče svojo hčer. Pokličem tlačane in sosedne viteze pa pojdemo. Jahal boš in nam kazal pot. In če dobimo Lucijo, ostaneš pri nas, ubogi naš Jeronim.»

Gospa se vrne v cerkev, da se zahvali. Romarji silijo v desetega brata: «Povej mi kaj za obsedeno hčer!» — «Moji ženi je stopilo v kosti, ne gane se in ne krene.» — «Moji živini

je zavdano ali narejeno, vse mi pogine.»

Jeronim odgovarja: «V Italiji je cerkev, kjer izganjajo hudiča, pri sv. Krvi se pravi; tja moraš peljati svojo hčer. Svoji ženi nastelji pekočih kopriv. Koplji pod hlevom in zažgi, kar najdeš; prekadi hlev z žegenpajnom.» (1) Dolgo v noč je svetoval Jeronim romarjem.

Dva dni zatem se je pomikala po cesti iz Gorice proti Trstu majhna družba oboroženih mož. V njih sredi je jezdila gospa ljubgojska in njena služabnica. Pred jezdecem je hodil Je-

(1) Neko drevo.

ronim, si iskal bližnjice in je bil navadno pred jezdecami na dogovorjenem mestu. Na konja ni hotel, saj mu je vendar sojeno, da mora hoditi, najrajši bi bil šel peš še preko morja.

V Trstu je gospa najela trojambornico in kmalu jih je ugoden veter nesel proti daljni španski deželi. Jeronim je razlagal vitezom, kako bi prišli najbolj varno pod turški grad:

«Stoji, prav kakor pravi pesem, strmi grad visoko na pečini nad morjem. Samo od morja se pride do njega, a tam so v varnem zavetju barčice roparjev. Pod gradom na kopnem je temen gozd. Obrežje z gradom se je zasekalo ostro v morje, za tem jezikom zemlje je varen pristanek. Če pustimo tam jambornico in se nas ne-

ša ljuba Lucija, se bo dala pregovoriti, da zbeži. Potem oklestimo drevo in ga oblečemo v njeno obleko ter denemo v njen čoln, deklica pa bo skočila v našega. Mi hitro na konje in če bo sreča z nami, pridemo do naše ladje, preden roparji zapazijo beg. Potem napnemo jadra in se priporočimo svetogorski Gospe.»

Zgodilo se je vse tako. V skritem pristanišču je čakala jambornica, v gozdu pod gradom so se pojavili črni cisani. Pohajali so po gozdu, si pripravljali kuriva in nabirali korenine, v čolničku se spuščali na morje in lovili ribe. Skriti pod obrežnim grmičjem so se bližali gradu. Deklice ni bilo na morje ne prvi ne drugi dan.

Tretji dan proti večeru pa pride

kaj preobleče v cigane, ki hodijo po deželi, pridemo nemara nemoteno v grad. Tam počakamo; morda bo veslala deklica ob obrežju kakor takrat, ko sem jo slišal jaz. Od berača sem zvedel, da ne sme deklica nikdar na kopno in da pazi čuvaj na stolpu na njeno barčico. Če bi zatrobil, bi pridvela vsa roparska drhal v barčice in se pognala za deklico. Zato se ji moramo približati v čolnu. Če je ona tista, ki jo misli gospa, če je ona na-

izpod grada pisan čoln, v njem se pripelje mlada deklica. Veslala je ob bregu in se ozirala, kakor da nekaj išče. Cigan v drugem čolnu je rekel ciganki: «Gotovo so nas zapazili in ni smela iz grada. Zdaj pa gleda za nami!»

Skriti pod drevesom so opazovali deklico, ki je veslala vedno bliže k bregu in pela z zvonkim glasom špansko roparsko pesem. Nenadoma pa premeni glas in zapoje mehko in

sladko: «Tisočkrat bodi češčena, o Marija, rajski cvet!» In že švigne izpod dreves ob bregu čoln in se ustavi poleg njenega. Po cigansko oblečena ženska sedi med veslači cigani. So roparji? Deklica se ni ustrašila. Saj ve, da jo varuje oko z gradu in da bi se težko ukradla odtod, čeprav bi se rada, o, prerada. Po cigansko oblečena ženska gleda tako prijazno s črnimi očmi. Šla bi, dekllica, šla bi z njo in se ne vrnila nikdar več. Res ji strežejo kakor kraljici, jo mažejo in kopljejo, a vse delajo le zato, da bi jo nekoč prodali čim draže. Pa kaj hoče ženska, ki jo gleda tako milo? Kaj želi? Naj hiti, da je ne odvedejo v grad!

In mati, ki išče že toliko let svojega otroka, vpraša z drhtečim glasom: «Deklica, kdo te je naučil peti to pesem? Si jo slišala ali si si jo sama izmislila?»

Ob tem glasu in besedah zdrkne zamorski deklici veslo iz rok in zardi ter strmi v neznano žensko, ki se ji zdi tako znana.

Jeronim ugane, da deklica ni razumela vprašanja, da pozna samo te slovenske besede, ki jih je pela. Pa jo vpraša v španskem jeziku. Deklica se zgane in vzdihne: «Kdo je žena, ki me izprašuje? Pesmica je še edini spomin na mojo mamico, peli so mi jo, ko so me dete zibali.»

Gospa ljubgojnska razprostre roke: «Lucija, moja Lucija! — Bodi tisočkrat češčena, o presveta Mati Marija!»

*

Mali Šmaren je privabil zopet polno romarjev na Sveto goro. V cerkvi

so se ozirali romarji na dve ženski, ki sta molili z globoko sklonjeno glavou: gospa z Ljubgojne in zamorska dekllica, njena hčerka! Mati jo je izmolila in izprosila od Marije.

Pod lipo pa poje in pripoveduje Jeronim. Ves je pomlajen in nič ne prosi, da bi prišla ponj dva golobčka, angela dva in ga odvedla v raj. Pripoveduje, kako so vzeli drugi večer Lucijo v svoj čoln in so deli v njenega oblečeno drevo. Dirjali so po bližnjici do ladje v skritem pristanu. Potem urno! Daj vetru platna, udari v vesla! Kako je drčala jambornica vso noč! Zjutraj so zapazili, da jih zasledujejo roparji. Pa jambornica gospe ljubgojnske je bila hitra in mornarji so bili izvrstni. «In Marija nas je varovala, bodi tisočkrat češčena!»

Jeronim se zamisli. Treba je izliti dogodek v besede, ki se bodo pele od cerkve do cerkve, od sejma do sejma, da bodo pomnili ljudje, kako je dobila mati vest o ugrabljeni hčerki, kako se ni bala, junaška mati, nevarnosti in truda, da najde in reši svojo hčer. Pa vendar ne more zapeti: «Jaz Jeronim, deseti brat,» ali «gospa z Ljubgojne». Misli Jeronim in se domisli. On postane ptičica, ki zapoje v cerkvi, gospa pa je Marija, ki stopi z oltarja in vprašuje ptičico: «Kdo te je naučil to pesem peti?»

Stoletja so minula. Porušili so se gradovi, spremenil se je svet. Pa še romamo radi na Sveto goro, še se klanjamo Kraljici nebes in jo pozdravljamo: «Tisočkrat bodi češčena, o Marija, rajski cvet!»

Lj. Š.:

Božični sonet.

Pokriva sneg livade in vrlove,
vse naokrog brezmejna je tišina,
v božičnem snu počiva pokrajina,
ovila noč v skrivnost je vse domove.

V temi poslušam iz daljav zvonove —
v njih pesmi svetonočna je milina.
Ob njej grenak spomin in bolečina
pretresla sta me ko vihar gozdove.

Nocoj se božje Dete je rodilo,
da dušam bi človeškim luči dalo,
da zanje bi na križu kri prelilo.

Pri jaslicah srcé miru iskalo
še moje bo, ki ga je izgubilo,
ko čezenj trnje je od solz pognalo.

Jubilej.

O sedemdesetletnici N. V. kralja in cesarja Viktorja Emanuela III.

Letos slavi Italija s posebnim čustvom spoštovanja in hvaležnosti sedemdesetletnico kralja in cesarja Viktorja Emanuela III. Rodil se je 11. novembra 1869 kot sin kralja Humberta I. Po temeljiti pripravi za visoki poklic je 29. avgusta 1900 stopil na

govorna izšla iz treh vojn, se razširila in si pridobila kolonialno cesarstvo. L. 1912. je pridobila Libijo, po svetovni vojni Julijsko krajino in Trentinsko deželo s Poadižjem, l. 1936, je zavojevala Abesinijo, letos si je priključila Albanijo. Zgodovina bo ugo-

prestol. Pod njegovo vlado se je Italija notranje zelo razvila in okrepila: izobrazba naroda se je dvignila, obrti in industrija so zacvetele, socialni položaj delovnih stanov se je izboljšal. V 39 letih njegove vlade je Italija zrastle v moderno velesilo, ki je zma-

tovila, da je bila doba, ko je vladal Italijo kralj Viktor Emanuel III, doba silnega podviga in napredka, ker se je vpliv in ugled Italije v zboru narodov zelo okrepil in narastel.

Viktor Emanuel III. je v krogu svoje družine vzoren soprog in družinski

glavar. Poročil se je 24. oktobra 1896 s kneginjo Jeleno Petrovič Negoš, hčerko črnogorskega kralja, in iz tega srečnega zakona je izšlo pet otrok, med njimi prestolonaslednik princ Humbert, ki je zdaj armadni poveljnik.

V prostih urah se vladar rad peča s preučevanjem zgodovine in slovi kot učen numizmatik. Izdal je obširno znanstveno delo «Corpus numorum italicorum» (Zbornik italijanskih novcev), v katerem je zgodovinsko opisal kovane novce italijanskih držav in mest.

Senator Luigi Morandi, ki je kralja vzgajal, je pred več ko 60 leti zapisal o njegovi osebnosti tole sodbo: «Ima globok um in čudovit spomin, je preprost in odločen označaj.» Delo in življenje vladanja v miru in vojni je to sodbo popolnoma potrdilo. V vseh odločilnih trenutkih naroda je z bistrim pogledom presodil položaj, ocenil potrebe ter z odločno roko dal državni ladji smer. V vojni je živel na fronti skromno kot vojak. Imel je vedno tenek sluh za težnje in potrebe ljudstva in je ponovno pokazal polno razumevanje za zdrave socialne reforme.

Svetogorska Marija, Kraljica naše dežele.

Svetogorska Mati božja je naša Mati in Kraljica. Ta misel je obvladovala pobožna srca vernikov naše dežele v letih 1938. in 1939, ko smo obhajali 400-letnico prikazanja Matere božje na Sveti gori. To misel je prižgal predvsem nabožni listič «Svetogorska Kraljica» in jo mesec za mesecem nosil v naše domove. Ista misel je vzplamtela na kronanico 26. junija 1938. ob otvoritvi 400-letnice na Sveti gori in v Grgarju, domači vasi ponižne pastirice Urške Ferligoj. To misel so goreči pridigarji oznanjali v cerkvah vse leto in njej so služili naši vrli cerkveni zbori, ko so prepevajoč lepe nove svetogorske pesmi nedeljo za nedeljo budili v srcih ljubezen do naše svetogorske Matere. In prav ta misel je dvignila kot do slej nobena druga vso deželo na noge, ko so svetogorske jubilejne slovesnosti dosegle svoj višek na kronanico 18. junija 1939.

Kje se govori naša beseda in se ne pojo pesmi: «Ti, o Marija, naša Kraljica»... «Češčena bodi, o Kraljica»... in številne druge, ki proslavljajo Marijo kot kraljico nebes in zemlje in nas? Po pravici proslavljajo Marijo vsi narodi kot kraljico, saj je najpopolnejša stvar božja, saj je še več — je Mati božja in zato kraljica božjega Srca samega. Toda naše ljudstvo si je Marijo svetogorsko na poseben na-

čin izbralo za svojo kraljico, ko jo je slovesno kronalo na goriškem Travniku l. 1717, na kar nas vsako leto spominja praznik kronanice, ki ga obhajamo na tretjo binško nedeljo. Naše ljudstvo pa je prav za prav že prej spletlo še lepšo krono svoji Materi in Kraljici — krono številnih Marijinih svetišč po naših gorah in gričih. Na Sveti gori je bila že pred prikazanjem cerkvice Matere božje, ki je bila ob temnem času prikazanja že popolnoma porušena in pozabljena. Vsem pa so znana Marijina svetišča: Sv. Višarje, Stara gora, Log, Vitovlje, Barbana, Mengore, Oberšljan, Marijino Celje, Vrhovlje, Marija Snežnica nad Avčem, Planinska gora — zares bogata krona, ki jo je naše ljudstvo v teku stoletij spletlo svoji nebeški Materi in Kraljici.

Mariji je bila vnema naših prednikov za njeno čast prijetna in zato je našo deželo hotela prav posebno odlikovati. S svojo brezmadežno nogo je stopila — kakor mnogo pozneje na lurško skalo — na našo Skalnico in se poslužila ponižne grgarske pastirice, da je vse ljudstvo povabila na ta kraj, ki je hotela, da postane žarišče njenih posebnih milosti.

Takrat je Skalnica postala slovita Sveta gora — kraljica vseh svetišč naše dežele.

Vse Marijine cerkvice so nam ljube, vse hočemo z ljubeznijo gojiti, ali Sveta gora je in ostane svetišče, ki si ga je Marija sama izbrala, svetišče, kjer Marija deli največ milosti, svetišče, na katero mora biti vsak človek naše dežele prav posebno ponosen.

Štiri stoletja je že Sveta gora prva dika naše dežele, 400 let že ni več v deželi človeka, ki bi ne hrepenel na ta milostni kraj. Štiri stoletja je že Sveta gora najglasnejša priča vsega veselja in gorja, ki je šlo skozi deželo in posamezna srca v tej pač dolgi dobi.

Pa ne samo preprosto ljudstvo, temveč tudi veliki naši možje so Sveto goro najbolj ljubili, ker so vedeli, kaj je ta božja pot za vsako verno srce naše Marijine dežele. Med največje naše može moramo pač prištevati kardinala Missia in nadškofa Sedeja. Ta dva sta Sveto goro kot središče duhovnega življenja tako cenila, da sta si izbrala za svoj zadnji počitek vprav svetogorsko svetišče. Iz grobov ob Marijinih nogah oznanjata še danes pomembnost te naše slavne božje poti in vabita na Goro k Mariji vso čredo, ki sta jo v življenju tako prisrčno ljubila in skrbno pasla.

V luči te 400 letne slavne tradicije moramo gledati 400 letni jubilej svetogorske božje poti in prav nič se ne bomo čudili, da je tako slovesno potekel.

V našem koledarju naj samo kratko omenimo, da so po deželi marsikje obhajali 400 letnico svetogorske božje poti s svetogorskimi šmarnicami, ki jih ljudstvo vedno rado poslušaja, saj govore o najslavnejši strani zgodovine naše dežele. Na Sveto goro so pa vse leto hitele izredno velike trume romarjev. Da bi romarji odnesli z božje poti čim več duhovne koristi, so priredili več romanj za določene skupine: za može, fante, dekleta in žene, za posamezne duhovnike in dekanate, za Marijine družbe in druge verske družbe itd.

Najvišji zunanji sijaj pa je dobila svetogorska štiristoletnica od 11. do

18. junija, ko so milostno podobo v slovesni procesiji nesli najprej s Svete gore v goriško stolnico in potem istotako slovesno spet nazaj na Sveto goro.

Milostna podoba svetogorske Marije, ki jo je bil daroval svetogorskemu svetišču oglejski patriarh Marino Grimani, je ob teh slovesnostih četrtič zapustila svoj svetogorski prestol. Prvič je prišla v Gorico z nepopisnim zmagoslavjem l. 1717. k slovesnemu kronanju. Drugič je morala zapustiti sveti kraj, ko je divjal nespametni Jožef II. zoper samostane in zlasti zoper božje poti. Tretjič je morala bežati s svojim ljudstvom v svetovni vojski v begunstvo. Zdaj je pa spet prišla zmagoslavno med svoje ljudstvo, ki jo je sprejelo ne kot katerokoli sveto podobo, ampak kot podobo, pred katero so Marijo častili štiri stoletja vsi njegovi predniki in pri njej našli tolažbe in vsakovrstnih duševnih in telesnih milosti. Če bi prišel med nas najmogočnejši vladar tega sveta, bi ga ljudstvo ne sprejelo s tako iskrenim spoštovanjem in ljubeznijo kakor to podobo, s katere se mu zdi, da gleda nanj Marija — obdana z očeti in dedi ter pradedi tja do leta 1544, ko je ta slika zasedla svoj svetogorski prestol.

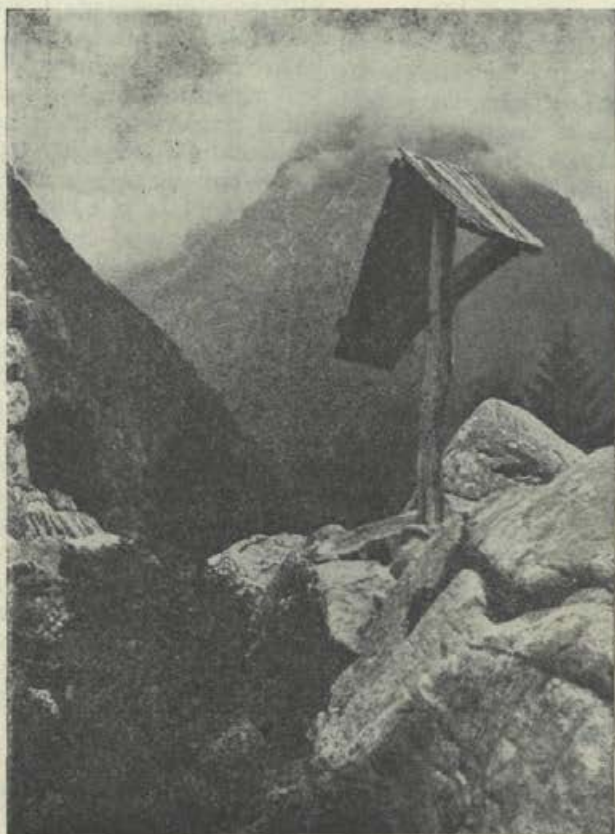
Štiristoletni jubilej na Sveti gori.

Na svetogorsko štiristoletnico se je predvsem zelo vneto pripravljaval svetogorski samostan sam. Dolgoletni in neumorni gvardijan p. Viljem Endrizzi si ni dal pokoja, dokler ni našel bodisi pri vnetih vernikih bodisi pri kr. vladi vseh potrebnih sredstev, da je svetišče tako opremil, kakor se je spodobilo za tako izredno slovesnost. Cerkev je dal prebarvati, omislil ji je lepa slikana okna, krasne portale in izredno lepe orgle. Sedanji p. gvardijan pa se je potrudil, da so imeli verniki, ki so se tako številno udeležili svetogorskih slovesnosti, vso prostost glede pridig, petja in molitev. Svetogorski patri so tudi vse storili, da je svetogorska 400-letnica tudi v goriški stolnici nad vse sijajno uspela.

Štiristoletnica v Grgarju.

Sveta gora in Grgar sta tesno med seboj povezana, saj se je Marija prikazala preprosti in pobožni grgarski pastirici Urški. Zato je pač jasno, da so 400 letne slovesnosti posebno zanimale grgarsko duhovnijo, ki jo vodi goreči ljubitelj svetogorske božje poti in njen neumorni pomočnik msgr. Alojzij Filipič. Že pred leti je postavil ta gospod Urški lep nagrobni

Od 27. maja do 5. junija pa so imeli Grgarci nad vse lepo uspeli misijon, ki so ga zaključili z veličastnim dekanijskim romanjem na Sveto goro. Razumljivo je torej tudi veliko navdušenje, s katerim so se Grgarci sami in njihovi sosedge udeležili veličastnih procesij 11. in 17. junija. Grgarci so skupno s Solkanci tudi preskrbeli lepo petje pri polnočnici, ki jo je na kronanico v pontifikalnem obredu da-

Križ na gori.

spomenik za cerkvijo. In pobožni Grgarci skrbijo, da je vedno lepo okrašen s cvetjem. Lani ob otvoritvi svetogorske štiristoletnice pa je goriški nadškof sam blagoslovil kapelico, ki so jo rojaki postavili na mestu, kjer je po ljudskem izročilu stala hišica, v kateri je Uršika, srenjska pastirica, bivala. Grgar se je pa tudi duhovno vse leto lepo pripravljaj na ta jubilej.

roval škof s Krka Solkanec dr. Josip Srebrnič.

Štiristoletnica v Solkanu.

Sveta gora spada v starodavno solkansko župnijo in zato je jasno, da Solkan ni mogel biti brezbrizen glede 400-letnega jubileja. Tudi tu je priljubljeni g. nadžupnik dr. Kjačič skrbel za primerno duhovno pripravo. Zlasti moški so se pri velikonočni spo-

vedi lepo pripravili na svetočorske slovesnosti z nenavadno dobro obiskovano tridnevnicco. Svoje navdušenje za svetočorsko Marijo so pa Solkanci najbolj pokazali ob slovesnih procesijah s številnimi slavoloki, z izredno lepo okrasitvijo vse vasi in z velikansko udeležbo pri procesiji, kjer so skupno s tisoči iz drugih krajev pozdravljali Marijo s starodavnimi pesmimi Mariji na čast.

Štiristoletnica v goriški stolnici.

Procesija v Gorici je dobila poseben sijaj radi udeležbe več škofov in 18. z udeležbo samega beneškega patriarha in kardinala Piazza. Da je bila tudi sicer lepa, se ni čuditi, saj so se vsi samostani, K. A. in vse verske družbe dolgo pripravljale na to, kako bi kar najbolj slovesno in okusno uredile to Marijino zmagoslavno pot. Organizirali so tudi petje, godbo itd. Toda največjega pomena so bile proslave svetočorske Matere v stolnici. Kaj takega stolnica še ni videla in težko, da bo kmalu spet kaj takega doživela. Cerkev je bila ob vseh urah dneva polna, pri številnih pridigah pa tako nabito polna, da so se ljudje kar trli. Tudi v rani uri, ki je bila določena za slovenske vernike, je bila cerkev natlačena. Med sveto mašo, ki je bila ob pol šestih, so bili sledeči govori:

V ponedeljek je g. stolni vikar dr. Močnik razlagal, kako je Marija edino pribežališče grešnikov in kako moramo vsi brez izjeme, ker smo pač ubogi grešniki, z zaupanjem hiteti k Mariji zlasti v teh dnevih milosti. V torek je razlagal g. kaplan Ladislav Piščanc besede ljudske pesmi: «Dolga je rajža, temna je noč; daj nam, Marija, luč in pomoč.» Marija naj nam da za težko pot v večnost Jezusa v svetem obhajilu, da nas bo razsvetljeval in kreпил. Kdor ljubi Marijo, mora ljubiti tudi Evharistijo! V sredo je msgr. dr. Ivo Juvančič razlagal zvezo med sveto mašo in Marijo. Marija je Jezusa sodarovala pod križem za zveličanje sveta. Pri sveti maši ne smejo stati pravi častilci Marijini le kot prosjaki, ki beračijo za

razne milosti, ampak sodarovati morajo Jezusa za vse velike zadeve sv. Cerkve in darovati morajo vedno tudi same sebe in vse svoje veselje in žalost Bogu po Jezusovih namelih. V četrtek je spodbujal msgr. dr. Andrej Pavlica starše, naj vzgajajo otroke v Marijinem duhu predvsem k odločni borbi zoper zmaja s sedmerimi glavami poglavitnih pregreh. Navajajo naj jih zlasti k radovoljni odpovedi iz ljubezni do Boga in Marije, kajti le toliko je kdo svet, kolikor zna samega sebe premagati. V petek je msgr. Ignacij Valentinčič spodbujal vernike, naj vrnejo svojim družinam molitev — zlasti molitev sv. rožnega venca. V luči rožnovenskih skrivnosti naj bi potekalo veselje in trpljenje, v tej luči boji in zmaže naših družin. Kako srečni bi bili naši domovi, ako bi bili z rožnim vencem tesno povezani z Jezusom in Marijo. V soboto je pa msgr. dr. Miroslav Brumat pokazal, kako Marija je in mora ostati kraljica naše dežele. V imenu natrpne cerkve vernikov je izbral Marijo spet za kraljico našo in naše dežele, njej je posvetil vse ljudstvo z vsem, kar je in ima, in jo prosil za slovo blagoslova za vse važne zadeve vesoljne Cerkve, naše škofije, naših duhovnj in vsakega posameznega vernika.

Pri tej jutranji pobožnosti je bilo tliko obhajil, da so morali puščati vernike od obhajilne mize skozi prezbiterij in zakristijo. Po cerkvi so se obhajajoči duhovniki le težko preri-vali.

Vnema, ki so jo pri tej priliki pokazali vsi stanovi našega mesta, od jutra do pozne noči oblegane spovednice, nabito polna cerkev ob vseh urah — vse to je brez dvoma treba pripisati posebni milosti Matere božje.

Marijine družbe in 400-letne slovesnosti.

V veličastni procesiji so vzbujale posebno pozornost Marijine družbenice radi svojih lepih belih oblačil s pokrivali in svetinjami na plavih trakovih, še bolj pa radi svojega pobožnega vedenja, molitve in gore-

čega petja. Ko smo gledali to dolgo vrsto naših najidealnejših deklet v spremstvu nedolžnih deklic s koški cvetja, nam je prihajalo to vprašanje: Hvala Bogu, danes doživlja Marija veliko zmagoslavje, vse hiti za njo, vsi bi radi imeli prvo mesto pri njeni podobi, vsi bi jo radi najlepše počastili. Toda kdo ima največ pravice, da se tega dne veseli, kdo obhaja skupno z njo današnje zmagoslavje? To so predvsem tisti, ki so si Marijo izbrali za svojo Mater, ki jo nosijo vsak dan z ljubeznijo v svojem srcu, ki se iz ljubezni do nje odpovedo marsikateri vabi tega popačenega sveta, ki morajo za Marijo prestati marsikatero ponižanje tudi od takih, ki želijo biti v prvi vrsti, ko gre za zunanje proslave Matere božje — to so kongreganisti in kongreganistinke. Vsaka proslava Marijina je zmagoslavje njenih organiziranih otrok, je potrdilo tisočev, da so na pravi poti, da so na zelo slavni in zmagoviti poti. Te slovesnosti morajo opoguminiti naše družbe, da se le še bolj oklenejo Marije in ji z vsem srcem in navdušenjem vse življenje služijo. Predvsem naj skrbe družbeniki in družbenice, da bodo vedno dajali dober zgled, ki ga zlasti mladina tako potrebuje. Ali niso svetogorske sveča-

nosti spet enkrat potrdile pomena do-brega zgleda? Nekateri so začeli, drugi so se pridružili in prišlo jih je vedno več in več in nastal je pravi požar navdušenja 50 in še več tisočglave množice za Marijo.

Postavimo povesod spomenike svetogorskih 400-letnih slovesnosti!

Taki spomeniki naj bodo svetogorske pesmi, ki naj za vedno ostanejo v repertoarju naših cerkvenih zborov. Taki spomeniki naj bodo vsakoletna romanja za može, fante, žene, dekleta, družbe ob vedno določenih dneh. Najlepši in najkoristnejši ter Mariji sami najljubši spomeniki pa bi bile brez dvoma močne družbe po naših duhovnijah. Premajhna in preplitka bi bila ljubezen naše dežele do Marije, ako bi ne imeli zlasti številnih mladih ljudi, ki iz ljubezni do Marije radi prinesejo tiste male žrtve, ki jih od njih zahtevajo Marijine kongregacije.

Če postavimo Mariji v spomin na 400-letnico take žive spomenike, bodo pravkar minule svetogorske slovesnosti samo jutranja zarja nove slavne dobe Marijinega kraljestva v naši deželi — bodo pa tudi poroštvo novih milosti tiste Kraljice in Matere, ki svojih iskreno vdanih otrok v nobeni stiski ne zapusti.

Lj. Š.:

Meditacija.

Nemo pred mano večna svetilka trepeče,
k nebu nemirni plamenček sili proseče.
Ves obzarila oltar večerna je zarja —
moje srcé pa se z Bogom molčé pogovarja.

V bleedi podobi gledala sem ga, iskala,
a le v trpljenju in bóli jasno sem ga spoznala.
V vsej veličini se mi takrat razodel je,
ko mi naproti v neznani skrivnosti prišél je.

Vsa sem prevzeta luči tej dušo odprla.
luči, ki v meni dvom in bojazen je strla.
In ko v bolesti trudna kdaj omagujem,
Bog me tolaži: „Nikar, saj nad tabo čujem!“

Na divjega petelina.

Vesela zgodba. - Podomačil Stanko St.

Gospod Vaclav Pospišil, knežji logar v Hrušici, je bil vrlo slabo razpoložen. Od svojega milostnega gospoda kneza je prejel pismo, v katerem mu je bilo sporočeno, da pride drugi dan grof Trutnov na divjega petelina v logarjev okoliš. Gospod logar pa naj v svoji izkušnosti poskrbi, da lov ne bo brezuspešen.

«Bes te lopi, sto vragov in trije zlodiji!» je klel gospod Pospišil, «spet tak oblizan grof, ki ne zna puške prijeti, ki strelja tako, da se mu zajci in srne smejejo. Zopet bo šaril po mojem lovišču kak kanclijski junak, ki ne razlikuje rase na vodi od ščinkavca v grmu, ki postreli pet nabojev, vsakega deset metrov na desno in levo od divjačine, če v svoji kratkovidnosti ne zamenja drevesnega štora z mlado srno. Ta mestna jetika pa hoče kar na divjega petelina, ki ga je dozdej s povečevalnim steklom opazoval v ilustracijah na kavarniški mizi.»

Tako in še huje se je jezil gospod logar Pospišil eno uro in še kaj več po prejemu tega pisma. V svoji obupanosti je celo nekajkrat po mizi udaril. Končno pa se je vendar pomiril in se celo globoko zamislil. Domislek, do katerega je prispel, mu je tako ugajal, da se je na glas zarezal.

«Smo že na konju!» je rekel Pospišil sam pri sebi, «je že preskrbljeno, da dobi grof svojega petelina.»

Drugo jutro je bil gospod Pospišil, knežji logar, že ob treh zjutraj na Macesnovcu in je skrbno prisluškoval. Ni trajalo bogve kako dolgo, da je začul petje divjega petelina. Čez pol ure je počila njegova puška in divji petelin je zaprhutal mrtev s starega macesna na rosna tla. Potisnil ga je v svoj nahrbtnik in naglo odkorakal proti domu.

Ob svetem jutru je bil že v vasi in potrkal, kar se še nikoli doslej ni zgodilo, na Lazkarjeva vrata:

«Hoj Zuta, stari lump, pokonci!»

Lazkarjev Zuta je imel svojo bajto na koncu vasi, ob križpotju. Bil pa

vam je ta Lazkarjev Zuta najbolj razvpit in prebrisan divji lovec cele Hrušice. Že tri logarje pred Pospišilom je vodil za nos in tudi Pospišilu samemu je odnesel marsikatero divjačino izpred nosa. Vendar pa se je bilo Pospišilu posrečilo, da ga je bil pred kratkim za tri tedne zašil. To je bilo v Zutovem dolgem življenju prvič in Zuta tega ni pozabil. Imel je gospoda Pospišila kot svinec v želodcu. Zato se je danes, ko je slišal tako zgodaj logarja pred vrati, surovo zadržal:

«Kaj pa je?»

«Lepa nagrada in še steklenica jeruša navrh!» je odvrnil gospod Pospišil.

Zuta pa je odprl škripajoča vrata in Pospišil je zagnal nahrbtnik z divjim petelinom v zakajeno vežo ter dejal:

«Zuta, dober zaslužek te čaka. Poslušaj! Danes pride k meni neki grof, kateri mora ustreliti divjega petelina. Da ga bo pa ta osel res dobil, mi moraš ti pomagati!»

«Jaz?» mu je odvrnil nezaupno Zuta.

«Ti, da, stara mrha,» je bil odgovor, «že večkrat sem ti prizanesel, to protiuslugo mi boš vendar naredil.»

«Bi že, če je mogoče!» je pomežiknil Zuta, «obojestranska pomoč ni napačna. Kako pa naj to naredim, da bo prav?»

«Tam v mojem nahrbtniku imaš divjega petelina,» je razlagal gospod Pospišil; «tega poneseš jutri ob dveh popolnoči na Macesnovec. Na prestreljenem starem macesnu ob robu, saj ga poznaš, se s tem petelinom skriješ v vrhu. Ob treh bova z grofom tam blizu, saj nas boš slišal. Ko nas boš opazil, se boš pritisnil med vejo in deblo ter boš zapel petje divjega petelina, saj vem, da ga znaš izvrstno posnemati.»

«Že razumem, tako nekako, kaj ne?» In posnel je točno petje divjega petelina.

«Izvrstno, krasno,» se je zarežal gospod Pospišil, «ti bi še mene pre-motil in ne samo tega grofa, ki bi imel celo beketaanje kože in mukanje teleta za »rigel« divjega petelina. Ti boš na drevesu pridno posnemal pe-telina, midva z grofom se bova v pre-sledkih bližala. Ko bo grof streljal, spustiš takoj petelina z drevesa na tla!»

«Razumel sem že celo stvar, pa če me grof obstrelji?»

«Ni strahu, da bi grof zadel. Po-znam dobro te salonske junake; niti če vtakneš nos v njegovo cev, te ne zadene,» se je smejal gospod Pospišil, «sicer pa se grofove puške ne boj; nabil jo bom jaz in nabijem mu slep strel. Dima pa se ne boš ball!»

«Mislim, da ne,» odvrne Zuta, «za-deva mi ugaja; svojo nalogo veselo sprejemem; izgovorim si pa v naprej steklenico jeruša in slep naboj.»

«Oboje ti zagotavljam in še goldi-nar na vrh,» konča svoj pogovor go-spod Pospišil in gre skozi vas na svoj dom.

Popolne tistega dne se je grof de-jansko pripeljal k logarju Pospišilu. Bil je prijazen in dobrosrčen možak, tako da je bilo logarju že žal, da ga bo tako preteto našušmaril. Vendar storjenega sklepa ni bilo več mogoče spremeniti.

Ob poltreh zjutraj sta bila z gro-fom že na Macesnovcu, Zuta Lazkar pa je že tudi čepel visoko v maces-novi rogovili in začel korajžno pre-pevati petelinjo pesem, kakor bi ho-tel kar iz Amerike privabiti divje ko-koši pod macesen:

«Tilip, tilip, tilip, tlok, ts, tslii, ti-lip.»

Temu je sledilo klepanje, za njim brušenje.

«To vam je krasen eksemplar, poje kakor vrag!» je šepetal grof.

«Tiho, le tiho!» je šepetaje odvrnil gospod Pospišil in si tiščal žepni ro-bec pred usta, da je prikrival smeh.

Divji petelin je začel vnovič: «Ti-lip, tilip...»

«Zdaj!» je rekel grof, nastavil puško k licu, kratko pomeril in sprožil.

Blisk, pok in med hreščanjem su-hih vej pade divji petelin tik ob de-blu na rosna tla.

Tišina vsepovsod...

«Mojstrski strel,» pravi grof, «ptič se ne gane več.»

«Verjamem!» pohvali grofa še go-spod Pospišil in oba namerita svoje korake proti deblu.

«Tukaj, tukaj ob deblu je,» pravi grof.

Bil je res tam, ampak v logarjevem nahrbtniku, trdno povezan na sredi; skozi eno luknjo je molela glava, sko-zi drugo pa veličastni rep.

Gospoda Pospišila bi bila kmalu popadla božjast. Grof se je zavedel prej in rezko siknil:

«Tukaj žive smešni petelini, ki se rode, žive, pojo in mrjo v nahrbtni-kih.» Sprevidel je namreč takoj vso logarjevo lumparijo, vzel puško na ramo in odbrzel v dolino.

Nič več se nista videla z gozdarjem na tem svetu.

Gospod Pospišil je še vedno stal kot solnat steber. Kot neverica pa je skočil s spodnje veje na tla Zuta in iz strahu pred logarjevo puško bru-sil svoje pete v varstvo gozdne teme, kjer se je obrnil in zavpil:

«Ti si mene zašil za tri tedne v luknjo, jaz pa tvojega petelina v nahrbtnik. Zdaj sva si bot!»

Šele zdaj se je gospod Pospišil do dobrega zavedel. Ne bilo bi spodobno ponavljati njegove kletvice.

Tistih hudih posledic, katere je pričakoval gospod Pospišil, pa le ni bilo. Lazkar se je bal Pospišila, Pospišil se je bal Lazkarja. Knez se je le previdno nasmehnil in ni nikoli več poslal nobenega grofa v Pospišilov revir.

Tako je bilo za vse dobro.

Naselitev ljudstva ob gorenji Idriji in v okolici Cerkna.

Reka Idrijca se izliva v Sočo pri Sv. Luciji, kjer je bila — kakor pričajo izkopane — precej velika predzgodovinska naselbina že kakih 6 do 8 stoletij pred Kristusom, v prvi železni dobi, ko so začeli kovati železo. Od tam so se širila človeška bivališča ob reki navzgor. Tako najdemo sledove predzgodovinske naselbine pri Idriji ob Bači, pri Slapu, na šentviški gori in tudi pri Reki; najbrže kaže tudi mirišče na Šebreljski planoti, da so tam že davno bivali ljudje. Bili so to ilirski Japodi, ki so mnogo stoletij pred Kristusom stanovali po naši deželi.

Ob gorenjem toku Idrijce

pa se do danes še niso pokazali nikjer sledovi starodavnih človeških naselbin ne iz predzgodovinske ne iz rimske dobe. Ni krajevnih imen ali ljudskih pripovedk, ki bi nas spominjale nazaj na tiste veke. In dočim nam stare listine pripovedujejo, da je okoli leta 1000. po Kr. bilo naseljeno ozemlje v Ledinah in po otaleškem pobočju, sicer še zelo redko, pa je pokrivala dolino Idrijce, tla današnje Idrije in Spodnje Idrije, Kanomljo in vojskarsko planoto še gosta šuma vse tja čez Trebušo do Čepovana.

Prvi kolonisti so se tukaj naselili, začeli trebiti gozd in obdelovati zemljo po vsej verjetnosti šele v 14. stoletju. Najstarejši urbar tolminske gosposčine, kateri je izdavana pripadal ves ta svet, zaznamuje leta 1377. tukaj tri kmetije pod imenom «Gorenja mlaka». Vse ozemlje ob gorenji Idriji, to je od pritoka Cerknice navzgor, je bilo l. 1377. združeno v upravnem okrožju pluženske rihtarije. Prvi naselniki so si povsod izbirali le sončne lege, torej desno pobočje Idrijce (Lazec, Plužne, Otaleži in Jazne); v dolini ob vodi pa le tam, kjer je dolina širša in bolj odprta sončnim žar-

kom, torej takoj od Želina gori Mlaka, v urbarju l. 1377. «Dolenja Mlaka», in pa na mestu sedanje Spodnje Idrije, ki se l. 1377. nazivlje «Gorenja Mlaka» in je štela šele tri kmetije. Na tleh mesta Idrije pa verjetno takrat še ni bilo nobenega naseljenca. Ta «Gorenja Mlaka» je potem hitro rasla in se množila z novimi naseljenci najprej ob bregovih reke v dolnji in gorenji kotlini. Ščasoma se je za vso pokrajino udomačilo ime Idrija. (Tako je blizu izliva Idrijce v Sočo že od davna kraj Idrija, pa tudi poznejša naselbina blizu njenega izvira je dobila isto ime. Podobno je tudi ob izlivu in izvihu Bače.) Naravno je bilo, da je naseljevanje pozneje prodiralo navzgor v okoliško hribovje in na vojskarsko planoto. Središče tega novo naseljenega ozemlja je bilo v današnji Spodnji Idriji, kjer so že v 15. stoletju sezidali «na skali» cerkev Matere božje. Komaj dobrih sto let potem, ko so se nam pokazale tam samo tri kmetije, so že imeli samostojno župnijo «Matere božje v Idriji». Natančnejši čas nastanka te župnije nam ni znan, smemo pa reči, da se je ustanovila, še preden se je začel idrijski rudnik (okoli l. 1490.), ker bi sicer gotovo napravili župnijo pri rudniku. Prvikrat najdemo v starih listinah, kolikor do sedaj vemo, navedeno župnijo «Matere božje v Idriji» leta 1499. (18. februarja) z župnikom Jurijem in njegovim vikarjem Erazmom. Leta 1522. je dobil tudi rudnik svojega duhovnika, ki pa je bil nekak kaplan, v vsem odvisen od župnika pri Materi božji. Odtod nekda in še sedaj za vso bližnjo in daljno okolico rabljeno krajevno ime «Fara».

Cerkno in okoliško hribovje.

Tudi v okolici Cerkna ni nobenih sledov o človeških bivališčih v predzgodovinski dobi. Za vladanja Rim-

Ijanov po naših deželah (to je v prvih stoletjih po Kristusu) je peljala od Sv. Lucije tovorna pot po Baški dolini do Koritnice in nato čez Bukovo in Orehek v Cerkljansko dolino, od tod pa dalje čez Planino in Oslico v Poljansko dolino na Škofjo Loko. Ta pot je tudi vsa poznejša stoletja do novejših dobe tvorila zvezo med Škofjo Loko, Tolminom in Furlanijo; bila je dobro znana trgovska pot. Ob tej poti je bila v rimskih časih ena postaja v *Cerknem na Gradišču*: že ime samo, potem sledovi nekega zidovja tamkaj, vojaško orožje in nekaj rimskih novcev, ki so jih tam našli, vse to kaže, da so na Gradišču v rimski dobi stanovali ljudje. Morda je bila izprva tukaj le vojaška utrdnica za varstvo poti in počivališče za potnike, sčasoma pa so se tam okoli Gradišča nastanili tudi poljedelci. Bili so to iz rodu Keltoev, ki so kakih 400 let pred Kr. zasedli našo deželo in zagospodovali nad prejšnjimi ilirskimi rodovi.

Ob koncu 6. stoletja po Kr. pa so prodrle po tej poti iz Poljanske doline čez gozdnato hribovje prve skupine naših prednikov v Cerkljansko dolino in se tukaj naselile, druge pa so se pomikale dalje, zasedle Šentviško planoto in doline ob Bači, dolnji Idrijci in gorenji Soči. Kolikor je bilo tod prejšnjega prebivalstva, so si ga podvrgli, sprejeli pa so od njih nekatera imena rek (Idrija, Bača, Soča) in gora. Ob prejšnjem starem Gradišču pri Cerknem je nastalo tudi novo selišče. (Kraj Cerkno nima imena od kake cerkve, ampak pomeni zaprto dolino; s tem v zvezi je tudi Cernica, krajevno ime pod Črnim vrhom ob izviru potoka Cerknice.) Kmalu so se naši predniki iz doline poselili više po sončnih gorskih pobočjih — za Cerknem se kaže kot najstarejše selišče Planina — in v smeri proti Bukovemu, pa tudi po položnejših mestih ob desnem bregu Idrijce. Seveda so bile to le majhne in redke naselbine; saj je bila še l. 1377. na vsem cerkljanskem okraju komaj 201 kmetija in 6 košanij, kaj pa še toliko stoletij prej.

Prva vas na Cerkljanskem, ki jo najdemo zapisano v starih listinah — seveda s tem ni rečeno, da je to najstarejša vas — je *Otalež*: leta 1063. Pozneje zasledimo *Kojco* (v starih listinah se bere: Kozica): l. 1146. je deželni gospodar, oglejski patriarh, podelil pet kmetij v «Kozici» samostanu v Gornjem gradu na Štajerskem, da bi mogel tam rediti ovce za svoje redovnike. Vasi Kojca in Kartečine sta bili potem več stoletij last tega samostana. Leta 1247. naletimo prvokrat na vas *Cerkno* (Chirheim), ki je tedaj že imela lastnega župnika, leta 1275. pa na vas *Police*. Tudi v *Novakih* — ime samo sicer kaže na nove naseljence — je moralo biti že l. 1290. vsaj osem kmetij, ki so dajale škofjeloški gosposki vsaka po en velik sir na leto za pašo na škofovem svetu na Črnem vrhu ali tja proti Blegašu. Loški urbar sicer ne navaja Novakov z imenom, ampak govori le o osmih kmetijah v gorah v patriarhatu (na patriarhovem ozemlju).

Da bi naselili še neobljudeno ali malo obdelano zemljo, so kakor nekateri drugi zemljiški gospodje tudi patriarhi naseljevali v 13. in 14. stoletju na Tolminske nove, celo nemške kolone (Nemški rut), silili pa so tudi stare naseljence, da so morali v gozdove na težko delo trebljenja in obdelovanja. Tako so se pomikale nove naselbine vedno više, že v 13. stoletju do višine 1000 m. Tako so n. pr. iz novih rovtarjev nastali Novaki. Toda tako naglo naseljevanje se je večkrat zemljiškim gospodom bridko maščevalo. Zaradi težkih gospodarskih razmer, morda tudi radi kužnih

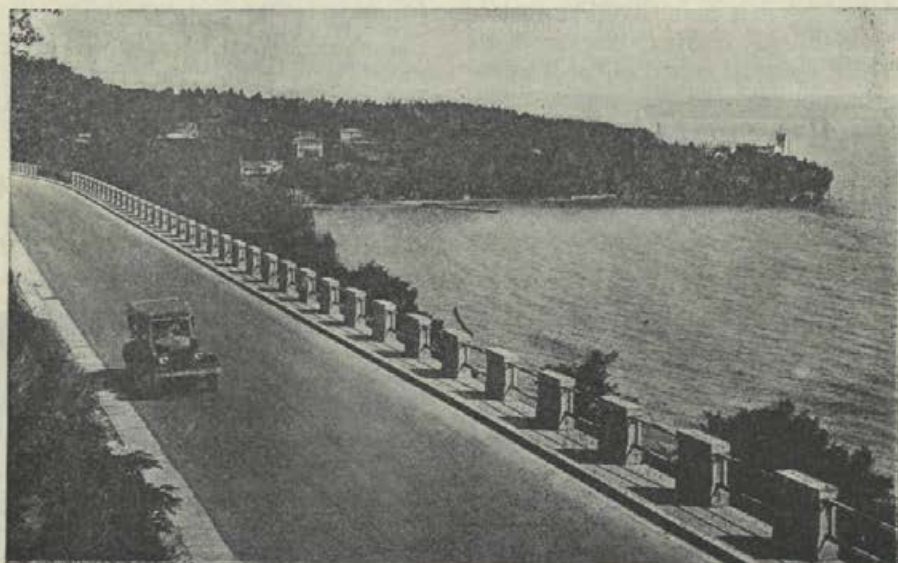

Breginjski organist (83 let).

bolezni so novonaseljenci zapustili nove domove, kmetije so ostale nenaseljene in neobdelane. Tolminska gospoda je skušala take propadle kmetije in «pustote» obnoviti zopet z novimi naseljenci, katerim je dovolila velike olajšave pri davkih in dajatvah. Tako je na pr. *otaleško* okrožje, ki je bilo kot zgoraj omenjeno že davno prej obljudeno, pa je pozneje opustelo, dobilo v zadnji četrtini 13. stol. nove naseljence iz Soške doline med Tolminom in Kobaridom in se je zanje ustanovila posebna upravna enota: pluženska rihtarija. Tudi o Policah pripoveduje izročilo, da so od drugod naseljeno ljudstvo, potem ko je prejšnje prebivalstvo pomorila kuga. V *Novakih* zaznamuje urbar l. 1377. od 13 kmetij le 9 obdelanih, ki so plačevale v primeri z drugod zelo malo davka v denarju brez vseh dajatev v pridelkih, da bi kmete lažje obdržali in nove pridobili.

Podroben pregled naselitve na cerkljanskem ozemlju pred približno 600 leti nam podaja urbar tolminske gosposčine iz leta 1377. Cela tedanja gosposčina («gastaldija») se je delila v 6 dekanij (ne v cerkvenem pomenu!): Tolmin, Ladra, Bovec, Čiginj,

Šentviška gora in Cerkno — in v 2 rihtariji: Nemški Rut in Plužne. Za nas sta zanimivi cerkljanska dekanija in pluženska rihtarija. Obstajale so že l. 1377. v jedru večinoma vse današnje vasi. Naštejmo jih po imenih in pogledjmo, koliko kmetij oziroma hiš so imele: Bukovo 4, Kojca (Kozica) in Kartečine skupaj 8, Vrh (Bukovski) 4, Selce 3, Žabče (Žabelče) 4, Orehek 6, Jesenice 9, Gorje 5, Poče 7, Poljane 5, Novaki 13 (obdelovanih 9), Podnivč (Podnivica) 2, Labinje 8, Trebenče 4, Cerkno 13 kmetij in 6 košanih, Zakriž 10, Čeplez 5, Planina 10, Gorenje Ravne 7, Dolenje Ravne 5, Toše 2, Reka 4, Šebrelje 13, Police 11, Želin 2, Jageršče (Jagodišče) 4. — Rihtarija Plužne: Dolenja Mlaka 2, Lazec 6, Plužne 8, Otalež (Otaleži) 8, Gorenje Jazne (Jazbine) 3, Dolenje Jazne (Jazbine) 6, Gorenja Mlaka (danes Spodnja Idrija) 3. Skupno torej 201 kmetija in 6 košanih. Zapisnik navaja le kmetije, edino v Cerknem tudi 6 košanih. V Cerknem je bilo torej trebljenje za obdelovanje pripravnejše zemlje v glavnem končano že pred letom 1377. — tudi l. 1825. je zaznamovanih v Cerknem 14% velikih kmetij, torej

Ob morju. — Cesta Sesljan - Miramar.

samo 1¼ več kot pred 600 leti — in so že takrat nastajali prvi manjši obdelani kosi (košanije) in pozneje še rovti na strmejših in osojnih krajih. Tudi po drugih vaseh okoli Cerkna (razen Novakov) je ostalo število večjih kmetij v poznejših stoletjih isto kot leta 1377, le košanije in težavni rovti so se razvijali pozneje. Bajtstvo, hiše z malim kosom zemlje, se

je v večji meri pokazalo šele v 15. stoletju.

Od današnjih naselbin manjkajo popolnoma: Čelo pri Cerknem, Cerkljanski vrh in Masora. Če v celoti primerjamo gorenjim številkam dejstvo, da je danes na istem ozemlju okoli 630 kmetij in košanij in nad 1200 stanovanjskih hiš, imamo vsaj nekoliko pojma o sliki našega okraja pred stoletji.

R. BEDNARIK:

Nekdaj v starih časih.

Stari rek pravi, da kamen na kamen da palačo. Prav takole je tudi pri preiskovanju prošlih časov. V starih, navidez brezpomembnih zapiskih je treba iskati zrnca in kamenčke, da se zgradi lik tedanje dobe. Taki drobceni zapiski in opomnje (v mrlških in rojstnih bukvah, v starih urbarjih i.t.d.) so pa tudi najbolj verne priče.

Tako sem onile dan brskal po papirjih, kjer so zapisovali o težavah pri ustanavljanju goriške nadškofije. Nekaj teh listin (1) so učeni možje lepo zbrali, dosti je pa še tu in tam razsejanega ko listje po jesenskem vetru.

Goriška nadškofija, tako se bere, je še razmeroma mlada. Papež Benedikt XIV. jo je ustanovil šele z bulo (papeškim pismom) od 6. julija 1751. Prav za prav so tedaj razdelili oglejski patriarhat, in sicer v videmsko in goriško nadškofijo.

Misel na ustanovitev sega pa dalje nazaj v sivo preteklost. Cesar Ferdinand I. je že l. 1560. — kar 200 let prej že — pisal sveti stolici, naj se ustanovi goriška škofija. Vso to dolgo dobo so romala pisma z Dunaja, oziroma iz Gradca, ki je bila upravna prestolnica notranjeavstrijskih dežel, v Rim; kopicile so se grmade poročil o vizitacijah, pričevanja o verski potrebi in gospodarski podlagi za

ustanovitev škofije. No, to so take stare listine, v katerih brižen preiskovalec domače preteklosti marsikaj najde.

Potrebo po ustanovitvi goriške škofije so utemeljevali predvsem s skrbjo, ker so se močno širile krive vere, če ni pravega duhovnega vodstva. Patriarhat pa je preobširen, da

Franciškovska cerkev na trgu sv. Antona v 16. stoletju.

(1) «Documenta historiam archidioeceseos Goritensis illustrantia» v uradnem «Folium Ecclesiasticum».

bi mogel vso Lutrovo in drugo hudičevo ljuljko zatreti.

Potem so s pričami navajali mnogotere nerednosti pri cerkvenih gospodarstvih, pri cerkvenem služabništvu samem; vse to da bi se dalo zatreti, če bi pokrajina imela svojega škofa.

Najbolj zanimivi drobci se pa zberejo iz zasliševanja prič, ko je šlo za ugotovitev, ali bo mogel bodoči škof s svojim kapitljem tudi gospodarsko izhajati? Tu spoznamo, kakšna je bila v 16. stoletju dežela, ljudje, nje gospodarstvo, denarstvo, davki in celo vrsto zanimivih podatkov.

Vidite, koliko starih zgodb je zajetih v teh orumenelih papirih, ki se prašijo po arhivih goriške in ljubljanske kurije, v Vatikanu, na nekdanjih dvorih na Dunaju in Gradcu.

Da se luteranstvo zatre.

V ljubljanskem arhivu hranijo pismo apostolskega nuncija na graškem dvoru grofa Germanika Malaspine iz l. 1552. Naslovljeno je: *Delegatorium Pro R.mo: Epo Labacensi Joannae quo... possit ac debeat totum Comitatum Goriensem ac Vipaum visitare et reformare*. Po naše: Pooblastilo za častitega škofa ljubljanskega Ivana..., da more in mora obiskati in reformirati goriško grofijo in Vipavo. Ta škof je sloviti Ivan Tavčar, (1) strah luterancev. Papeški nuncij toži v tem pismu, da se «kriva vera širi posebno v mestu in grofiji goriški in v vipavskem gradu ter v sosednih in bližnjih krajih.» Daje mu vsa pooblastila, da opravi povsod in pri vseh svoj posel, kakor se mu zdi potrebno.

Vizitator Tavčar je res prišel v naše kraje in je pisal v marcu, to je že naslednji mesec, poročilo nadvojvodi Karlu. V tem poročilu trdi, da se bo kriva vera težko zatrla, če se ne ustanovi v deželi sami dušnopastirsko središče. Takole piše, da je v rihemberški fari naletel na najbolj trmaste krivoverce, ki jih bo treba ka-

znovati. Kolovodij je vse polno «neben den vorgemelten Scandalführern noch andere als Augustin Rob, Matia Payer, Georg Saunez, Primus Pauliza und Jerni Bersa als die ergesten undter dem gemeinen Popel daselbst verhalten, so möchte jetzo mit diesen allen der Anfang gemacht werden». (1). Iz pisma zvemo dalje, da so plemiči skrivali predikante, zlasti grof Lamberg «Wittib» v senožeškem gradu. V rubijskem je več časa stanoval sam Primož Trubar, voditelj slovenskih protestantov.

Druga listina, ki govori v zvezi z ustanavljanjem goriške škofije o krivovercih, je pismo Pavla Bizancija, generalnega vikarja patriarhu Grimaniju. Iz nje zvemo, da so se luterani ustrašili odločnih vizitatorjev in so se potajili. Tu odlomek iz pisma (12. julija 1553.):... et se bene pare... che in Raiplimbergh non siano altri Heretici, nondimeno io credo, e tengo certo, che tutto quel populo sia Heretico perche non ho trouato, persona in quel luoco, che habbi voluto pigliare il SS.mo Sacramento della Confirmatione, che sa ben V.C.III.ma., che gli Heretici l'abboriscono assai.» (2)

Zanimivo je, da se v listinah še ne omenja ime «luteran», marveč le heretik t. j. krivoverec.

O goriških luteranih pravi nuncij Bizancij, da jih vodi grof Lanthieri in da so se na videz res spreobrnil v strahu pred strogimi kaznimi (3), a

(1) Poleg že prej omenjenih vodij škandala so še drugi, in sicer Avguštin Rob (poznejši priimek Robič; bili so bogati svobodnjaki), Matija Payer (Pajer), Jurij Saunez (Svinec), Primož Pavlica in Jernej Birsas (vsi ti priimki so še danes), ki ponašajo med navadnim ljudstvom kot vztrajni in naj se torej s temi prične.

(2) «...čeprav se zdi, da v Rihemberku ni več drugih krivovercev, sem jaz trdno uverjen, da je vse tisto ljudstvo krivoversko, ker nisem tam nobenega našel, ki bi hotel prejeti presv. zakrament birme, katerega se krivoverci, kakor je vašemu presvetlemu gospostvu dobro znano, močno branijo.»

(3) Uporne luterane so izgnali iz dežele in jim zaplenili vse premoženje. Že l. 1523. je nadvojvoda Ferdinand izdal ukaz, naj se na smrt obsodi, kdor bi pričel učiti še kako novo krivo vero.

(1) Tavčar je naš rojak iz štanjelske fare. Za domačinom Glušičem je postal komenski, nato goriški župnik. Od l. 1580.—1597. je bil ljubljanski škof in celo cesarjev namestnik za Notranjo Avstrijo.

niso pristopili k svetim zakramentom. «Če se hočejo zbrisati taki madeži, se mora princ odločiti, da poveri zadevo osebi, ki bo imela ugled.» Tu je zopet namignjeno, da navaden arhidiacon nima dovolj duhovske veljave, da bi odločno nastopil. Ena izmed listin tudi poroča, da so morali razen vipavskih, goriških, rihemberških tudi štanjske krivoverce z oboroženo roko prijeti. Strupena zel je še marsikod skrivaj pognala, a le za malo časa. Posebne inkvizicijske sodnije so jo docela zatrle. Predno se je torej škofija ustanovila, so «krivoverski razlogi» že zginiti.

Ostali so pa drugi, še tehtnejši.

Da zginejo razuzdanosti in hude navade.

Ker ni bilo v pokrajini sami močne pastirske roke, so se ugnezdile pri upravi cerkvenega premoženja neverjetne razvade.

Ohranjena so tozadevna dolga poročila v vatikanskih arhivih. Kardinalska komisija za ustanavljanje novih školij tako zvana «Congregatio Cardinalium super Episcopatum erectione deputatorum» je poverila leta 1588. kardinala Ludvika Madrucija s kanoničnim procesom za ustanovitev goriške škofije. Kardinal je določil za svojega namestnika na kraju samem tržaškega škofa Nikolaja Coretto (1).

Kot tajnik in notar komisije je pa posloval kancler tržaške kurije kanonik Janez Marija a Spatha. Ti komisarji so v svojih poročilih tudi opisali samovoljno početje cerkvenih ključarjev: «Ko so opasila, skličejo vso sosesko in jedo in pijejo za cerkveni denar in zapravijo do 20 cekinov na leto. Zgodilo se je, da so ob zaključku cerkvenih računov v štandreški fari zaklali in snedli celega vola. Ko obdelujejo cerkvene brajde in njive, soseska pri delu toliko sne in spije, kolikor je pridelka v vsem letu. Tako se v vsej grofiji letno zapravi na tisoče forntov. Če je treba v vasi

kovača (1), gre to na cerkven račun. Nastanijo ga v cerkveni hiši in mu dajo še eno ali dve cerkveni zemljišči v najem. Župniki se stežka upirajo tej krivici. Če je potreba poslati na ukaz višje gosposke vsakega desetega ali petega moža iz vasi v trdnjavo ali v druge kraje za brambo dežele, ga zopet plačajo (2) le iz cerkvenega denarja. Tudi če nastanejo prepiri in tožbe, potrošijo zopet iz dohodkov ubogih cerkva. Še več, ko pošiljajo soseske svoje odposlance na pokrajinske zборе ali na dvor, ko potrebujejo za spisovanje listin in plačevanje pravnih doktorjev, vse plačajo iz cerkvenih dohodkov in nič iz svojega; da, če so obsojeni, zastavijo kar cerkveno premoženje, kakor se je zgodilo sovodenjski cerkvi.»

Komisar nasvetuje, naj bi se urdilo tako kot v goriški fari, da se ne

(1) V tistih dobah je bil kovač poglavitna obrt, po navadi je bil tudi konjedec in «dekan» soseske.

(2) V srednjem veku je bila navada, da so morale vojake vzdrževati domače občine.

Trg pred stolnico.

(1) Na aktih se je v latinščini podpisoval «Nicolaus a Coretto».

sme nič potrositi brez vednosti župnika, ki bi moral imeti en ključ do blagajne in biti navzoč pri sklepanju cerkvenih računov. Iz teh vrst posnemamo, da so bili v tistih časih ključarji skoro neodvisni gospodarji cerkvenega imetja. Saj par odstavkov nižje komisar navaja samovoljno početje šempeterskih ključarjev, ki oddajajo v zakup cerkvene njive, komur hočejo, in tudi pod ceno.

Cerkve so imele v tistih časih dosti več premoženja negoli danes, a so bile dosti bolj ubožno opremljene.

Da se vse take razvade, razsipanje in neurejeno gospodarjenje odpravi, predlaga komisar, naj se v mestu ustanovi cerkveno središče in naj se pokličejo jezuitje, ki bi odprli kolegij. (1)

Potem nasvetuje pismo, naj se urédijo dobrodelne ustanove, da bi se ubožna dekleta lahko omožila (2) in pa zboljšala bolnišnica, ki je v najbednejšem stanju. (3)

O Judih in visokih obrestih.

Ker v naših časih silno dosti bermo o Judih, njih tajnem vplivu na svetovno politiko in njih preganjanju, je prav zanimivo vedeti, da je že ta listina navedla njih pogubonosni vpliv. Zato je komisar kar posebno poglavje posvetil temu vprašanju. Piše:

(1) Tu je postavljena prvič zahteva, naj pridejo poživiti razrvano katoliško življenje jezuitje. Ti so res prišli l. 1615. in so pozneje v Gorici odprli zavod za mladino, zgradili cerkev sv. Ignacija, ki je v ljudskih ustih še danes »zavitarška« (= jezuitarska.)

(2) To se je uresničilo dosti kasneje. Španski stotnik José Vandolo, ki je prišel v Gorico s cesarjem Karolom VI., je v svoji oporoki 14. marca 1748. zapustil precejšnjo svoto 3800 florintov, da se vsako leto obdarujeta dve dobri, revni dekleti s 95 fl in da si oskrbita »balo«. Podobno ustanovo je določil Ivan Formica l. 1794, in sicer je volil po 150 fl letno za dve dekleti siroti dobrega zadržanja, ki dobita ob možitvi izplačano svoto. Prav tako je zapisal letno štirim dečkom, ki se rokodelstva uče, po 50 fl.

(3) Prva goriška bolnišnica (ženska) je bila že v XIII. st. pri današnji cerkvi Brezmadežne v nekdanji Via Teatro. L. 1654. je pa baron Vid Delmestri ustanovil moško bolnišnico na Placuti, koj druga hiša čez most na desni. Nad vhomom je še danes pod sklesano podobo M. B. napis: «Peccatorum medicina» = Zdravilo grešnikov.

«Drugič treba je v mestu ustanoviti Mont, kakor je po urejenih krajih v blagor ubogim, da se iztrebijo («per sradicare li hebrei») Judje, ki so škodljivi za duše in telesa; zakaj kristjani so včasih prisiljeni ne le poslovati z njimi, ampak kar pojuditi se («giudaizzare»). Škodijo telesu, ker odirajo z najmanj trideset odstotnimi obrestmi, in oderuštvo vrh oderuštva: škodijo dušam, ker si videč potrebe kristjanov, vse dovolijo in postajajo nesramni; oblačijo se, kakor se jim zljubi, ne nosijo nikakega judovskega znamenja, (1) hodijo oboženi, imajo krščene služabnike v hišah, celo javno prešuštvo med njimi in kristjankami smo našli. Kar je pa še najbolj važno, celo na javnih trgih so sramotili Kristusa, našega Gospoda in Rešenika, in so ostali skoraj nekaznovani. To je vsekakor proti božji časti in ustanovam naše svete cerkve.»

Tako se pritožuje pisec čez judovsko nesramnost. Da bi prišli v okom gospodarski zavisnosti kristjanov od judov, predlagajo komisari ustanovitev Monta, «kjer bi se ubožstvo podpiralo v potrebah s samo pet odstotnimi obrestmi, kar bi malo ali nič ne oškodovalo.» Ta želja se je pa uresničila šele dosti bolj kasno, ko je prvi goriški nadškof l. 1753. ustanovil «Monte di Pietà» z namenom, da se potrebnim dajejo posojila po najnižjih obrestih. S tem so se revni sloji za neko dobo otrešli judovskih in krščenih oderuhov.

Svoje poročilo zaključuje naddija-kon Nepokoj z zatrdilom, da če bi se pošteno uredilo upravljanje cerkvenega premoženja, bi po celi deželi ostalo na tisoče goldinarjev, ki bi se lahko uporabili za bodoče stroške škofije.

(1) Že od l. 1555. so morali judje stanovati v posebnem mestnem okraju »ghetto« imenovanem, ki so ga ob avemariji zapirali s posebnimi vrati. Pri nas je bil »ghetto« v sedanji ulici Ascoli. Judje so pa bili ošabni, zato so jih 1564. meščani pregnali. Vendar so se kmalu vrnili in so se nastanili, koder se jim je zljubilo. Tudi zapovedi, da morajo v znak judovskega pokolenja nositi rumeno zaplato na hrbtu, se niso držali.

Vse te slabosti, ki jih listine tako živo opisujejo, pa bi ne dovedle še do ustanovitve goriške škofije, če ne bi bili ustanovitelji dokazali in zbrali dovolj sredstev za vzdrževanje škofa in kapitulja.

Opis dežele in mesta.

Komisija je zatorej predvsem spraševala, kakšna je sploh ta goriška dežela. Shranjeni so nam zanimivi zapisniki izpraševalne komisije. Iz njih izvemo, kakšne so bile naše pokrajine in glavno mesto v 16. stoletju.

Dne 19. in 20. julija 1588, sta bila kot priči zaprisežena goriški župnik naddijakon Andrej Nepokoj in baron Franc Dornberg. Naslednje dni so bili pozvani k izpraševanju še Jeronim Catta, župnik šempeterski, frančiškanski gvardijan oče Marcijal, Gašpar pl. Belin, plemič Jakob Neuhauser, mestni sodnik Ciprijan Coronini in vojaški poveljnik grof Peter Strasoldo. Kot vidimo vsi stanovi in mestni prvaki. Vsak je po svoje pričeval. Zasliševanje se je glasilo takole: najprej so pričó vprašali po starosti in ali je bil prejel letos sv. staramente (1), nato so morali pred razpelom odgovarjati na osemnajst vprašanj.

1. vprašanje o legi in položaju mesta. Naddijakon je odgovoril, da se mesto deli v gornje — okrog gradu in je močno utrjeno, spodnje večje ima le jarek in nasip. Šempeterski župnik je dal na zapisnik, da obsega mesto 100 italjskih milj, vsa grofija pa 100.000. Dobri frančiškanski gvardijan je na prvo vprašanje dejal, da pravzaprav ne ve, kje leži goriška pokrajina ali v Furlaniji ali v Istri ali na Kranjskem, ve le, da je zemlja tako lepa kot «zemski paradiž.»

2. vprašanje o palačah, cestah,

(1) Baron Dornberg je priznal, da še ni bil za letos pri spovedi, a «sta se že z župnikom zmenila, da se bo še ta teden spovedal.»

(2) Misli najbrže pred stolnico, pred cerkvico sv. Antona in v zgornjem mestu, kajti severna vrata v obliki grabelj (= rastrellum) so bila na koncu Raštela, tako da je bil trg pred sv. Ignacijem že izven mestnega obzidja.

vratih, trgov i.t.d. Naddijakon pravi, da je dosti palač, lepih cest, pet vrat in trije trgi. (2) Catta našteva 30 palač. Belin priča o najlepši ulici «quae ducit ad Traunich», ki pelje na Traunik.

3. vprašanje ali so v mestu učeni možje in plemiči? Nepokoj odgovarja, da je kar 10 doktorjev prava (veliko število za tiste čase!), štiri grofovske rodbine, sedem baronskih in dosti nižjega plemstva. Nekateri bogatini da imajo kar po 20000 florintov dohodka. Belin pristavlja, da je plemičem trgovina prepovedana.

4. vprašanje je o pridelkih. Prva priča izpoveduje, da je dežela zelo rodovitna, posebno na žitu, vinu in olju. Izvaža se posebno dosti vina na Ogrsko. Baron Dornberg je mnenja, da je v deželi dosti vina in lesa, žita in olja da je manj. Neuhauser dodaja, da je v mestu vsakotedenski trg. Žito da pride s severa, olje pa iz Apulije in se tu menjuje.

Kako se je od takrat pa do danes

Mestna vrata na koncu ulice Raštello.

spremenilo gospodarsko lice dežele! Tedaj so bili glavni pridelki: žito, vino in olje. Danes: vino, krompir in koruza. Olje je že docela zginilo, polagoma se vračamo zopet k žitu.

5. vprašanje se tiče trgovine. Nepokoj, ki je najbolj točna priča, stavi na zapisnik, da je dosti trgovcev z žitom, soljo, železom, medjo, živim srebrom, s svincem, s tkaninami in lesom. Catta omenja tudi trgovce z lesom za gradnjo ladij.

6. vprašanje sprašuje po zdravstvenih razmerah. Priče navajajo le enega zdravnika, štiri ranocelnike in dva lekarnarja. Ni bilo pač na višku!

7. Ali se prebivalstvo množi? Vsi soglasno potrjujejo, da je v zadnjih 30 letih namnožilo. Gvardijan pravi, da se je na kraju, ki se imenuje Travn'k, v tem času sezidalo nad 100 hiš. Vsekakor živahna stavbna razgibanost. Mesto se je širilo izven obzidja.

8. Vprašanje je o krivovercih in jeziku. Krive vere, pravi Nepokoj, so prišle iz severnih krajev, a je le še par krivovercev. Župnik Catta izpričuje, da vsi živijo katoliško. Dodaja enako kakor Belin, da razumejo tudi nemščino.

9. vprašanje hoče podatkov o gradovih in kam pokrajina meji.

10. vprašanje je po številu hiš in prebivalcev. Tu zvemo iz naddijakoneve izpovedi, da je mesto takrat (t. j. v 16. st.) štel 1000 hiš in čez 6000 prebivalcev. Baron Dornberg ne ve na to vprašanje odgovora. Catta pa našteva 2000 hiš in 7000 ljudi, oče

Marcijal 1500 hiš in 8000 duš; z njim se strinja Neuhauser. Kolik je obseg in število prebivalstva vse bodoče škofije (nekako obseg današnje goriške prefektуре), povedo odgovori na 16. vprašanje. Prva priča ne zna povedati v ploskovni meri, dal je na zapisnik, da se lahko obhodi (po mejah) v petih ali šestih dneh; Dornberg pravi, da poleti lahko že v štirih. Župnik Catta ceni obseg na 500 milj in več, za število duš ne ve. «Ima neskončno dosti duš» ceni površino. Gvardijan Martialis de Casali šteje površje na 200 milj. Najbolj točno število pove Neuhauser, ki šteje 80.000 duš z mestom vred.

Iz teh odgovorov razberete, kako pomanjkljive so bile takrat sodbe o površini in o številu prebivalstva.

Vsi ti dolgi zapiski, iz katerih si že bralec sam naredi zadostno in s pričevanjem potrjeno sliko o zemlji in ljudeh, so bili overovljeni s podpisom in pečatom tržaškega škofa Nikolaja in njegovega kanclerja Spatha dne 20. marca l. 1590. in poslani v Rim kardinalu Madruciju.

Naslednje leto je komisija raztegnila preiskovalno spraševanje tudi po sosednjih farah.

Iz teh listin, ki v svojih drobcih tudi podajajo verno sliko vasi in prednikov v starih časih, bom pa bralcem k letu kaj povedal, če nam Bog da milost in zdravje.

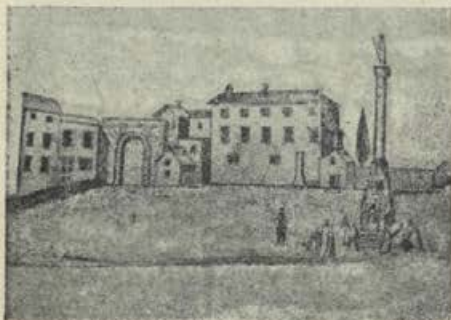
Stenka Andrejevič:

Težki čas.

Zdaj je tisti težki čas:

kvišku ozri se, krogi sebe poglej,
padi spokorno na obraz,
kriknj z dušo v onostranstvo brez mej.

Kličj, moli za luč duha,
prosi za milost treh dobrih besed,
da sij prosije mrakove srca
in rešiš sebe in svoje zmed.

Trg pred rastelskimi vrati - danes
Piazza Vittoria.

V krasnih notranjskih gozdovih, kjer še rastejo debele bukve in kipijo v nebo silne smreke, radi lovimo polhe, ki jih je tod zelo veliko. Polh je drevju škodljiv, zakaj ko se mlado smrečje spomladi obeli, grize srčne lubje. V slast mu gre tudi lubje sadnega drevja in sladki sadovi. Polha lovimo radi okusnega mesa in pisane-ga kožuščka, ki ima še dobro ceno, — in pa ker je lov na polha zelo zabaven.

Ko sem še majhen bil, mi je stric prinesel gnezdo polšičev, takih, ki so že sami jedli. Krmil sem jih z jabolki, hruškami, lešniki, s skorjami kruha in kar imenitno se jim je godilo! Ko so pa malce odrasli in se lepo omastili, so jo drug za drugim popihali iz hleva. Ali je mojim košatorepcem zvita mačka zavila vrat? Ne! Nekega večera smo zapazili, da kosmata družba gospodari v našem in sosedovem sadovnjaku. Veselo so skakali po vejah, piskali s svojim tenkim glasom — phiiii — phiii — phiii — in metalj zjedke sadežev na tla. Moj očka pa nadme: «Sapralot uonder! Če tega hudirja na poklateš duol z dreuje, ku buo use frdirbu, ti uha naviem.» Nastavil sem jim «škrince» in kmalu so se cvrli v ponvi.

Polh si izbere domek najrajši v bukovem, gabrovem, jelovem in hrastovem gozdu, kjer vmes rastejo leskovi grmi, zakaj lešniki so za polha prava slaščica.

Veliki lov na polhe je septembra in oktobra. Ko sonce zahaja, se zbere družba polharjev. Butare različnih pasti jim visijo čez rame. V njih je pripravljena voda, kos rožiča, krhelj jabolka ali hruške. V nahrbtnikih pa je jedača za slavnostno južino. Vsi smo veseli in ko gremo proti lovišču, si pripovedujemo šaljive polharske zgodbe. — «Kje bomo zakurili?» — Nocoj v tej dolini pod skalo pri razpotju. Brž razložimo bremena, vsak vzame pasti in sekirico in v bližnjem razpotju se razkropimo za sledom za polhi.

Tamle stoji stara bukev, polna žira; sem se gotovo hodi past kak polh, kar nam potrdi razkleščeni žir na tleh. V bližnjem grmu usečem dolg raženj, da nanj nataknem skrinjico, ki bo prav prožno naslonjena. Kjer so veje goste, posebno kjer se križajo, polh najrajši hodi, zato previdno nastavim past med prve goste veje, ki držijo v leskovje.

Tako nastavljam o drevesih in po gostem grmovju, kjer se polh rad mudi, ker išče sladkih lešnikov in ker se mu zdi, da je tam bolj varen pred lovcem, sovo in drugimi sovražniki.

Mrači se že. Polharji dokončujejo nastavljanje, po gozdu se kličejo: «Ho — hop! Jaz sem žel!» Kmalu se zberemo vsi na počivališču. Visok kup vejevja nas že čaka, zakaj v teh hladnih in dolgih nočeh se je treba greti. Zdaj ogenj ob steni veselo zagori, še par debelih polen vanj, pa smo gorki za par ur.

Ko pade noč, zacvilijo mladi polhi, stari modrijani bodo prišli na pašo pozneje. Ležimo okoli ognja na ležiščih iz praproti in stelje in si pripovedujemo lovske zgodbe o polhih.

Dve lovski zgodbi.

Deževno jutro nad snežniškimi gozdovi. To noč nisem nič ujel, prav slabe volje sem se vračal domov. Kar me zdrami znani tenki cvilež. Gledam, poslušam, obstanem pred velikansko bukvijo. Kar se prikaže iz dupline podlasica s polhom v gobčku in ga vrže na tla. Kot bi ustrelil, spet izgine v duplino — in črez par hipov se vrne z drugim polhom — in tako dalje enajstkrate! Žal da me je roparica prehitro zapazila: prenehala je z morijo in izgini'la kot blisk v votlo deblo. Veselo sem pobral enajst tolstih polhov in jo dobro obložen mahnil domov.

Strasten lovec polhov je sova. Kardar se razlegne njen skovik, potihne namah cviljenje in hrskanje polhov. Krvoločna ptica pa z bistrim očesom vendar zagleda svoj plen in polhu

zakavsne smrtne rane. Nekdaj pa jo je tudi sova pošteno skupila. Ko smo zjutraj šli gledat, ali se je kaj ujelo v škrinjice, ki smo jih bili prejšnji večer nastavili, sem se močno začudil. V skopcu, ki je bil nastavljen na pritlikavem bukovem štoru, je bila ujeta velika sova. Kako da se je ta prebrisana lakomnica tako ukanila? Zgodilo se je najbrže tako: Polh je prišel do skopca in ovohal nastavljenno vado. Takrat ga je sova opazila in se kot strela spustila nanj — pa je sprožila skopec in obtičala v njem. Ta sova se zdaj nagačena šopiri v naši izbi.

Naš stari sosed, ki že zdaj počiva v grobu, je bilo na polhe ves divji. To vam je bil korenina! Ko še ni bilo šol, je učil mladino branja. Naš oče je o njem rekel: «Dva solda smo mu dali, pa nas je navadil brati prav vse črke.» Nekdaj je taboril z nami pri polharskem ognju. Lepo smo kramljali, kar skoči pokonci s svojega se-

Jesenska pridiga (Temljine)

deža in se začne vrteti, plesati in poskakovati. Prestrašeni smo ga debelo gledali, a on začne kazati čevlje. Stare visoke «bote» so mu gorele. Brž smo mu jih kar na nogah razrezali. To je bila njegova zadnja polharska noč. Še je včasih šel pod večer s pastmi v gozd, a ponoči je že odšel domov; večkrat mi je žalosten rekel, da nosi domov «same lukne».

Poberimo plen.

Fantje, pokonci, pogledjmo, koliko se jih je ujelo! Sredi noči vzame vsak svojo luč, pa gremo. Nekdaj so našim polharjem svetile bakle ali «fagle» iz smrdelikovega lesa, ki so se ves večer sušile nad ognjem.

Na prvi bukvi binglja iz skrinjice kot mlado mače velik polh. Fant, ki je tukaj nastavlil, obnemi od sreče. Ko gre do drugih pasti, gleda navzgor na drevje, pa se spotakne, udari — a vse to ni nič! «Ali je kaj?» se začuje glas. In se spet oglasi: «Dva mastna. Enega je pa sova popolnoma sklestila, samo glava je še ostala v skrinjici.» — Ves ta pohod je za strastnega polhatja tako mikaven, da pozabi na njem vse križe življenja. Kjer se zdi, da se polhi držijo, polhar iz pasti pobere polha in past spet nastavi.

Kličemo se: Hop! hop! in kmalu smo spet zbrani okoli ognja, kjer si iz nahrbtnikov privoščimo prigrizek. Preštavamo nabrane živalce, a Tomaž je praznih rok in se huduje na preteto sovo, ki mu je vse kosmatince požrla. Potem zadremljemo okoli ognja. Meni se je v tej prijetni drema-vici že večkrat sanjalo, da sem naložil tako težko vrečo polhov, da je nisem mogel niti zmakniti.

Po polnoči spet gremo praznit pasti. Eden popravi ogenj in ga podkuri, ker je pred nami še dolga noč. Poti skozi goščavo in preko skal smo se že tako privadili, da bi meže vedeli za smer, zato se nič več ne kličemo. Ko pregledamo pasti, spet zadremljemo.

Polharska noč gre h koncu. Zadnje zvezde ugašajo na obledelem nebu. Pričelo se je svitati.

Mrazi me, vsi se polagoma prebu-

dimo in kmalu vsi skačemo po gozdu, da pobereмо plen iz pasti in da si spet naložimo na hrbet skrinjice in skopce.

Kmalu je ves vod obremenjen. Zapojemo še veselo pesem, potlej pa

krenemo domov. V duhu preštevamo, koliko nam vrže polhovina, in se veselimo slastnega cvrtja.

Nad nami šumi naš mogočni, prelepi gozd in sova nam skovika budnico.

Velikonočni običaji v Brdih.

Onstran Soče leži prelepa deželica briška. V bregovih Brd zelenijo braj-de (vinogradi), cvetejo črešnje in rožnati šopi breskovega drevesa, vmes so tu in tam zamolklozelene oljke in grmi latora. Vrhovi gričev so cerkvice in vasice, v njih biva živahni, veseli briški rod, ki ljubi pesem, godbo in svojo zemljo.

Tod so se ohranile stare lepe navade. Dih velike noči se začuti že na cvetno nedeljo, ki ji pravimo oljčnica. Po bregovih ima gospodar oljčne grme, zdaj nareže šibe za snop. Kdor oljke nima, mu jo daruje sosed. V snop dekleta lepo povežejo oljčne šibe in lavor. Na oljčno nedeljo si dečki navežejo velike snope na hrbet in jih nesejo v cerkev. Vsaka hiša, vsaka vas se hoče postaviti z največjim in najlepšim snopom. Blagoslovljeno oljko zatakne mati za zakonsko posteljo ali za sveto podobo.

Veliki teden je resen in svet. Na veliko sredo pri večernicah čakajo dečki pred cerkvijo. Ko ugasne na velikem svečniku zadnja sveča, — znamenje, da je umrl Kristus — začnejo dečki udrihati s palicami po deskah, ki so razložene pred cerkvijo. «Hodi-mo tuč žagance!» smo se vabili na ta žalni obred.

Na veliki četrtek zadržajo «klepetci» (raglje). Takrat se začne velik post, ki traja, dokler se na veliko soboto spet ne oglasi farni zvon. Ko ta zazvoni, matere brž umijejo otroke. To je najbrž spomin na tiste čase, ko

so na veliko soboto krščevali odrasle. Prav kot pravi pesem:

„Sonce na oblije,
grehe z nas izmije!“

Na veliko soboto dečki nosijo sveti ogenj od hiše do hiše. Že poleti so si narezali z dreves gobe, jih dobro osušili in ohranili. Nabodeno na žico in žarečo nosijo zdaj gorečo gobo po hišah.

V nedeljo je vstajenje, zelo zgodaj, navadno še v polmraku. Že ob dveh zjutraj se razlega od cerkve do cerkve ubrano pritrkovanje, ki je naša posebnost. Fantje pritrkovalci znajo razne viže. Tako udarjajo Kozanci:

«Tuci Tona, tuci Blaž,
jest ne morem, ti ne znaš!»

Pa tudi bolj hitro in poskočno:

«Tam na placu je tentava...»

Kakšna pa naj bo ta skušnjava na trgu pred cerkvijo, če ne sladki kolači, ki jih ponuja črnooblečena Furlanka, ki kliče in vabi: «Colasus, colasus!»

Za velikonočni zajtrk postavi gospodinja na mizo vse najboljše, kar hiša premore: slastni pršut, jajca, hren, zraven pa še pinco in gubanico, v kateri so orehi, rozine in pinole. Vso zimo so otepali polento, danes mora biti na mizi razkošje. Otroci dobijo «meniha», pleteno štručico, ki ima za glavo jajce.

Popoldne po večernicah je vse veselo. Mladina se zbira v gruče in zbiva z novci pirhe. Pevci zapojejo, gospodarji se pogovarjajo o časih in davkih ter pokušajo zlahtno vino, ki mu ga na svetu ni enakega.

Torklja in torkljarji.

(Oljarna in oljarji.)

V zgodbah sv. pisma beremo, kako je golobček prinesel Noetu na ladjo ob vesoljnem potopu oljčno vejico, ki je bila znamenje miru in sprave. Očak je spoznal, da bo kmalu konec nješove plovbe.

Znamenita pa je postala za vse ljudi Oljska gora pri Jeruzalemu, kjer je naš ljubi Zveličar molil, učil, jokal in se dvignil v nebesa.

Iz oljčnega sadu imamo olje, ki nam služi v razne namene. Z oljem belimo hrano, zlasti zelenjavo, na olju cvremo različne jedi, n. pr. ribe, jajca, močnate in mesne jedi. Z oljem hladimo in zdravimo rane. Z oljem svetimo ob tabernaklju, ob božjem grobu, pri mrličih in na grobeh, pred sv. razpelom in sv. podobami. V starejši dobi so bile svetilke na olje navadna razsvetljava.

Velepomembna pa so sv. olja, ki jih posveti na veliki četrtek škof za vso svojo škofijo in se rabijo pri zakramentih sv. krsta, sv. birme, sv. mašništva in maziljenja bolnikov in tudi ob kronanju cesarjev in kraljev.

Dandanes se oljke goje po najboljših izkušnjah zelo razumno in z veliko koristjo. Tudi prirejanje olja z raznimi stroji in pripravami se je povzpelo do velike dovršenosti. Naši kraji pa še niso spremenili svojih starih preprostih navad v pripravi olja.

Tu hočem podati nekoliko svojih tozadevnih spominov.

Minulo je dokaj desetletij, ko sem kot otrok in deček pomagal pobirati oljke. Kakor se začenja vinska trgatav navadno s prvim oktobrom («oktober grozd dober»), dasi je to deloma odvisno tudi od vremena in od poedinih krajev samih, tako se začenja pobiranje oljk s praznikom sv. Katarine 25. novembra. Pobiranje tega važnega pridelka se začne s sv. mašo. Zanimivo je, da se zrna, ki radi burje, vetrov in neviht padejo z dreves, lahko pobirajo že tri do štiri

mesece (avgust, september, oktober, november) poprej in se dajo mediti, tako da za silo nekoliko dozore in dajo nekaj olja.

Meseca novembra torej in sicer proti koncu se vrši pobiranje oljk. Večkrat je v naših oljčnih krajih takrat precej hladno. Otroci smo morali pobirati oljčna zrna po tleh in naše drobne prste je zeblo, hudo zeblo, ker so bila tla mrzla. Imeli smo okrogle ali podolgaste koške ali majhne torbice (velike žepe) čez vrat obešene. Kako počasi so se polnile te posode. Ko je sonce zašlo, smo morali pustiti delo, ki smo ga prihodnji dan po potrebi nadaljevali. Odrasli so plezali na oljke in so deloma z roko potežovali zrna raz veje v svoje vrečice, ki so jih imeli privezane na vrvi na vratu, deloma so s palicami klatili zrna na tla zlasti s tistih vej in vrhov, ki jih drugače niso mogli doseči, deloma so pa žagali razne veje od debla, da se je to pozneje bolj okrepilo. To čiščenje oljk se vrši istočasno s pobiranjem oljk. Odžagano vejevje se potem rabi kot kurjava v torklji.

Torklja (stiskalnica) se odpre navadno v začetku adventa. Preden se začne delo v torklji, je treba oljke točno meriti ali tehtati, ker vsaki meri odgovarja določena količina narejenega olja. Tri brente (vedra) tvorijo eno pašto (peč) in dajo okoli 15 litrov olja. Kdor nima niti ene brente oljk, n. pr. le eno golido, pa pristopi tudi s to količino k drugim pridelkjem. V torklji sami je veliko kamnito mlinsko kolo, ki masti in tare zrna, s tem da se vrti okoli osi, ob kateri visi posoda, ki spušča polagoma zrnje pod kamen. Kolo se pomika okoli osi na posebnem okroglem ognjišču. Kolo vrtijo močne mišice torkljarjev, ponekod vpregajo tudi osla, da vleče kamen in polagoma stopa okoli

ognjišča v krogu. Torkljarji radi odstopajo vrtenje kolesa tudi dečkom, ki jih je torklja vedno polna, ali posameznim delavcem, ki v torklji pomagajo. Vsak pridelkar olja mora pomagati pri tistem delu, za katero ni treba posebne spretnosti. Ko je zrnje zmleto, ga torkljarji spravijo v mehke pletene okrogle koše (športe), ki jih nalože pod močan stisk. (Ko sem jaz pohajal po domači torklji, so imeli še leseno trto, ki je med stiskanjem jedčala, kakor da ji rebra pokajo. Zdaj imajo že železno trto in stisk.) Ko so z zmletim zrnjem napolnjeni mehki koši pod stiskom, jih začno oblivati z vrelo vodo iz velikanskega kotla, ki je nad pečjo v neposredni bližini. Vrela voda spravlja maščobo iz zrnja in jo nese s sabo v posebno posodo, ki je pod stiskom. Pozneje se dvigne olje, ki je lažje od vode, v tej posodi:

na površje in spretni torkljarji posnemajo olje s plitvimi ročnimi posodami v posebne kotle, v katerih ga prekuhajo. Za kuhanje olja je treba močnega ognja. Zato napravijo pod kotlom v peči cele kresove. Oljčevje poka, prijetno vonja in se kad', da se oči solzijo.

Ko je olje gotovo, ga torkljarji nesejo v posodi, ki drži nad hektoliter, po hišah in ga odmerijo vsakemu gospodarju v razmerju z danim zrnjem. Koder pridelajo precejšnjo količino olja, torkljarjem postrežejo s hrano in pijačo. Pri tem ne sme manjkati «fancljev», to je ocvrte testenine, ki je v oljčnih krajih prav za prav značilna jed na sveti božični večer. Torkljanje traja včasih več mesecev tja do pusta. V torklji vlada živahno in zanimivo življenje. Torkljarji so v svoji okajeni in od olja svetlo namazani ter od oglja in pepela nabarvani obleki podobni dimnikarjem. Pa tudi drugi, ki imajo ali nimajo v torklji kaj opraviti ali iz radovednosti vanjo prihajajo, nesejo oljnate madeže kot spomine na torkljo seboj domov. Torkljarji izbirajo med seboj župana in podžupana, kateremu se morajo pokoravati vsi drugi v svojem težkem delu, ki se večkrat ponoči ne pretrga, tako da mine za torkljarje več noči brez sna in počitka.

Vaški načelnik je v prejšnjih časih imel pravico nekoliko olja vzeti za cerkveno porabo ali pa za občinske ramene.

Oljka doseže tisočletno starost. V vrtu Gecemani se kažejo oljke, ki so baje videle Jezusa moliti in krvavi pot počiti.

Spomnimo se zlasti na oljčno nedeljo Jezusa v slovesnem in slavnem sprevodu v sveto mesto Jeruzalem in prepevajmo mu z oljčnimi vejami v roki: Blagoslovljen, ki prihaja v imenu Gospodovem.

Ivan Trinko,
pesnik, filozof in zgodovinar.
(Portret Toneta Kralja.)

Stara gora pri Čedadu.

Že ime svetišča na Stari gori nam pove, da je ta božja pot zelo stara. Stare legende iščejo njen početek že v V. stoletju po Kristusu, prva zgodovinska listina, ki omenja Staro goro, pa je iz leta 1175. Takrat je bila tukaj že slavna božja pot in trdnjava z gradom. Benečani so jo pozneje še bolj utrdili, ker je njena lega že po naravi močna obrambna točka ob Nadizi za furlansko nižino.

O starosti tega svetišča nam priča tudi znana pravljica med našimi Be-

Na vrhu je med obzidje stisnjena vasica s svetiščem, romarsko hišo in samostanom v sredi.

Prvotno svetišče je bila najbrž le skalna duplina, kjer je danes spodnja cerkev. Šele v 14. stoletju, ko je čedadski kapitelj, ki je lastnik te božje poti, vnovič utrjeval grad, so sezidali današnjo kripto in morda že v naslednjem stoletju današnjo cerkev nad kripto. Iz istega časa je tudi milostna podoba Matere božje. Marijin kip z Jezusom v naročju je izredno

nečani. Hudič in Marija sta naredila stavo, da bo Stara gora sedež tistega od nju, ki bo prvi gor pritekel s »hudičevega mosta« v Čedadu. Marija je stavo sprejela in zmagala. Samo enkrat se je na vsej poti oddahnila na skali, kjer kažejo še danes odtise njenih nog. Dolgo za njo je prisopel hudič. Od jeze, da je stavo zgubil, je drl naprej še do Špika, kjer se je pogreznil v prepad.

Ob strmi poti, ki danes pelje iz Čedada na Staro goro, je petnajst kamenitih stebrov, na katerih so upodobljene skrivnosti sv. rožnega venca.

lep, tako da ljudstvo govori o živi Mariji na Stari gori.

Po vojni je bila cerkev popolnoma obnovljena in preslikana. Leta 1922. je videmski nadškof milostno podobo kronal. Kip so ob tej priložnosti prinesli na Planjavo pod hribom, kjer je bil primeren prostor za 30.000 romarjev, ki so za to slovesnost prišli na Staro goro.

Stara gora je priljubljena božja pot. Tisoči in tisoči romarjev se zgrinjajo tu gori od zgodnje pomladi do pozne jeseni. Prav doma se pa počutijo v tem svetišču Šempeterci in Šent-

lenarci iz območja Nadiže in Brici z desnega soškega brega. Ti rodovi že najmanj eno tisočletje romajo v starogorsko svetišče.

Saj beremo še v življenjepisu blažene Benvenute iz družine Bojanov, da se je na svojem gradu še kot dete obračala proti Stari gori s svojim obrazom, ko je hotela Marijo počastiti. Na nekatere Marijine praznike se je že v srednjem veku kar trlo romarjev na Stari gori, tako da je moral čedadski kapitelj ob takih praznikih vzdrževati 12 oboroženih vojakov, ki so skrbeli za red in mir med trumami romarjev. Razgrajače so kar na mestu sodili in zapirali v grajsko ječo. Med mnogimi drugimi slučajji pripoveduje čedadski kronika tudi o nekem Cerotiču iz Kozane, ki je dne 25. marca 1470. leta razsajal med romarji, da so ga obsodili in zaprli na Stari gori, pa je v ječi nevarno obolel, tako da

je že 3. aprila istega leta oskrbnik prosil, da bi ga smel poslati domov, ker bi drugače v ječi umrl.

V časih turških napadov je bila Stara gora pribežališče vse okolice. Turška noga pa v to svetišče ni nikoli stopila. S topovi so v tej Marijini trdnjavi streljali menda le ob Marijinih praznikih, kajti zgodovina ne ve, da bi bila kdaj oblegana ali opustošena.

To staroslavno svetišče na zadnjem obronku naših Brd z razgledom na Karnijske Alpe proti severu, na neizmerno furlansko nižino proti zapadu in jugu, z griči in Brdi na vzhodu je zelo priljubljeno še danes med našim ljudstvom, ki trudno od dela roma med stoterimi kostanji tja gori, da more z zaupanjem povedati starogorski Mariji svoje gorje in črpati pri njej tolažbe.

DR. IVAN TUL:

Koštabona pri Koprju.

Na velikonočni ponedeljek se v prijazni vasi koštabonski že stoletja zbira mnogo vernikov iz bližnjih in daljnih krajev, da počaste nebeška zdravnika sv. Kozma in Damijana, katerima je posvečena starodavna, prostorna iz rezanege kamna trdno sezidana, od zunaj neometana cerkev s petimi oltarji.

Koštabona je na južni strani koprškega mesta in dober pešec rabi kake dve uri, da dospe iz mesta tjakaj. Pol ure traja ravna pot, potem se strmo dviga v hribovje, ki obdaja Koper in njegovo polje v nižini v dolgem grebenu od vzhoda proti zapadu. Zadnje pol ure se potnik nekoliko odpočije, ker hodi navzdol. Vas je nanižana na vrhu obronka, ki moli proti Dragonjski dolini.

Ako gremo v zgodnjih jutranjih urah iz mesta, nas prehitevajo koprski poljedelci, imenovani «poljani», ki gredo na svoje polje v Manžanski dolini bodisi jahajoč na potrpežljivih dolgoušcih ali pa vozeč se na lahkih

vozičkih. Na vozeč je naloženo razno kmečko orodje, semena, gnoj i.t.d. Prvi domači grah, ki prihaja spomladi na tržaški trg, je pridelek teh koprskih poljanov in okoličanov.

Podoben promet se pomika proti mestu. Tu srečavamo zveste pomočnike istrskih trpinov, pohlevne osličke in krepke osle padovanske pasme, ki so otovorjeni z drvimi, z različnimi poljskimi pridelki in v različnih letnih časih z raznovrstnim sadjem ali pa z vrči mleka in z vrečami kruha. V ča-

Odhod z doma v mesto.

su velike suše nosijo osli velike bren-
te (vedra) pitne vode, ki je pokrita z
gostim vejevjem, da po poti ne iz-
pljuskne, ker živinče tako drobi svo-
je korake, da se breme venomer tre-
se in giblje. Ne manjka seveda tudi
tu vozičkov z oslovsko vprego.

Na kraju kjer je zdaj vas Koštabo-
na, je bila nekdanj rimska naselbina,
ki se je imenovala «castrum Bona»,
to je stavba boginje Bone ali svetišče
«úobre» in «velike» boginje.

Boginja Bona je bila boginja po-
štenosti, devišstva, pa tudi materin-
stva in rodovitnosti. Oblikuje se se-
deča na levo v dokaz, da je zmožna
obvladati najhujše strasti. Začetkoma
so se smele udeleževati njeneža po-
nočnega češčenja le žene in dekleta.
Ker je ljudstvo menilo, da je boginja
Bona zapovedovalka vseh bogov in
boginj sploh, jo je imelo v veliki ča-
sti in se ji je priporočalo za zdravje,
za rodovitnost in za srečo sploh. To je
bila seveda le bridka prevara, kajti
lažibogovi so brez vsake moči.

Sv. Kozma in Damijan.

Ta dva arabska svetnika sta bila
doma daleč na vzhodu v Aziji, v Ki-
l'kiji. Bila sta dvojčka in otroka pre-
možne in verne družine. Posvetila
sta se bila zdravništvu le radi tega,
da bi mogla poleg teles zdraviti tudi
duše.

Sveta brata sta bila prava aposto-
la svete vere Kristusove in sta bila
pri poganskih oblastnijah radi te-
ga tožena. Z njima so delili isto uso-
do še trije njuni bratje Antim, Le-
oncij in Evprepij. Vsi so hoteli rajši
umreti, kot bi se dali zavesti do od-

pada. Njihovo življenje je bilo usmer-
jeno za večnost. Zdravništvo sta ved-
no izvrševala brezplačno.

Ko jih je cesarski oblastnik Lizija
dal mučiti, sta ga dva hudobna du-
hova tako obdelovala, da je bil na
tem, da izdihne. Sveta brata sta vra-
čala dobro za hudo in hudobna du-
hova odgnala. A Lizijeva zasleplje-
nost je ostala trovratna.

Najpoprej ju je okrutni in krvoloč-
ni oblastnik ukazal napeti na križ in
s kamenjem pobiti. Kamenje pa, ki
so ga brezbožniki metal na svetni-
ka, se je obračalo v lučalce in jih ra-
nilo. Enako se je pripetilo puščičar-
jem. Na svetnika usmerjene puščice
so krenile obratno pot in zadevale ti-
ste, ki so jih bili sprožili.

Zmedeni oblastnik je sveta brata
dal ukovati v okove na nogah in ro-
kah in ju vreči v morje. Prišli so pa
angeli iz nebes, odpeli okove in svet-
nika nepoškodovana rešili. Nato so
ju pogani postavili na gorečo grma-
do. Toda zemlja se je pod nogama
svetnikov odprla in ju tako dolgo hla-
dila, dokler ni ogenj popolnoma u-
gasnil.

Bog je tedaj pripustil, da prideta
končno do slavnega mučeništva in
potem v nebesa. Njiju glavi sta padli
pod sekiro l. 303.

Kristjani so sveti trupli rešili in s
častjo pokopali v Ciru na Sirskem.
Pozneje so prenesli svete ostanke v
Rim. Glavi svetnikov je dobil sveti
cesar Henrik II. od papeža Benedik-
ta VIII., da jih prenese na Nemško v
Bamberg. Tu sta ostali do 17. stolet-
ja. Od tam sta še enkrat menjali kraj
počitka in časti. Vojvoda Viljem V.
Bavarski jih je dal prenesti v cerkev
sv. Mihaela v Monakovem.

Češčenje svetih bratov zdravnikov
se je nagloma razširilo po vsem vzhod-
u in zahodu. Upodabljata se s sta-
rinskima kapama na glavi z zdravni-
škim orodjem in s posodicami z zdra-
vili.

Znamenito je to, da se sveta brata
Kozma in Damijan imenujeta pri vsa-
ki sveti maši v spominu za žive pred
povzdigovanjem. To sta edina vzhod-

Mlada orača.

na svetnika, ki imata tako čast v najsvetejšem obredu na zapadu.

Blaženi Elij, diakon, doma iz Koštabone.

Na sredi vasi koštabonske je priznana cerkva v čast domačemu rojaku blaženemu Eliju.

Zgodovinarji postavljajo njegovo smrt v leto 51. po Kristusu. Iz tega sledi, da je naš rojak oznanjal sv. vero po Istri v istem času kakor sv. Mohor in Fortunat v Ogleju in po Goriškem. Le eno leto poprej so se vsi apostoli (razen Jakoba starejšega) bili zbrali na prvem splošnem cerkvenem zboru v Jeruzalemu in sklenili za sv. vero važne določbe. Blaženi Elij sega torej v apostolsko dobo in je bil za Istro pravi apostol kot goreč oznanjevalec Kristusove vere. Tudi v koprskem mestu ga častijo kot svojega drugega zaščitnika poleg sv. Nazarija. Zaupajmo v njegovo mogočno priprošnjo.

Cerkev na pokopališču.

To ni navadna pokopališka kapela, temveč prava dovolj velika cer-

kev, ki je služila dušnemu pastirstvu skoraj do svetovne vojne. Nahaja se na južnem koncu vasi in je bila bliže staremu župnišču. Vendar je za dušno pastirstvo bolj primerna mnogo večja cerkev sv. Kozme in Damijana, ki je na severnem koncu vasi.

V poprejšnjih časih je bila navada, da so vsi domači verniki obiskali vse tri cerkve in molili, preden so se na velikonočno jutro dotaknili blagoslovljenih jedil. V tej cerkvi iščejo v tihi molitvi tolažbo vsi, ki žalujejo po svojih najdražjih osebah, katere tukaj čakajo vstajenja.

Cerkev sv. Kozme in Damijana z novim župniščem v Koštaboni.

J. LANGERHOLC:

Četrta zapoved.

Bajto so imeli. Skromno leseno bajto. In pa zdrave delavne roke. Šlo je. Včasih bolje, včasih slabše. Pa radi so se imeli. Mati vdova je živela za otroke, otroci so živeli za mater. Seveda dokler so živeli. Pa jih je Bog zgodaj odpoklical. Skoro vse.

Saj veste, kaj je človek. Zdravje in bolezen se srečavata na njegovih potih. Zdravje je bogastvo, bolezen pa... no, bomo videli.

Radi so se imeli pri čebuljevih. Najrajši pa mati in sin Tone.

Prišla je v hišo bolezen in starost. Mater je vrglo na bolniško posteljo. Hirala je in venela, počasi, polagoma je glodal na njenih močeh tisti črv, ki izpodjeda korenine življenja.

Starost in bolezen in z njo preskušnja Tonetove ljubezni.

«Kaj bo, kaj bo?» je tožila ženica. «Delala sem, garala sem zate, Tone, in za druge. Mislila sem, da vam bom nekaj pustila. Pa ne bo nič. Bolezen, dela nič, zaslužka nič; moji trdo prisluženi žulji gredo h koncu. Kaj bo, Tone, kaj bo?»

«Nič ne skrbite mati,» je pogovarjal Tone, «nič ne skrbite, vse bo še dobro in prav.»

«Bog te usliši!»

Bolezen se je vlekla, kupček se je manjšal, iskati je bilo treba celo posojila. Tiho, seveda, skrivaj, da mati ni vedela. Dober sosed je pomagal.

Tone je pa doma stregel materi, kuhal in pral, posteljo prestavljal, bolnico prekladal, vse, vse. Njegova ljubezen ni odjenjala. Ljudje so gle-

dali ta naravnost orjaški boj boleznim z ljubeznijo in se čudili.

«Če četrta zapoved še kaj velja,» so govorili, «se bo temu fantu še dobro godilo.»

«Neumen je,» so ga presojali drugi. «Mar bi dal mater na občino, sam bi pa šel s trebuchom za kruhom. Svet je velik in dela na njem dosti za pridne roke. Zdaj se bo pa ravno postopati navadil. Za nobeno delo ne bo.»

«In dolg z njim. Černic mu je upal; to se bo še praskal za ušesi.»

Dolga bolezen, gotova smrt. Tudi Čebuljevi materi so potekle ure. Zvonovi so ji odpeli poslednjo pesem, sosedje so jo spremili v grob. Tonetu je ostal spomin na mater in prazna, zadolžena bajta.

Stopil je do Černica.

«Kaj bo, Tone?»

«Po svetu pojdem.»

«Kaj pa bajta?»

«Prodam jo nerad. Rad bi jo prihranil sebi za stara leta.»

«Prav imaš. Samo če upaš.»

«Upam! Samo če bom zdrav. In če boste vi z menoj.»

«Kar povej, kaj hočeš. Rad te imam, veš, Tone, kakor svojega sina. Zato ker si tako lepo skrbel za mater.»

Tonetu je dobro dela ta pohvala. Kdo se je pa sploh brani! Visoki gospodje se pehajo za križce in redove, takile skriti ljudje, kakor je bil Tone, tako visoko ne segajo, po taki pohvali ne hrepene; če jim človek privoščiti dobro besedo, se jim pa le prav zdi.

«Takole bom naredil, sosed Černic: Po svetu pojdem. Skrb za bajto pa izročim vam. Vi boste najeli gostače in se z njimi domenili za stanarino, vi boste plačevali davek, jaz vam bom pa pošiljal, kar bom prislužil. Najprvo poravnava najine kljuge, potem pa v hranilnico in za popravo hiše.»

«Dosti si upaš.»

«Bomo videli. Če bom živ in zdrav, upam vse zmagati, če pa umrjem, bo bajta vaša. To bova tudi zapisala.»

«Bog s teboj, Tone!»

Fant je res tako storil. Odšel je v svet iskat dela svojim rokam. In blagoslov je šel z njim. Blagoslov umirajoče matere in tudi božji blagoslov. V nekaj letih ni bilo na hiši madeža in denar v hranilnici je naraščal.

Potekla so leta in Tone se je vrnil. Prav takrat je bila na prodaj Maslarjeva domačija.

V Tonetu so se zbudili bridki spomini. Ravno Maslar je bil tisti, ki je največ vedel povedati, kako bo Tone s svojo ljubeznijo do matere vse zagospodaril.

«Ali bi kupil?» je premišljeval.

«Kupil!» mu je prigovarjal Černic.

In Tone je kupil.

Daleč naokrog se je govorilo tiste dni: «Bog še živi in četrta njegova zapoved ima še svojo veljavo.»

Maslar se pa tudi ni kesal, da je prišel njegov dom ravno v Tonetove roke.

Pogled na Višjo goro.

Iz življenja živali.

Ameriški znanstvenik Howard je izračunal, da muha v dobrih petih letih zaplodi 327 trilijonov potomk. Ta roj devetih mušjih rodov bi tvoril gosto meglo, ki bi pokrila celo Vipavsko dolino. A sovražniki in bolezniki muhe sproti pokončujejo, da nas ne morejo ugonobiti.

* * *

Oslu se godi huda krivica. Tako ga zmerjamo, ko da bi bil največji bedak med živalmi. Pa ni! Če zapremo osla v zagrajen prostor, moramo vhod zelo dobro zapreti, če ne, nam uteče. Konj pa bo dirjal ob ograji gori in doli in le redkokdaj bo našel izhod. Če konja napadejo divje živali, beži na vso moč. Osel pa si poišče varen kot in od tu deli udarce s kopiti, da mu zveri zlepa ne morejo blizu. Bodimo torej pravični in ne zmerjajmo osla in ne človeka z oslom!

* * *

Čebela Brenčica je priletela v panj bogato obložena z medom, ki ga je nabrala na lipi pri cerkvi. Rada bi tovarišem povedala, da je odkrila velikansko medišče na lipi. Kako jim pove? Plesati začne! Po 20 krat se zasuče okrog sebe, mahoma obstane pa se spusti iz panja spet na lipo. Druge čebele, ki so čepelje krog nje, je ples silno razburil. S tipalnicami se skušajo dotikati zadka plešoče čebele in tako povleče srečna plesalka vse polno čebel za seboj. Vonj cvetja in meda, po katerem je dišala Brenčica, jim razodena, kje so sladki lipovi cveti, kje zanje pripravljen med na veliki božji mizi.

* * *

Kmetovo delo ima mnogo sovražnikov, pa tudi dobrih pomagačev mu ne manjka, ki delajo zastonj in ne da bi jih kmet videl. Francoski naravoslovci so izračunali, koliko bi moral kmet plačati tem pomagačem. V lirah zaslužijo: ščinkavec in taščica po 60, žaba po 70, krastača, sinica in

kuščar po 80, podlasica 100, detel in jež 130, sova 200, lastovica 250, netopir po 350 lir na leto.

* * *

Netopir ali «tičamiš» je eden najboljših pomagačev kmeta, ker požre neznansko število škodljivih žuželk. Nikar ga torej ne preganjajmo! V severni Ameriki se dobro zavedajo neprecenljive koristi, ki jo donša netopir, in zato so po mnogih krajih postavili posebne «stolpe za netopirje», kjer te živalce mirno prebivajo. Ob Mičelskem jezeru v Teksasu je bilo toliko komarjev moskitov, ki prenašajo mrzlico, da je živina kar divjala radi bolečin. Prinesli so tja krdelo netopirjev, jim postavili stolpe — in kmalu komarjev ni bilo več. Zračunali so, da požre vsak netopir okoli 250 komarjev na noč. Netopirji živijo po 20 do 30 let in torej vsak od njih uniči v svojem življenju več milijonov komarjev in drugih škodljivih žuželk.

* * *

Največja jajca leže slokonoga nojevka. Velika so kot otroška glava in 2 kg težka. Eno zaleže za 24 kurjih, to je pač dovolj za velikansko cvrččo. Vsaka samica jih izleže do 20 na leto. Afriški trgovci plačujejo nojeva jajca po 400 lir eno.

* * *

Pes je zelo brihtna žival, to vemo. Tudi izšolati se da. Neki gospod je imel imenitnega psa iz prav zlahatnega plemena, ki je opravil visoko šolo za pse na Dunaju. Ta šola je trda; psa učijo z lakoto in bičem, da za učiteljem ponavlja svoje naloge. Pomislite, pes se je naučil vršiti ukaze na 23 besed! Znal je zapreti vrata, znal slediti tatovom, na besedo je legel na prag in ni nikogar pustil v hišo, stražil je klobase, čeprav je bil lačen; na ukaz gospodarjev je znal popasti gosta za roko, noگو — na drugi ukaz je vsakomur skočil za

vrat — na tretji ukaz bi mu celo pregrizel grlo, česar pa ni bilo videti nikoli. Brihtni in izšolani pes pa se je nekega dne domislil še 24. umetnosti: ker se je neznansko sitnega

gospodarja, ki mu je neprenehoma ukazoval, naveličal, je lepega večera skočil čez ograjo in jo popihal po svetu iskat sreče. Pa naj kdo reče, da pes ni bistra žival!

Prešernova rojstna hiša.

Letos je poteklo 90 let, odkar je umrl največji naš pesnik France Prešeren. Njegov spomin so ob tej priliki proslavili z izrednim činom. Pesnikovo rojstno hišo v Vrbi na Gorenjskem so namreč odkupili od lastnikov, še živečih potomcev Prešernove družine, in jo preuredili, da je zopet taka, kakršna je bila v času, ko je pesnik v njej preživel svoja otroška leta. Hiša je tako postala kulturni spomenik.

To je preprosta kmečka hiša, ki stoji v današnji obliki že zelo dolgo. Kdaj so jo zgradili, ni bilo mogoče dognati, gotovo pa je ena najstarejših hiš v vasi, ki je tudi že zelo stara, saj se omenja v starih zapiskih že proti koncu srednjega veka. Vaška cerkva sv. Marka je še danes ohranila nekatere poteze gotskega sloga, kar tudi govori za njeno starost.

Zanimivo je, da se je v pesnikovem času tretjina gospodarjev v Vrbi imenovala Prešeren. To ime je v vasi še danes zelo razširjeno. Prvi Prešeren je zapisan v starih listinah že l. 1441. Vse kaže, da so bili Prešerni zelo podjetni, ukaželjni in razboriti, kajti do l. 1828., ko je pesnik napravil doktorski izpit, je znanih skoraj 50 Prešernov iz raznih časov, ki so zapustili kmečko streho, se podali v šole ter postali duhovniki, učenjaki in pesniki (dva sta delala celo latinske verze), odvetniki, častniki, uradniki, trgovci itd. Dva izmed njih sta postala plemiča. Med njimi je bilo osem pesnikovih prednikov. V časih fevdalnega družabnega reda, ki je kmeta s stoterimi vezmi držal priklenjenega na zemljo, je to vsekakor dokaz o nenavadni žilavosti in življenjski volji raznih Prešernovih rodbin, ki so sile iz tlačanstva v boljše razmere.

Tudi za pesnikom imamo več študiranih Prešernov, ki seveda niso vsi pesnikovi sorodniki.

Na pesnikovem domu so po domače pravili pri Ribičevih. Hiša ni velika. Tlak pred hišo je iz prodnih kamnov. V teku časa se je razbil in razdril, a sedaj so ga obnovili v prvotni obliki. V hišo vodijo ozke stopnice, ki se končujejo na majhnem podiču pred vrati. Večja vrata so zadaj, ker se je za hišo razvijalo vse gospodarsko življenje. Ključavnice na vratih ni. Zapirali so jih od znotraj z lesenim zapahom, ki je še sedaj v zidu. Tik vrat je v zidu ozka luknja, ki je služila za to, da so ponoči lahko govorili, če je na duri potrkal neznan človek.

V prostorni obokani veži opaziš na levi dve klopi iz pesnikovih časov. Poleg njih je skoraj 200 let stara mentrga (mesitnjak, vintla), ki sicer ni iz te hiše, pač pa je iz iste fare. Zraven sta dva zelo stara stola. Nad mentrgo je sklednik. Prvotnega Ribičevega ni več; na njegovem mestu je drugi, ki je star nad 150 let. Sklednik je lepo izdelan; na spodnji polici je vrezano Ime Jezusovo. Na skledniku visi star žličnik. Na desni strani je v zidu vdolbina za škafe. Sedanja dva škafa sta sicer novega izdelka, a sta prav tako lepo poslikana kot stari. Tam je tudi star korec za vodo in svitek za na glavo.

Na levi strani je med sobnimi in kuhinjskimi vrati vzdignjena velika spominska plošča z rodovnikom Prešernove družine. Na vrhu je napis, ki ga je pesnik Oton Župančič zložil prav za to ploščo:

„Iz veka v vek, iz roda v roda
krvi gre tek, duh išče pot.“

Tik zraven so počrnela prvotna vrata v črno kuhinjo, ki je še prav taka, kot je bila pred poldrugim stoletjem. Pod sajastim obokanim stropom sta dva droga, na katerih so pre-kajevali klobase in meso. Pri peči in drugod vidimo nekaj kuhinjskega orodja, kot burkle, ponve na trinožniku, staro svetilko na olje in drugo.

V glavni sobi ali «hiši» je skoraj vse prvotno: okna in omrežje, na oknih polkna, klopi ob peči, čelešnik,

ceta in njegove brate in sestre. Postelja je tudi zelo stara, a je iz rojstne hiše pisatelja Finžgarja, ki tudi spada med pesnikove sorodnike. Ura na steni je iz Prešernove odvetniške pisarne v Kranju. Pod uro je majhna skrinja iz l. 1821., ki je tudi s Finžgarjevega doma. Na steni visi tudi križ, ki je bil v pesnikovih časih v glavni sobi.

Tak je rojstni dom duševnega velikana Franceta Prešerna, kateremu

polica in dve stenski omarici. Peč je nova, a je narejena natančno po vzorcih starih peči. Ura na steni je ista, ki je šla ob pesnikovem rojstvu. Velika javorova miza je stara okoli 200 let, enako stoli. Orehova skrinja je iz l. 1812. Pri vhodu je v zidu vdolbina, kamor so postavljali svečnik, leščerbo ali trske za razsvetljavo. Gorenjci pravijo taki vdolbini leva. Sveče so vlivali doma. Cevi za vlivanje sveč so v levi še sedaj. Na steni je omarica, v kateri vidiš srebrn in bakren denar ter bankovce iz Prešernove dobe. Zanimiv je okoli 200 let stari kolovrat za prejo, ki je deloma poslikan in zelo lepo ohranjen.

Iz hiše se pride v kamro, ki je rojstna soba našega pesnika. V njej vidimo zibelko, v kateri so zibali Fran-

tudi tuji, n. pr. italijanski in nemški literarni zgodovinarji priznavajo častno mesto med prvimi svetovnimi pesniki.

Slovesna otvoritev obnovljene Prešernove rojstne hiše se je izvršila 21. maja. Bil je to «praznik naše kmečke hiše», kakor se je izrazil slavnostni govornik in največji dedič Prešernov Oton Župančič, ki je v kratkih besedah orisal Prešernovo mesto in pomen v naši preteklosti:

«Nihče pred Prešernom, nihče za Prešernom se ne da primerjati z njim. On je zase, vse drugo je vrsta. On je tista debela jagoda v molku, ki se ji pravi vera. Trubar je bil prvi, Prešeren je edini. Častitljivo in vsega spoštovanja vredno je, kar je storil

Trubar. In vendar! Ako bi Trubarja ne bilo, bi bil njegovo delo opravil kdo drug. Malo pozneje morda, toda opravil bi ga bil prav gotovo. Da je Prešeren umrl, preden je zastavil pero, ne bi bilo njegovega dela, ne mogel bi ga opraviti noben drug. Zakaj? Trubarjevo delo je bilo stvar jasnega

pogleda, umske moči in gorečnosti in dobre volje. Prešernovo pa delo genija, ki je enkrat in nenadomestljiv. Skrivnostno snovanje, pri katerem so vse človeške zmožnosti strnjene za silovit zagon, da se iz njega rodi čudo kar samo po sebi. Brez Prešerna bi bili ostali v somraku.»

FRANCE PREŠEREN:

VRBA.

O Vrba! srečna, draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta;
da b'uka žeja me iz tvoj'ga sveta
speljala ne bilà, golj'fiva kača!

Ne vedel bi, kako se v strup preobrača
vse, kar srce si sladkega obeta;
mi ne bilà bi vera v sebe vzeta,
ne bil viharjev notranjih b'igrača!

Zvestó srcé in delavno ročico
za doto, ki je nima milijonarka,
bi bil dobil z izvoljeno devico;

mi mirno plavala bi moja barka;
pred ognjem dom, pred točo mi pšenico
bi bližnji sosed varoval — svet' Marka,

Pismo.

Kar ti pišem, bo pismo. Sicer nisem zapisal v začetku: dragi prijatelj, tudi dneva in kraja nisem označil, to vse pa za to, da bo bolj varno, da ga ne bo nihče bral. Prav za prav bi ti moral poslati majhno povestico, pa povestim nihče ne verjame, ker jih smatra za pravljice, prav tako bi šteli vsi le za kratek dolgega časa, če bi ti sporočil, kar ti mislim sporočiti, v obliki epske pesmi, kakor je n. pr. Se kralj Matjaž oženil je ali o Mladi Bredi ali katerakoli druga. Ker ljubim resnico, sem se hotel izogniti sploh vsemu, kar bi že po obliki vzbujalo sum, da je lažnivo. Zato sem se odločil, da ti pišem pismo, ker je vendar še najbolj verodostojno in zaupanje vzbujajoče. Telefonski razgo-

vor, telegram, dopisnica: vse to je premalo zaupno — pismo pa je zaprto, nihče ga ne odpre, nihče skozenj ne vidi. Zato pismo.

Ker ti je potreben pogum, te z zgledom posvarim pred cmerikavostjo.

Gotovo te zanima, kaj je s tvojim neuradnim znancem dimnikarjem Petrom. Razen tega, da je vsak dan črn, ti lahko povem o njem še dve zanimivi dogodbici. Bilo je menda že neke v lanskem adventu. Vsekako že v času, ko se zdi človeku toplota prijetna in nerad pomoli nos v mrz. Takrat je hodil Peter kot po navadi po svojem okrožju čistit dimnike. Ne prestano potikanje iz vasi v vas po blatnih poteh in stezah, med meglami in dežji in pršenjem je spravilo Petra

ob zadnje potrpljenje. Vinske kapljice, ki jih je bil prav za prav prisiljen piti, da si je vsaj nekoliko poplaknil nesrečno, zaprašeno grlo, so mu vzbudile čudne in otožne misli. Mislim, da je mislil približno takole. Življenje ni vredno življenja. Človek se klati križem sveta, sebi v žalost, drugim v nadlego. Za tistih par denarjev se mora človek pripraviti z gospodinjami, se pogajati z deklami in biti še zadovoljen, če te sploh v hišo pustijo. Vsak drug človek lahko reče: Na svojem sem — jaz pa reva visim zdaj v enem, zdaj v drugem dimniku, piham v dim in saje kot ščurek za tramom. Če si v vse to privoščim kozarček tekočine, ki podi vse skrbi, ko v želodec žubori — se mi vse roga in smeje, češ: mrha, vedno pijana. Res, življenje ni vredno čika. Kdo ima dokaze v rokah, da je delaven in priden, če ne jaz, ki sem že v sončnem svitu črn od dela (če ne od današnjega, pa od včerajšnjega). Posebno Mlinarici na Vrhu, ki me vedno objeda, bi bilo prav, če bi čutila, kako grenko je pri srcu človeku kot meni, če se mu očita, da je to, kar ni, lenuh, ko je priden, potepuh, ko je le poklicni popotnik.

Ne vem ti povedati natančno, prav za prav niti približno ne, kako je prišel Peter ob koncu svojih misli do te-

ga strašnega sklepa: V dimniku se obesim. Dejstvo je, da je šel v dimnik, in sicer prav v Mlinaričinega, zaprl za seboj vratca in ni ga bilo več iz njega. Mlinarica, ki se ji je mudilo s kuho, se je začela nemirno prestopati. Njeno spočetka tiho zabavljanje je postajalo vedno glasnejše in ko jo je nerazločni šum v dimniku zadosti razgrel, je vzela dolgo palico, odprla vrata v dimnik, da se je zaprašilo iz njega po kuhinji, in zakričala:

«Poberj se mi že doli, nesnaga!»

Iz dimnika se je oglasilo nerazločno in otožno: «Ne več živ!»

«Kaj? Ne več živ?» se je razburjela Mlinarica z drogom v roki.

«Ne več!» je odgovarjalo iz dimnika. «Konec mojega življenja bo tu v vašem dimniku. Živega me ne boste videli iti odtod!»

Tako je obupano tožil Peter v dimniku in se trudil, kam bi pritrtil kos vrvi, ki ga je imel s seboj. Iskal je primerne špranje, da vanjo vtakne kladivo, za katero bi pritrtil vrv. A ni bilo lahko. Temačnost v dimniku, otožnost v njegovi duši, neokretnost v ozkem prostoru, vino v možganih — vse to je oviralo Petra pri njegovem nesrečnem namenu.

Medtem pa Mlinarica, ki je bila ta dan sama doma, njena maloštevilna

Božjepotna cerkev M. B. na Vitovljah.

družina je bila razpršena po raznih opravkih, ni držala rok križem. Tudi preoddaljenih sosedov ni šla klicat. Pač pa je prinesla šop slame in ostružkov, jih stlačila v štedilnik in zažgala.

«Počakaj, nesnaga, ti jaz posvetim, če ne vidiš, kam bi iz moje hiše.»

In preden se je Peter dobro zavedal, kaj se godi v kuhinji, ga je objel oblak dima, da je začel pihati in prhati in se otepati črne nadloge, ki je silila vanj, da je čisto pozabil, kako prijetno bi bilo umreti obešen v dimniku. Kakor veliko strašilo se je začel motati med dimom in kihni in kriki iz dimnika skozi odprtino v kuhinjo. Kakor otrok zasačen pri kraji, jo je odkuril skozi vrata, spremljan od plohe srditih besed in priimkov in nezaluženih pohval, ki ga je ž njimi obšipala Mlinarica.

Še daleč za Petrom se je razlegel Mlinaričin krik in vik o črnjavi, ki je hotela zlorabiti njen dimnik.

V nekaj dneh je po zaslugi abstinenta Miha, ki le toliko pije, kadar ni pijan, da lahko izve za skrivnosti svojega bližnjega, segel do vseh bajt in obronkov glas, kakšne smrti in kje je hotel umreti Peter Črnjava.

Ko sem jaz to zvedel, se mi je začela vedno pogosteje vsiljevati sumnja, da bi lahko odkril vzrok, zakaj je prišla v črno Petrovo glavo tako črna misel.

Bilo je pred leti na dan sv. Lenarta. V zraku je bil dih jeseni. Skozi kristalno obzorje si slutil večnost. Odmirajoče listje, sunki severnega vetra, sence po globelih, osameli cvetovi, obrana polja, vse je vzbujalo v duši občutek neskončne otožnosti. To čudovito jesensko razpoloženje je potrkalo na vsako dušo. Ti, ki znaš pisati, bi lahko zapisal svoja čustva na papir. Otroci v Bukovju, kjer je bil ta dan cerkveni shod, so jih izrazili v krikih, ki so se kar nekam pogrezali za obzorje. Organist Jakob in njegovi pevci so peli ob stari lipi «Zabučale gore, zašumeli lesi» in vsa množica, kar je je bilo pred cerkvijo, je kljub prazniku čutila v duši dih jeseni, ki je vel tudi z grobov, kjer je bilo še

polno belega cvetja od dneva vernih duš.

Pred Mantkovo gostilno je stalo nekaj miz. Možje in fantje so si nalivali in napivali. V kozarcih se je iskriло v odsevih jesensko sonce.

Mimo drugih je sedel za mizo tudi Žagar iz Vode. Njemu nasproti z drugimi dekletki Olga z Vrha. Njihova mladost je preglasila jesen in bele rože na grobovih. Domači fantje so pili na Žagarjev račun, saj je bilo gotovo, da bo Olga kmalu njegova žena. Brantiti niso mogli, nevoščljivi bi bili lahko. Žagar je bil zastaven, močan, zdrav, ponosit in podjeten. In tak fant je Olgi ugajal. Kako bi ji ne. Saj je bila tudi sama mlada in polna življenja. Njeno veselje je bilo ob misli: priden mož, lep dom, kopica rdečeličnih otrok in ona srečna mati. Zato je bila skoraj jezna na razne fante, ki bi si lahko ustvarili družino, pa so raje vzdihovali o slabih časih, velikih davkih, plačevali stričino in z njo potom županovih rok podpirali nezakonske otročaje prismojenih babnic in zapeljanih ali lahkomišelnih deklet. Olga je hotela zdravega in resnega življenja. Vsaka mehkužnost se ji je zdela otročja. Njen fant ji je ugajal; bil je zastaven in postaven.

«Še kak mesec dni,» je dejal Žagar, «in kar vas je junakov, vas povabim za sabo, da ne bom sam!»

«Marsikdo bi šel,» je menil Podleskov Tine, «pa bi mu moral povedati, kam.»

«Poglej,» je rekel Žagar in pokazal svoje delavne roke, «če imaš tole, imaš skledo in dom.»

«Ne vem,» je menil Tine, «če je zadosti. Vsaj še v tejle skrinji je treba nekaj imeti,» in se je potrkal po čelu, «sicer gotovo česa zmanjka. Poglej ga tam-le,» je pokazal na Petra Črnjavo, «kdo je pridnejši ko on. Preden ti zjutraj oči odpreš, je on že črn od dela.»

Vsi so se zasmjali, ko so videli Petra v cokljah, črnega in bliskajočega se mimo iti. Res ni bil iz Bukovja, a na ta dan je bilo nekoliko čudno, da je bil tak, saj se je zdelo, da je padel kot ščurek na belo pogrnjeno mizo.

Smeh je segel do Petra. Njegov od saj umazani obraz se je zganil. A kdo bi mogel vedeti, ali od veselja ali od žalosti. Iz črnega obraza se je svetila belina njegovih oči. V velik obroč upognjena metla na prepleteni žici mu je visela in štrlela čez ramo.

«Pridi sem, Peter, da te malo zalijemo,» je zaklical Žagar.

In Peter je prišel. Ne žalosten ne vesel. Prav za prav je imel na smeh nabrajan obraz, a na njem je ležala neka otožnost.

«Človek se ubija, da živi,» je dejal.

«Tvoje ubijanje te ne ubije,» je menil Tine, «vedno je lažja tvoja metla kot moj koš.»

«Res, res,» so menili vsi ob mizi.

«Ne,» je odkimaval Peter, «človek ni človek,» in pogledal je otožno kot mož iz groba.

Niso razumeli, kaj misli. Le Olga je razumela. Ker se ji je zdelo, da se drži precmeravo, je menila:

«Ni, če vasuje kot ščurek,» in se je zasmejala.

Njen smeh je zbudil še druge. Peter pa je vstal kot na smrt obsojen in je, ne da bi izpil drugo na novo nalito kupico brez pozdrava odcokljal.

Žagar, ki ni ljubil ugank, je pogledal hitro v Olgine oči.

«Kakšno je to ščurkovo vasovanje?»

Olga se je smejala. Njeno hribovsko veselje je želelo proste poti.

«Naj bo! Vem za fanta, ki je hodil v vas k nekemu dekletu. Dekle ga ni maralo. Pa je vkljub temu tiščal za njo. No pa mu jo je zagodla cmerikavcu. Nekoč je prišel v vas. Dekle mu je reklo: Pojdi — z Bogom! On je skoraj jokal. Šum pred hišo je povedal: gospodar prihaja. O joj! Ubogi vasovalec! Kam je pobegnil? V dimnik, da ga ne dobi gospodar. In res ga ni dobil. A to je bilo zadnje vasovanje. Dekle je tu, vasovalec je bil tudi tu.»

Bele rože na grobih ob cerkvi sv. Lenarta so bile pozabljene. Smeh in mladost sta šumela po Bukovju. Pet minut si ni mogel Žagar prižgati smotke, tako se je smejal vasovalcu v dimniku.

Peter Črnjava pa je stopal žalosten pod jesensko sinjino. Apnenčeva steza pod njegovimi nogami je pošumevala od padajočega listja. On sam je bil kakor list, ki je padal z drevesa. Njegovo življenje je bilo odtrgano. Pod črno skorjo je jokalo srce. Odslej bo živel kot nalomljena trava.

In je res tudi živel tako.

Mlinarjeva Olga je postala Žagarjeva žena, Podleskov Tine je šel v Belgijo s pripombo, da je treba s trebuhom za kruhom, in da je celo sv. Jožef šel v Egipt, da se je preživel.

Zdaj razumeš, zakaj ti kot najdaljšo novost popisujem Petrovo name-ravano smrt v dimniku. Njegova smrt naj bi bila maščevanje nad Olgo. Kako klavrno! Pa naj bo dovolj o tem. Raje bi se oženil z grofico! Gotovo bi vzbudil zavist!

Najbolje bi bilo, da bi ti dogodke popisoval kar po hišnih številkah ali po raznih vrstah ljudi, kot so dečki, deklice, fantje, dekleta, strici, tete, možje, žene in še hlapci in dekle in pestunje in pomivalke posod in ne vem kaj še vse. Pa ker si nisem napravil nikakega načrta, kaj in o čem ti bom prav za prav pisal, ker ne vem ta hip niti koliko pomembnejših dogodbic naj ti sporočim, zato se bom držal deloma enega reda, deloma drugega.

Od številke eden do deset je stanje približno tako: jedo in pijo, delajo in spe, kašljajo in vzdihujejo, tožijo in jočejo in vekajo in kričijo, ugibajo in želijo, gledajo in mislijo, stremijo, težijo in hrepenijo. Res: hrepenijo. Marica pri številki eden si želi novih čevljev tako goreče, da bi to zelenje lahko imenovali hrepenenje. Potem so kar po vrsti še štiri Marice pri številkah dve, tri, štiri in pet. Vse te imajo eno in isto hrepenenje: kratki in nasvedrani lasje, če je mogoče tudi nekoliko rdečila za ustnice in nekaj barve za obrvi. Ne smej se in ne jokaj. Pišem ti z dežele. Srečen tisti fant, ki bo nekoč zakanski mož tehle načepirjenih in nacefirjenih deklet. Na številki šest je doma Marta. Kakšno čudovito nasprotje s svetopisemsko Marto! Pravim, da je doma, ker

je res doma in samo doma. Mati jo redi, ji najbrže tudi pere in jo mogoče celo umiva in češe. In vendarle bi bilo krvavo potrebno, da bi jo nagnala služiti. Revše, kako bo živelo, če ne bo znalo delati. In delati ne bo znalo, če se ne bo učilo. Že naprej pomilujem njeno življenje.

Pri številki sedem je žalostno. Miha, ki sem ti ga že omenil, ni vreden pet naglavnih grehov, bi rekel kramar Sirota. Pohajkuje, pijančuje; mislim, da bo ta človek zapil ne le bajto in klobuk ampak tudi krst in dušo. Njegov otrok pa, sirota brez mame, je sam. Ti ga ne poznaš, je petleten deček, ki spi zdaj tu, zdaj tam ali pa najbrže tudi nikjer.

Sosedje osme, devete in desete številke so se srečno pogodili. Dolgoletni prepiri in tožarjenje je končano, pa za to je bilo potrebno seveda mnogih in težkih izkušenj; zapravljenjo premoženje, vsaj na pol, bolezen, razne nesreče pri delu in v hlevu in končno je še smrt posegla vmes in pobrala Gašperja, največjega junaka in upornika. Njegova smrt je ostale zbližala; vihar med njimi je nekam potihnil, upam, da se ne vzbudi več, saj je medtem že prišel več ali manj do veljave novi rod, ki je manj trmast in bolj dostopen za pameten nasvet.

Tvoj nekdanji znanec, muzikant in mizar, invalid Pero se je tudi preselil na oni svet. Spominjaš se ga, kako je večer za večerom sedel na stopnicah pred svojo hišo in zvestemu krogu poslušalcev pripovedoval brezkončne zgodbe o vojni, o šrapnelih in topovih, o jarkih in lakoti in o ranjenih in mrtvih, o junaštvih in zvijačah, zlasti o brezkončni Rusiji in komunizmu, ki bo poplaval ves svet, osrečil reveže, obesil bogatine, razdelil zemljo, podražil tovarne in delil pravico vsem ponižanim, zatiranim in razžaljenim. Niso bili redki, ki so mu verjeli; saj so se mu oči kar svetile, ko je poveljeval ta zmedeni nauk — raj na zemlji brez Boga v nebesih in na zemlji. Sicer je nekoliko razumljivo, da je želel, da bi vse veljake pobesili: v vojni je izgubil zdravje in no-

go. No, pa kljub svojemu komunizmu ni umrl kot ajd. Saj se kar ni mogel znajti, ko je njegov tovariš čevljar Tine umrl nespokorjen. Praviijo, da mu je Pero prigovarjal celo, naj se spove, češ za vsak slučaj. Pa Tine ga ni poslušal. Njegovo življenje na videz mirno in preprosto, sestojeeče iz čevljev, kopit in precejšnjega števila litrkov in svobodomiselnih knjig in listov, je bilo v resnici dovolj nesrečno. Zadnja trdovratnost je bila le odsev življenjske zmede in nesreče. Vsekakor je Tinetova smrt marsikoga pretresla. Med temi je tudi Pero, ki se je končno vdal, obračunal z vojnimi spomini in komunizmom in se mirno izselil v večni invalidski dom.

Morda te zanima, da se je vdova Liza spet poročila. Od njenega mnenja, da ne more živeti brez moža, je ni mogel spraviti nihče. Ne moder navsvet ne začudenje ne šale in ne norčevanje.

Navadno me prebude vrabci s svojim čivkanjem. Tiste dni, ko se je govorilo o Lizini poroki z Drejcem Hribarjem, pa me je nekoč zbudil ženski prepir. Kaj je bilo? Na Krajcarjevi hruški je visel slamnat mož, v eni roki je držal pletenko dveh litrov, v drugi pa velik papir z napisom: Kje je številka 16? Na številki 16 ne stanuje pa nihče drugi ko Liza. Ker je bil natlačeni mož zelo velik in obsežen, ga je bilo videti že od daleč. In kljub razmeroma zgodnji uri in treznemu jutranjemu zraku najbrže stoječi popotnik na hruški ni bil brez veselih občudovalcev.

Med njimi sta bili tudi Krajcarica in Cvetka Zgača.

Krajcarica pa se je jezila:

«Kako pa si upajo na našo hišo obesiti takole strašilo. Velike prismode so bile, ki so si kaj takega izmislile. Sicer pa ne bo več dolgo gori!»

In vkljub nasprotovanju vesele gručice je šla po lestvo in odvezala nemege vasovalca, da je padel nerodno po tleh.

Pa pravi krik se je začel šele zdaj. Krajcarica je hotela moža odnesti domov, češ da je na njeni hruški zrasel in je torej njen. Cvetka Zgača pa ji

tega ni pustila, ker je trdila, da spada mož pač tja, kamor bi rad.

«In navsezadnje, če že ne sme na številko 16, je bolje, da gre z menoj,» in je vlekla moža iz Krajcaričinih rok.

«Zdaj vemo, kdo ga je obesil na hruško. Kdor se zanj tako poteguje,» je menila Krajcarica.

«Naj ga obesi, kdor hoče, vam ga ne pustim, vi že imate davno svojega moža,» se je protivila Cvetka.

In ta zadnji razlog, da že ima moža, je vplival na Krajcarico, da se je vdala, ker se je bala, da se ne bi vsa zadeva kako proti njej zasukala, češ da se bori za slamnatega moža.

Zato je rajši zaključila neslavno bitko:

«No, ga pa vzemi norost nora, saj tako nisi vredna boljšega moža kot slamnatega.»

Cvetka Zgaga je pa menila:

«Boljši je slamnat kot nobeden. Saj veste, da so zdaj tisti časi, ko se puli devet žen za enega moža.»

S tem se je stvar končala.

Le da gorenje besede nekoliko popravim, moram pripisati, da se je poročil tudi grbasti in sključeni Urh Krt in je svojo zaljubljenost vanj opravičila njegova nevesta Malka z Rovta z besedami: «Naj bo, kakršen če, se mi vsaj ni treba bati, da mi ga kdo prevzame.»

Še o marsikateri stvari bi ti moral pisati, pa upam, da se še povrne prilika. Zdaj opazujem padajoči dež. Megle se počasi vlečejo na sever. Goste enakomerne megle, ki jim ne morem reči oblaki. Tu in tam so svetlejši prameni vpredeni v goste gube. S temi oblaki romajo moje misli: le počasi mimo gora in hribov.

Pomladna pot po vlažnem bukovem gozdu. Po vejah drsijo kaplje dežja in padajo na listje. Debla so črnikasta od mokrote. Na pol pognalo listje tvori nad menoj rahlo tkano mrežo, kakor da bi sijalo sonce skozi zeleno zaveso. A sonca ni, le mlado zelenje tehta nad menoj svoje barve in sokove. Podlesne vetrnice, še kak črn teloh in zapoznela in ovenela trobentica, po jasah vresje, ob mokrih grapah

kalužnice, po strohnelem listju opolzek šum črnozoltih močeradov. Za čevlje se oprijemlje ilovica, ki se kmalu spet obdrgne ob listje, dračje in kamenje.

Grem po stezi po pobočju Vrha. V dolini bujno zeleni motno zelenje, nevidno šumi klijoče žito ob vaseh, gosta črnina pred kratkim razoranih njiv vabi oči. Cvetovi hrušk in jablan, črešenj, češpelj, cimbarjev se zlivajo v belo šumeče morje, po katerem plavajo kmečke vasice.

Od nedoločene strani poje kukavica, sinice, ščinkavci, strnadi, kosi se oglasijo in se spreletavajo s sanjo, skrbjo in mislijo na novi rod.

Vsa ta pomlad z dežjem, cvetjem, zelenjem, s ptiči, z murni med travo in s tihim, a vztrajnim klitjem in poganjanjem v rast in življenje zbuja tudi v človeku veselje do življenja. Saj je svet poln življenja. Da, življenje! Kako si lepo in drago življenje!

V pero mi sili jeza vkljub pomladi in cvetju. Spominjam se, kako sem včasih kot pastir naletel v trnju in ruševju na kako gnezdo. S hrepenejem sem se bližal med vejami viseči hišici in ugibal, koliko jajčkov je v gnezdu, ali so morda že mladiči, ali že gledajo, ali imajo še puh ali že perje, kako dolg rep, ali bodo kmalu godni, ali je morda gnezdo že prazno in so ptiči spoleteli.

Večkrat je bilo gnezdo že prazno. Potipal sem ga z roko: bilo je mrzlo. Ptiči so že spoleteli, saj so bili v gnezdu odpadki, drobne uši so se naselile v zapuščeni dom, rod, ki se je tu zvalil, poje, se ziblje ali počiva na bogve kateri leski, na trnu ali jesenu.

Včasih sem našel v gnezdu tople jajčke. Previdno sem se odstranil, da me ne bi samec ali samica opazila in jajčkov zapustila. Pač sta me opazila iz kakega skrivnega kotička v grmovju, a gnezdeca nista zapustila. Ko sem se vrnil čez tedne, sem opazoval prve plete novega rodu.

Neko leto sem vedel za gnezda mnogih kosov, sinic, ščinkavcev. Ta gnezda so bila moje glavno zanimanje, sicer sem jih opazoval v primerni razdalji in s kar moč veliko previdnost-

jo, da ne bi splašil starih in da ne bi povzročil opustošenja kakega gnezdeca. A moje misli so krožile vedno med temi gnezdecami: kdaj se izvleče mladiči, kdaj spregledajo, kdaj spolete.

V Strmini na jutranje sonce v grmu črnega trna je bilo kosovo gnezdo. Ko sem ga našel, sta bila v njem dva jajčka, tri dni pozneje štirje. Ko sem to ugotovil, sem si mislil: Dobro, zdaj si zapomnim ta trn; preden bodo godni, se vrnem.

V štirinajstih dneh sem vrnil. Vedel sem, da kosi ne morejo biti še godni, pa vkljub temu me je gnala radovednost, kaj je z gnezdecem. Z vejevja so se usipale name deževne kaplje od dežja prejšnjih dni, ko sem šel skozi grmovje. Tu in tam sem se zapel ob robido, napol zdrsnil na ilovnatih stopinjah.

Prisluškoval sem, če morda kje v bližini spoleti kos. Ni. Zdi se mi, da sem čul od nekod tožeh jok, prav podoben kosovemu. V globini je šumela voda, kravji zvonci so se oglašali vmes, mukanje v lazih.

Stal sem ob trnu z gnezdom. Med vejami nisem mogel brž razločiti, če je kdo v gnezdu. Postal sem — eden ali drugi od starih dveh se mora prikazati. Ni se. Razgrnil sem vejevje in se preril bliže h gnezdu. Vse tiho. Vzpnem se na prste, da bi videl bolje. Eno jajčece sem opazil, ga potipal. Mrzlo je bilo. Ob tem sem našel ostanke lupin od drugih jajčkov. Vse je bilo mrzlo in mokro od dežja. Gnezdo se mi je zazdelo kakor hiša, v kateri je ves rod zamrl in ni nikogar, ki bi ga

objokoval. Potegnil sem se iz grma. Zdel se mi je kot mrtev stražnik. Bog ve, kdo je zatrl življenje v njegovih gostih. Ob moji coklji v smeri proti grmu je šel med mokro travo umazan grobar.

Še marsikatero gnezdo sem našel isto leto zapuščeno, včasih prazno, včasih razdrto, tudi z mrtvimi mladiči: ničesar mi niso povedale njihove gnijoče oči, a vendar sem spoznal še v njih, da jočejo, kako svetlo je sonce in kako zeleno je grmovje.

Na te misli me je opomnila gorenja obljava o hišnih številkah. Hotel bi ti namreč povedati in ti povem, da je marsikatero gnezdo prazno ali napol prazno. Ljudje se bojijo življenja in ljubijo smrt, mati ljubi bolj svojo mladost in obraz kot nedolžne oči svojih otrok, oče se boji, da mu bosta dva fantiča jezdila na kolenu, da se bo eden igral z njegovo brado, eden z njegovimi lasmi, drugi mu bo zaman skušal odvezati trdno zadržnjeni čevelj. Ljudje se bojijo življenja, ljubijo smrt. V družini so življenje otroci, in sicer kolikor jih Bog nasuje. Kdor se boji življenja, ki ga Bog daje, že trohni in Bog gre molče ob njegovi hiši. Koliko otrok bi rado bosih kričalo v pomladnem dežju in se igralo z raztrganimi hlačami ob potočkih, ki pritekajo z vseh strani. Če bi se pri nas Kristus rodil, bi kralju Herodu ne mogel uteči. Koliko otrok je starih dve leti in manj?

Pomladni dež pada na hiše in ceste, na smreke in macesne. V grapi šumi potok.

Stenka Andrejevič.

ANTON KOMAR:

Ne cvili več.

1.

Zapiši dve ničli eno vrh druge tako, da se bosta dotikali. To pomeni Troho, Jožka Troho, koliko je star in koliko je vreden. Premlad je še, da bi bil kaj prida, a prestar, da bi bil priden. Zato nagaja ljudem.

Neko jutro je peljal mimo kočice Ižanec dolge trame na železnico.

Troha je bil na pragu, da gre v šolo, pa je hotel prej še vznika podražiti.

«Oče! Ali slišite, oče?» je klical za Ižancem.

Mož se je ozrl: «Kaj pa je?»

«Kolo cvili!» je pokazal paglavca na zadnje kolo, šinil v vežo in izza priprtih vrat užival svojo hudomušnost.

Ižanca ni kar nič razpuranilo. Z jako vidno skrbjo je posluhnil proti kolesu in se popraskal za ušesom.

«Oha sivec, oha plavec!» je ustavil voli. Nato je stopil h kolesu, ga ogledoval in govoril: «Saj pravim, človek ni nikoli dovolj previden! Sreča, da se ni kolo vnelo, a lahko se vname tamle na ovinku in mi zgori ne samo kolo z vozom in tramovi, ampak tudi voli bodo pečenka. Si že priden, dečko, da si mi povedal. Pazi nekoliko na voli, bom takoj nazaj, da namažem kolo na pravem kraju.»

Troha je že marsikomu povedal kakšno ušivo, a to se mu še ni primerilo, da bi ga bil kdo zato pohvalil. Vračali so mu z manj pobožnimi besedami in željami. On pa je takšne dogodbice nosil še gorke med otroke.

Na, pride Ižanec, ki je hvaležen. Najbrž ima v glavi kolešček premalo, da se tako boji, če bi kolo cvililo.

2.

Ižanec se je napotil streljaj daleč v trgovino h Križmanu. Medtem je postal Jožek domač ob ižanskem vozu, ko je bil važna oseba. Počehljal je voli med rogi, kar se jim je menda dobro zdelo, ker so tako debelo gledali, dasi nič povedali. Šel je na drugi konec, se zavihтел na najdaljši tram in tekal po njem od konca do konca. Pazil je, da ni stopil čez rob na špranjo. Jožek je znal hoditi!

Kmalu se je na cesti pojavil Ižanec. V roki je nesel črepinjo, kakor bi bila v njej polivka.

Troha je skočil z voza in čakal, kaj bo: «Oče, ali nesete kolomaz?»

«Ne vem, če je pravi, bomo takoj videli.» Del je črepinjo na tram, stopil pred kočo, vrgel pogled skozi okno in pobiral trščico. «Ali ni nikogar doma?» je vprašal Jožka.

«Nikogar! Mati so na njivi, očeta pa nimamo, ker so ostali v vojski.»

«Ali si očeta poznal?»

«Morda sem jih videl, ko sem bil dve leti star.»

«Ubožec; torej nimaš očeta, da bi te učil živeti. Škoda zate, če boš podivjal in se izpridil.»

Potem se je mož vrnil k vozu in mešal kolomaz. Privzdigoval je trsko, da se je grda stvar vlekla kakor med in se na soncu črno lesketala.

«Mislim, da bo,» je dejal in se obrnil k Jožku. Kakor osupel je vzkliknil: «Kaj pa je tam zadaj?» in Jožka, ki se je dal ukaniti, da je pogledal, hipoma ujel. Z eno roko ga je prijel za vrat, da je komaj dihal, z drugo je pomakal trsko v kolomaz in počasi kakor mož, ki ve, kaj dela, slikal po Jožkovem obrazu, pa dodajal neslane pregovore: «Le potrpi, saj bo minilo; bodi moder po škodi; glej nase; kar te ne peče, ne pihaj; tako boš lep, da te bo zamorka vzela, če je ne bo peklenšček prehitel.»

Troha se ni branil, ker se je bal, da bi mož ne stisnil še bolj in ga zadušil.

Mož je opravil delo: «Kolo je namazano, upam, da ne bo več cvililo. Pojdi, ljubček, in moli zame, ker se mi zdi, da preveč kolnemo Ižanci.» Z mirno vestjo je pognal voli.

Jožek je glasno zajokal od srda in sramu, tembolj ker je s trgovčevega okna izgubil obraz kakor Nandetov. Vendar je storil, kar je bilo za prvo potrebo najpametneje: skril je obraz v dlani in tekal k potoku, kjer se je s peskom izmival. Delal je tako temeljito, da bi lahko za mesec ali dva zadostovalo v mirnih časih.

3.

Jožek Troha je skrit za vrbovim mladjem in bujnim habatom popravljal svoj izprijeni obraz in z grenkim občutkom poslušal žive klice dečkov in veselo čebljanje deklic, ki so mimo hodili v šolo. Sončen dan povsod, samo pri Jožku slabo vreme. Ne, danes ne more v šolo! Gospod učitelj bo Troho zastonj klical, zakaj Troha gre danes rajši v Afriko nego v šolo, kjer bi se mu škodoželjna mladež smejala in potem po vsej vasi gnala bajko, kaj je s Troho naredil Ižanec.

Troha bo molčal o zadevi kot zid, morebiti se bo dala skriti, če ni preveč videl preklicani Nande... Po drva pojde Jožek Troha in bo imel pred učiteljem dovolj tehten izgovor, ne da

bi moral lagati... Srd na Ižanca je hitro pojemał in ugasnil, saj če pravično premisli, je skupil, kar je iskal; pred mačko naj miška ne postavlja možička.

Nabral je v hosti veliko butaro suhljadi, da je komaj privlekel domov. Vendar mu je bilo pri srcu kakor rimskemu cesarju Titu, ki je rekel na večer, ko ni čez dan nikomur nič dobrega storil: Dan sem izgubil.

Mati je bila doma.

«Kaj nisi šel v šolo?» je ostrmela. «Nesrečni otrok, kaj bo s teboj, če boš delal po svoji glavi in trmi. Prav nič ne boš podoben svojemu očetu, ki je še na bojnem polju smrtno zadet mislil nate. In jaz, reva, bom vsega kriva! Kar vem, da bo še danes pritekel gospod učitelj in se repenčil nad mano, da ti dajem potuho. Jaz ne morem povsod biti, da bi te na vrvi kakor tele vodila v šolo. Danes ne dobiš nič kosila, ker si takšen falot, Bog mi greh odpusti, da ti moram tako reči.»

Jožku je bilo žal matere, zato je pohlevno rekel: «Mati, mogel nisem.»

«Kako da ne? Lahko si šel zdoma. Saj sem ti rekla, da ključ obrni in pojdi.»

«Res, mati, mogel nisem.»

«Ne laži! Mar te je kdo držal doma ali vlekel v gozd?»

«Ižanec mi je počrnil obraz.»

Mati je vnovič ostrmela. Res je bilo videti ob ušesih sledove kolomaza.

«Kaj si mu storil? Zastonj te ni! Ali si ga zmerjal?»

«Ne, samo rekel sem nekaj, pa nič hudega.»

«O že vem; zasmehoval si ga; tam si pihal, kjer te ni peklo; zato ti je naredil takšen obraz, kakršno imaš srce.»

Tako je mati rekla, a na tihem se je nad Ižancem jezila in mu bo že katero povedala, ko ga vidi. Jožku pa je toliko odleglo, da ni ostal brez kosila.

4.

Drugi dan je prišel Troha v šolo zadnji, da bi ga otroci ne mogli vpraševati.

Komaj odmolijo, že hoče vedeti učitelj: «Troha, kje si bil včeraj?»

«Drva sem nabiral.»

«Ali ti je mati ukazala?»

«Ne, sam sem šel.»

«Ali ne veš, da je šola prva? Danes ostaneš tu eno uro.»

Tu se oglasi Križmanova Julka, ki je hotela Trohi pomagati: «Neki voznik ga je namazal, da je bil ves črn.»

«Ali si ti videla?» vpraša učitelj.

«Naš Nande je videl.»

«Zakaj pa te je?» se obrne učitelj k Trohi.

Troha molči, a Julka pove: «Troha je rekel, da kolo cvili.»

«A tako,» reče učitelj, «lepo delaš, Troha, da se z ljudmi norčuješ, svojih napak pa ne vidiš; tam pihaj, kjer tebe peče.»

Troha se je čudil, da imajo Ižanec, mati in gospod učitelj enake pregovore.

Učitelj je nekoliko pomislil in nato rekel otrokom: «Troha nemara tudi vam šolarjem nagaja.»

«Tudi, tudi,» je hitela Julka, ki je pozabila na svojo dobrosrčnost, ko jo je srbel jezik, «meni je rekel: Julka klepetuljka.»

In Drobničev Janko je povedal: «Meni je zbil oni dan klobuk z glave; dejal je: odkrij se, danes je cesarjev god.»

Zajca iz Male Drage je podil Troha pozimi s kepami, češ da bo mati huda, ker tako počasi gre, kajti zajec mora skakati.

Vse to in še marsikaj je storil Troha. Obraz mu je sicer umit ali duša je pegasta. Zato je tudi gospod učitelj ostal pri napovedani kazni.

5.

Na Troho so prišli dnevi, ki mu niso bili všeč. Prismojena novica, kako je Ižanec mazal kolo, je šla v vsako hišo. Kajpak se je Trohi vse smejalo in ga dražilo. Otroci so bili kakor ose; pa tudi odrasli niso bili dosti boljši; celo kovač Šimen, tih in krotek mož, je dejal, ko je okoval kolo in pogledal Jožka: «Mislim, da ne bo cvililo.» Edino stari ljudje so bili pametni, ker so molčali. Drugo je bilo

vse hudobno. Vaški drobiž niti govoril ni, kadar je zagledal Troho, ampak samo čivkal, kar je Troho najbolj jezilo. Vendar je tiho goltal svoj srd, sicer bi moral postati Herod. Vidi ciganka, kdo je še voznikom povedal, da so mu vsi namigavali s kolomazom. Niti v sanjah ni bilo miru; v temi so se nad Troho motala in bližala nekakšna kolesa, ki so ga kakor mora napolnjevala z grozo, da mu je sapo zapiralo.

Še v pesmico je spravil dolgi Jurče Suhorebrnik Trohovo kolo!

Troha iz veže na cesto poškilil:
«Oče Ižanec, kolo vam cvilil!»
Reče Ižanec: «Oh, takale skazal
Dajte mi hitro kolomaza.»
Troha je črn, namazan je voz,
Troha je hud kot purmanov nos.

Ob veljavo je Troha za vselej! Postal je smešna oseba. Sicer je ljubil smešnice in si tudi prizadeval, da bi katero naredil, ampak sedaj so se mu vse sprevrgle v pelin. Ponavljajo mu jih otroci, nobene niso pozabili in Troha vidi, da niso bile brez hudobije. Smešnice so lepa reč, dokler gredo na tuj račun, toda kadar mene zadevajo, se mi začne smiliti celo Pavlihal!

Troho je sram, nikamor si ne upa. Tudi mati menda na tihem drži z ljudmi. Oh, ko bi sirota imel očeta, ki bi mu naredil gaz in pokazal pot! Ne samo njemu, ampak tudi materi.

6.

Iz vsake stiske drži stezka.

V petek je šel Troha kisel v šolo. Isti namen je imela Julka, ki je stala na pragu z gosposko torbico. Ko je zagledala Troho, kako gleda izpod čela, ga je podražila: «Troha je hud kot purmanov nos!»

Razjarjen je skočil Troha k skladanici drv in zakričal: «Julka, samo enkrat črhni, pa te bom s polenom.»

Užaljena se je Julka skrila v vežo. Že je hotela z glasnim jokom hišo sklicati, ko se je hipoma premislila. Počakala je, da je Troha odšel, in tihotapila za njim.

Prvo uro je prišel novi gospod kaplan. Že v torek je bil v šoli, da se je seznanil z učenci, zapisal njihova

imena in poskusil, koliko znajo. Ko jih je na vprašanje, ali so že bili pri svetem obhajilu, samo nekaj vstalo, se je začudil, da tako veliki otroci še ne hodijo k svetim zakramentom. Saj so sveti oče v Rimu naročili, da morajo prejeti vsi otroci Jezusa, brž ko se pameti zavedo, pa naj bodo šele sedem let ali manj stari. Torej se bodo v petek začeli učiti.

Komaj so danes odmolili, že je Julka vzdignila roko.

«Kaj boš povedala, deklica?» je vprašal gospod kaplan.

«Troha je rekel, da me bo ubil.»

Vsa šola je postala napeto pozorna, kaj bo sedaj? Gospod pa je rekel s popolnoma mirnim glasom: «Troha, ali je to res?»

«Ni res?» je rekel Troha skoro jezen. «Samo strašil sem jo, da jo bom s polenom.»

«Ubil?»

«Ne!»

«Vidiš, deklica, da Troha ni tako hudoben, kakor si ti misliš,» je končal gospod in začel s poukom, kakor bi se ne bilo nič zgodilo.

Otroci so pričakovali grmečega Boga, na, pa se jim je pokazal v takšni sapici.

Julko je bilo sram, da se je začela kisati.

Troha je imel to uro še srečo, da je na dve drobni vprašanji kateheto vi prav odgovoril.

Konec ure sta se gospoda kaplan in učitelj precej časa menila na hodniku. In ko je stopil gospod učitelj v šolo, je rekel Julki samo to: «Veš ti, Julka, ti bodi bolj skopa s svojim jezikom.» Nato je Julka spustila jok.

7.

Odslej je Jožek Troha v šoli rastel. Zadnje dni se je bil privadil samoti in se ni okoli potepal. Zlati čas, ki mu je sedaj kar ostajal, mu je potisnil v roke knjigo in pero. Prej ni nikoli utegnil baviti se z njima. Sedaj se je hitro poznalo v šoli.

Gospod učitelj je dal dolgo računsko nalogo in pokazal nov svinčnik: «Kdor jo prvi prav naredi, dobi tale svinčnik.»

Prvi je prinesel zvezek na mizo Suhorebrnik, ki je zložil pesem na Troho. Račun je bil gotov, toda z napačno.

Za njim je prišla Julka in se takisto vrnila z dolgim nosom.

Tretji je bil Troha: dobil je svinčnik!

Tako je Troha rastel v šoli, da ga je še Julka spoštljivo gledala in so šolarji želeli biti z njim prijatelji. Njegova veljava v šoli pa ni ostala dolgo neznana drugim ljudem.

Kar je res, je res. Najbolje je znal krščanski nauk med vsemi. Zlasti se mu je odprla glava in srce za Jezusa. Skoro nič novega ni povedal gospod kaplan, vendar se je zdelo Jožku vse čudovito novo, vse božje in vendar tako človeško. Bilo mu je, kakor da se je prebudil. Ves drug je bil v šoli, a cerkev mu je kar oživela, kakor bomo takoj videli.

8.

Ker je dobil tak svēt, je šel Troha neki dan po šoli v cerkev. Ni bil dolgo tam, ko sta se začela desni in levi angel na oltarju pogovarjati.

Troha je tiho poslušal:

Levi. Veš kaj, bratec, nekoliko prenehajva, pa se pomeniva o tistemle Trohu, ki menda hoče moliti namesto naju.

Desni. Meni je prav, saj bova molila še celo noč. Najin pogovor bo pri Prijatelju otrok zalegel za molitev.

Levi. Ne vemo, kaj bo s Troho, njegov oče me vedno vprašuje, pa mu ne morem veselega povedati. Tudi njegova mati prosi Marijo.

Desni. Oče je vedno skrbel. Bil sem zadnje uro pri njem. Rekel je: Umreti moram, pa zadosti sem živel, če bo moj sin pošten človek. Menda bo izprosil, zakaj zadnje čase se je začel deček učiti, krščanski nauk zna precej dobro.

Levi. Znati, to ni nič! Znal ga je tudi Martin Luter — saj je bil celo doktor krščanskega nauka —, pa ga je začel zametavati, dobra dela mu niso bila všeč; stara pesmica pravi:

ni se vere ahtal, je na klobase trah-tal.

Desni. Seve, molil ni ponižno, ker se je zanašal le na lastno nemoč. Jožek pa molil!

Levi. Od kdaj pa? Ali ga nisi videl, kako mu je bilo dolg čas v cerkvi? Med pridigo se je pogajal z otroki za podobice. Dve slabi je imel, pa jih je zamenjaval za boljše in ko je katero lepo primešetil, je zahteval zanj dve, da je imel v nekaj nedeljah polno knjigo lepih. Pa praviš, da moli.

Desni. To je bilo, bratec, kar ti grajaš, bilo! Zadnje nedeljo je bil drugačen, pridigo je poslušal in jo nekoliko razumel, kar ni majhna reč za njegova leta. Med sveto mašo pa je ves čas bral iz knjižice. Pri njem še ni zamujeno!

Levi. Ne rečem, ako bo spoznal sebe. Vem tudi, da ga zajema Jezus. Poslušal je, kako je drugi Herod z dvorno gospodo zasmehoval in ljubeča Jezusa napravil za maškaro. Kar videl sem Jožkovo misel: O neverna gospoda, kako si ti nora! Rad bi mu takrat rekel: «Troha, primi sebe za nos! Ali nisi tudi ti mislil, da delaš dobre šale, pa so te bolele, ko so ti jih vračali. Še bahal si se pred otroki in pohujševal malčke. Pa sodiš, da so drugi ljudje hudobni. Ali jim daješ dober zgled? Svet bo tedaj za troho boljši, kadar se bo Troha poboljšal.»

Desni. Pusti ga, saj mu je že gospod kaplan preveč zakuril. Žerjavica mu pada na glavo in svetla luč na njegova dela. Kesa se in misli na pokoro. Čuj, ali ne moli za lžanca, ker je slišal, da mora moliti za svoje sovražnike. O srečna mladost! Moliva tudi midva za Troho in tovariše.

Angela sta začela izmenoma po latinsko moliti.

Troha je vse to slišal in potrdil.

9.

Bog je usmiljen. Jožek Troha je pri spovedi slišal, da so njegovi grehi bolj sad nevednosti nego hudobije, so torej mali grehi, ki bo zanje

trpeti ali na svetu ali pa v vicah, ako si ne bo pomagal z odpustki.

Potem je govoril starodavno resnično, ko se je trkal na prsi pri obhajilni mizi: Gospod, nisem vreden, da greš pod mojo streho. Oba angela, tudi levi, sta bila z Jožkom zadovoljna.

Naslednji dan je bil Troha z materjo doma, ko se je ustavil parizar tramov na cesti. Kmalu nato je nekdo brkljal po veži in odprl hišna vrata. Bil je očka Ižanec s polno ruto debelih češenj. Stresel jih je na mizo in se obrnil k materi: «Prinesel sem jih vašemu dečku, da mu posladim tisti kolomaz in se neha zamera.»

«Smo že pozabili,» je hitela mati. «Bog vam stokrat povrni, kar ste storili mojemu otroku.»

Ižanec se je popraskal za ušesom: «Mojdunaj, če se vaša beseda izpolni, še za Afriko ne bom dober.»

Jožek je dejal sam sebi: «Bog je dober, pa tudi ljudem se pozna, da jih je Bog ustvaril.»

Ižanec je odšel na cesto. «Hej sivec, hi plavec,» je pognal voli. Ko so potegnili, je muhasto pokimal Trohi: «Ali kolo še kaj cvili?»

«Nič več, očka; cvililo bi, ko bi ne bilo namazano,» je vzel Troha šalo na svoj račun.

Res ni cvililo.

Ignacij Leban, župnik batujski.

V letu 1938. je goriška škofija zgubila duhovnika, ki je bil cel mož in zasluži, da mu v koledarju postavimo spominek. Bil je to župnik ba-

tujski preč. g. Ignacij Leban, hrast, ki se je nepričakovano zrušil, ko smo, ne da bi vedeli, že delali načrte, kako bomo proslavili njegovo zlato mašo v

juliju 1939. Z velikim veseljem se je v avgustu 1938, odpravil obiskat kraje, kjer je v mladih letih služboval, in znance tam okoli Čedadada — zvečer so ga pripeljali domov ranjenega radi avtomobilske nesreče. «To je bil lep izlet!» je rekel piscu teh vrstic, pa ni več vstal. Po enomesečnem hudem, toda popolnoma vdanem trpljenju v gipsovem oklepu je podlegel 23. septembra 1938. pljučnici, ki se je pridružila ranam na nogi...

Pokojni g. župnik je bil značilna osebnost med našo duhovščino. Vipavec, po rodu iz Prvačine, sin gostilničarja «pod Kolono» Gabrijela in njegove skrbne globokoverne žene Ursule, je zagledal luč sveta dne 25. oktobra 1865. Po prvaški šoli je šel v goriško gimnazijo in je že kot višjegimnazijec igral med svojimi tovariši nekako vodilno vlogo. Dopisoval je tedaj z dijaki v Trstu, Ljubljani in Celju glede skupnih akademij in počitniških nastopov. Bilo bi več kot čudno, če bi kot Prvačkovec ne ljubil godbe in petja, saj je že dolga leta v tej vasi doma «prvaška banda», kakor smo nekdanj rekali. Za godbo na pihala se ni navduševal nikdar, pač pa je obvladal harmonij in zlasti pet-

je. Že kot dijak je bil član dijaškega pevskega zbora in nekdanje goriške hiše in ulice bi nam znale mnogo povedati o tem pevskem zboru, ki ga je včasih mestna policija podila spat in so ga tudi tedanji nemški profesorji zelo postrani gledali. — Leta 1886. se je pokojni g. Nace v veliko veselje svoje pobožne mamicke odločil za duhovsko semenišče, ki ga je srečno dokončal 28. julija 1889, ko je bil posvečen v mašnika.

Kot mlad duhovnik je bil nastavljen za kaplana v Ročinju, nato v Mirnu; od tam se je preselil kot vikar v Srednje nad Ročinjem. Leta 1896. v jeseni pa je dobil batujsko župnijo, ki jo je vodil dolgih 42 let do svoje smrti.

Bil je v svojem poklicu značajan mož in goreč duhovnik, Bog in duše — to je bilo središče njegove ljubezni in njegovega pastirovanja. Duhovnik — goreč častilec Najsvetejšega zakramenta, duhovnik vnet član in zadnja leta škofijski voditelj «Apostolske zveze duhovnikov», duhovnik — tretjerednik sv. Frančiška, duhovnik, ki je tudi svojega brata Alberta, prerano umrlega župnika kojščanskega, navdušil za ta idealni poklic in ga spremil k novomašnemu oltarju v domači cerkvi sv. Andreja.

Kot župnik je bil oče svojim faranom. Nič se ni v župniji zgodilo žalostnega, da bi tudi njegovo srce ne trpelo, nič ni bilo veselega, da bi se tudi on ne veselil s svojimi župljani. — Kako je trpel, ko je videl potrato prvih povojnih let, ko je doživljal, da so šla premoženja na boben, ko je vremenska neželja uničila njegovim ovčicam sad trdega dela, ko ni bilo zaslužka za pridne roke v industrijskih podjetjih v župniji! Trpel in pomagal je, kjer je le mogel.

Pred vojsko in v prvih povojnih letih je imel med farani zgledno izpeljano katoliško organizacijo. Katoliško izobraževalno društvo, Marijina družba za fante in dekleta, Marijin vrtec za otroke — vse to je pod njegovo večjo roko krasno uspevalo, kakor njegov obzidani vrtič okrog žup-

nišča, ki je bil vedno poln pisanih cvetk, vrtnic, oleandrov.

Strogo pa je nastopal kot dober in skrben oče proti rušilcem vere, npravnosti in urejenega župnijskega življenja v svoji fari. Starejši se še spominjajo, kako je grmel proti javnim plesom, tako da so nekdanje začudeno govorili med seboj: «Glej je, glej, s trobento v ustih se je rodilo (v Prvačini), pa tako rohni proti plesom!» Bil je v okolici znan pod imenom «tisto Batujsko».

Ako pa je kot župnik in oče ljubil svoje ovčice, ni zapiral srca drugim. Posebni njegovi miljenci so bili dijaki in bogoslovci. Hodili so v batujsko župnišče kakor domov. Vedeli so, da prihajajo k duhovniku, ki jih ljubi kot oče, ki jim zna prav svetovati v dvolnih mladostnikov, ki tudi v gospodarskih zadregah rad pomaga. Zato si našel v počitnicah pri g. Nacetu vedno kakega gosta. Večkrat je sprejel k sebi kakega bolehnega in šibkega dijaka, da se je pri njem ob dobri hrani, dušni in telesni, okrepil za napore novega šolskega leta. — Zato je bil tudi julijski farni shod sv. Ane v Batujah vsako leto tako slovesen kakor nikjer. Od daleč in blizu so prihajali bogoslovci služiti k slovesni sv. maši in procesiji. Gospod Nace pa se je ob takih prilikah skromno umaknil na kor, kjer si lahko videl to junaško postavo mahati z rokami in taktirati pevskega zboru. Za take praznike je pokojni izbral in izšolal vedno kako težjo skladbo. Zlasti Perosijeva maša mu je ugajala. — Razume se, da so ga v takih dneh obiskali tudi vsi njegovi prijatelji, pevci, glasbeniki. Saj je bil gostoljuben, družaben in tudi sam velik pospeševalec cecilijanskega petja.

Bil pa je tudi priden kot čebelica. Njega nisi našel križemrok. Batujška fara ni velika in s poklicnim delom ni bil tako preobložen kot njegovi mlajši sosedje, a počival ni. Točen pri vseh svojih osebnih in uradnih opravilih je imel natančno določen dnevni red, ki se ga je strogo držal. Ure krščanskega nauka za otroke ni ne preminjeval, toliko manj opustil — in tudi če

mu je došlo še tako mikavno vabilo, je bil njegov odgovor: ne morem, takrat imam nauk. — V prostih urah je razmnoževal glaske za cerkveni pevski zbor, katerega je izvzemši zadnjih par let sam podučeval, ali je v poletnih počitniških dneh vezal med letom nakupljene knjige, ker je bil v tem prav vešč samouk; v mlajših letih je tudi rezbaril z miniaturno žagico razne like, hišice, kletke itd. Še ob njegovi smrti je stal na peči njegove pisarne lik znanega udarjalca tamburja prvaške godbe Dodo-ta. Če ni imel drugega dela, je vrtnaril okrog svojih ljubljenih cvetlic ali čital. Poučeval je tudi več let zaporedoma nadarjene dečke iz sosednjih župnij v orgljanju.

Značilno za njegov trdni značaj je, da je bil pred vsem trd in neizprosni sam do sebe. Med vojsko smo začeli dobivati tudi tobak na izkaznice. Rajnki je bil vsedotedaj velik plačevalec tega indirektnega davka. Ko pa je prišla ta novotarija v veljavo, je z enim mahom odrezal. «Ne bodo mi delili; ako ne morem kupiti, kolikor potrebujem, pač ne bom več kadil.» In od tistega dne ni več prižgal smotke. Priznal pa je, da je prve tedne po tej samoopovedi prav mrzlično trpel. Uklonil pa se ni. Ni bilo to v njegovo škodo. Od takrat se je «suh Batujsko» začelo razvijati v močnega moža. — V družbi obiskovalcev je znal sedeti pri polnem kozarcu vina ure in ure, ne da bi se ga dotaknil. — Na poteh na Kucelj in Čaven je držal korak z nami, znatno mlajšimi, ako pa smo mu le ušli naprej, ni nikdar najmanj potožil. Ko smo nekaj naročili voz, videč da peša zaradi slabosti, jo je udaril po bližnjicah domov; voz je zastoj hitel po njega. Bil je res cel hrast, trd in neizprosni s seboj. Žal, da je nekaj te trdobe včasih pokazal in je ni mogel odložiti v občevarju z nepokornimi ovčicami svoje črede, dasi si je mnogo prizadeval.

Skromen do skrajnosti ni nikdar trpel nobene pohvale, ni iskal kakega odlikovanja. Nikdar ni vzel v mi-

sel kake svoje obletnice, če je bila zanj še toliko pomembna, ker se je bal, da bi mu prijatelji ne pripravili kakega počestčenja; če smo to vkljub njegovemu molku storili, je pač potrpel z nami. Nacetovo 50 letnico rojstva pa sva vendarle tako praznovala, da se spleča popisati. Na fronti je v oktobru 1915. divjala tretja soška bitka; gromelo je, da so šipe v oknih sklepetale, in dim topov je zamračil ozračje. Šel sem soseda obiskat. Med drugim mi pove to-le:

«Danes sem zvedel, da sem že star. Na cesti me ustavi neki vojak in me vpraša: «Vi, stari, kuda se ide v Haidenschaft (Ajdovščino)?» Povedal mi je resnico, ravno danes dopolnjujem 50. leto življenja. Zato naróči tam kuhinjskemu ministrstvu — tako je imel navado nazivati služabnico — naj prinese malo vina, da trčiva na to veselo zgodbo v teh žalostnih dneh.»

Batujška župna cerkvica mu je bila vedno v mislih. Delal je načrte že pred vojsko, pa ga je prehitelo evropsko klanje in je ni mogel takrat povečati. Ohranil pa je načrt benediktinca p. Wernerja, ki je sezidal tudi malo semenišče v Gorici, in po tem načrtu je po vojski cerkev podaljšal in preuredil. Tudi je sam dokupil nekaj sveta pred cerkvijo, «da bo imela hiša božja več luči in potrebnega zraka,» kakor je zapisal v oporoki. Vse svoje prihranke je zapustil v dobrodelne namene. Spomnil se je celo na cerkev in na ubožce na Srednjem, odkoder je pred 42 leti odšel.

Sam pa si je izbral skromno stanovanje — mrtvaško jamo na batujškem pokopališču, kjer počiva po dolgih trutih in bojih. Dne 25. septembra 1938. ga je spremilo tja okrog 70 sobratov, polno njegovih prijateljev in vse njegove ovčice. Orjaški hrast se je zlomil. Trdno na upamo, da mu je Bog obilno poplačal vso živo ljubezen in trdno zvestobo, ki mu jo je pokojni neomadeževano ohranil do groba.

Deklica z venčkom.

Iz nemščine priredil Fr. Premrl.

K črnim lasem se podajo črne oči in k svetlim lasem modre. Ljubi nebeški Oče pa ustvari otroke, ki imajo črne lase in modre oči. Ti otroci so posebno lepi in zdi se, da jim ne gleda iz oči samo duša, ampak še kaj drugega. Tak otrok je bila Dolenjčeva Rozika. Imela je kot črešnje rdeče lice, lase kot zlato in kot oglje črne žareče oči. Rozika je hodila že dve leti v šolo. Ker je znala tako dobro krščanski nauk in je znala tudi tako lepo in jasno povedati, zato je smela iti za veliko noč prvikrat k svetemu obhajilu.

Ko je prejela našega Gospoda, se je zdelo deklici tako lepo in prijetno kot še nikdar v življenju. Pri tem se pa ni mogla premagati, da ne bi vedno znova ogledovala svojo novo, belo oblekco in mislila na venček, ki se ji je blestel na glavi. Venček pa je bil tudi tak lep. Imel je prekrasne cvetlice, kakršne zunaj na polju nikdar vse leto ne cveto, in listi so se lesketali kot čisto zlato in srebro. Še jasneje kot zlato in srebrni venčkovi listi pa so se svetile črne otroške oči. Toda to ni imelo dolgo tako ostati, črna očesca so se prav kmalu skalila. Na veliko noč je zbolel oče na hudi pljučnici, na belo nedeljo so ga že nesli moške v črni rakvi iz hiše.

Večje sestre in mati so bridko ihtele, Rozika je jokala na glas. Jok ni trajal dolgo, ker je Rozika imela še premajhne oči, da bi mogla pretočiti iz njih veliko solz, imela je še premlado srce, da bi mogla biti dolgo žalostna. Toda oči so čakale kmalu zopet solze.

V vasi, kjer je bila Rozika doma, je bila navada, da so deklice, ki so za veliko noč prvikrat prejele Gospoda, na praznik presv. Rešnjega Telesa smele iti belooblečene in z lepim vencem v laseh poleg Najsvetejšega in nositi snežnobeke lilije. Med temi srečnimi bi imela biti to leto tudi Rozika; toda Rozika ni smela obleči bele obleke in si nadeti venca,

ker je bil čas žalovanja za očetom, in tako je šlo vse veselje po vodi.

Nekaj dni pred Rešnjim Telesom je šla Rozika k sosedom. Sosedova Lenčka je bila med srečnimi, ki bodo smele to leto spremljati Najsvetejše. Mati je ravno likala Lenčki lepo, snežnobelo oblekco in Lenčka je skakala okrog mize kot mlad janček. Lenčka je prinesla tudi v škatli v svilen papir zavit dehteč venček, ki se je lesketal svetleje kot monštranca v cerkvi. Rozika je gledala s širokoodprtimi očmi, toda bolj ko je gledala, bolj bridko ji je bilo pri srcu.

Stara sosedova babica je znala pripovedovati tako lepe pravljice. Otroci, ki spremljajo Najsvetejše, je rekla, so angeli pri sprevodu; žeteti si smejo karkoli in naš Gospod jim da gotovo. In naslednjo noč sanja vsakdo o nebesih. Najbolj pridnim pa se zgodi še nekaj lepšega: po te pridejo to noč angeli in jih neso v nebesa, tam se celo noč z angeli igrajo in skačejo, dobijo tudi kot med sladak kruh in jabolka z nebeškega vrta, zjutraj pa jih nese angel štiporamo zopet nazaj doli v njih posteljice. Rozika, ki je imela polne oči solz, je stekla domov k materi.

Že od daleč je klicala: «Mama, pustite mi, da bom imela na sv. Rešnje Telo venec!»

«To ne gre,» je rekla mati žalostno, «sedaj moraš žalovati za očetom!»

«Saj bom!» je prosila deklica, «saj bom lahko vseeno žalovala.»

«Ne, ne, kaj bi rekli ljudje,» je odvrnila mati. Deklica je molčala nekaj časa. Nenadoma je rekla z jokočim glasom:

«Če mi ne pustite, bom pa umrla, in tedaj ne pridem nikdar več iz nebes nazaj.»

Mati je postala blede, pa je vendar zapovedala s strogim glasom: «Nehaj že s takim govorjenjem in k sosedom nikdar več ne hodi!»

Ves dan je deklica žalostno lazila okrog. Zvečer je molila kot po navadi:

Ko zvečer se spat odpravim,
angelce lepo pozdravim,
ki pri postelji stoje:
dva na desni, dva na levi,
dva pri vzglavju,
dva pri vnožju,
dva, ki me odeneta,
krila name skleneta,
dva, ki v noči zame bđita,
dva, ki zjutraj me zbudita:
iz nebes so mi poslanci,
bomo si v nebesih znanci,
kadar zadnjikrat zaspim.

Potem se je vlegla v posteljo.

Drugi dan zjutraj pa Rozika ni vstala. Njene oči so bile kalne, iz ust ji je prihajala vroča sapa, lica niso kazala sveže rdečice, ampak so bila bledorjavo pobarvana, žila je tolkla tako hitro kot ura budilka. Zato je bila mati v skrbeh in je poklicala zdravnika. Od zdravnika se je moglo malo zvedeti, zmigal je le z ramami in menil, da bi bilo dobro poklicati duhovnika. Popoldne že je bila Rozika previdena. Potem je težko hropela. Naslednjo noč je zaspala, toda spanje je bilo zelo nemirno. Nenadoma se je začela veselo smejati in ploskati z rokami.

Zjutraj je bila mirna in pri čisti zavesti. Pripovedovala je materi:

«Mama, danes ponoči sem bila v nebesih. Dva angela sta me nesla gori. Kako lepo je tam! Na oblakih sta mi napravila posteljico, kjer sem ležala na mehkem. Zibala sem se sem in tja in oblaki so šli okrog kot mlinško kolo in bilo je svetlo, bolj svetlo kot sonce. Angeli so imeli bele srebrne oblekce in na glavi zlat venec. Plesali so okrog moje posteljice na oblaku in prepevali še lepše kot koledniki; nekateri so kegljali z zlatimi krogli in s srebrnimi keglji. Potem je začelo deževati, deževale so same zvezdice, rdeče in zelene, modre in rumene. Potem je prišla Barbika, ki je umrla o božiču. Kako lepa je Barbika! Poljubila me je in mi rekla, da moram tam ostati. Jaz pa sem rekla, da moram prej mamo vprašati. Ata nisem videla, Barbika je rekla, da je v neki drugi sobi. Ko

sem odšla, so mi angeli klicali, da ne smem predolgo izostati in da moram priti v beli oblekci in z venčkom.»

Mati je bridko jokala. Slednjič je rekla:

«Rozika, ali hočeš res oditi od nas?»

«Da, mama,» je dahnil otrok, «kajne, da me pustite, da grem? Bilo bi mi dolg čas po nebesih in po angelčkih...»

«Rozika,» je jokala mati, «meni bo tudi dolg čas po tebi!»

«O, bom že prosila angelčke, da bodo zleteli še po vas in vas prinesli gori,» je rekla deklica.

Nekaj časa sta molčali obe, potem je začel otrok znova:

«Mama, kaj zelo boli, ko koga pokopljejo?»

«Ne, ne, Rozika, nič ne boli!» je ihtela mati.

«Kajne, mama, za cerkvijo me ne boste pustili pokopati? Tam je tako zelo mrzlo in temno.»

«Ne, Rozika, ne!»

Potem ko je deklica nekaj časa tiho ležala, je začela zopet govoriti:

«Kajne, mama, beli križec mi boste dali tudi napraviti na grob? Takega, kot ga ima Kovačeva Anica, kajne-da?»

Mati si je zakrivala oči z rokami.

*

Drugi dan je bil slovesen praznik presv. Rešnjega Telesa. Dolenjčeva Rozika je umirala; razen komaj vidnega dihanja ni dajala deklica več nobenega znaka življenja. Nenadoma je odprla oči in rekla s slabotnim glasom:

«Mama, prinesite mi belo oblekco in položite mi jo sem na posteljo... denite mi venček na glavo... zdi se mi, da pridejo angeli kmalu... ne smem zamuditi!»

Ko je mati jokala in ni hotela oditi po zahtevano, je začel jokati še otrok. Mati je morala storiti po otrokovi volji. Tudi ni deklica odnehala, dokler ji ni mati ovila venca okrog glave.

Sedaj je ležal otrok prav tiho v postelji.

Procesija Rešnjega Telesa je šla iz cerkve, vsi zvonovi so pritrkovali v slovesnem zboru. Pred Dolenjčevo hišo, kjer je ležala bolna deklica, je bil postavljen eden izmed štirih oltarjev za procesijo. Glasno moleč so se pomikali pari vernikov mimo hiše, odmevali so streli iz možnarjev, razlegala se je godba, zastave so vihrale v vetru. Slednjič je prišel duhovnik z Najsvetejšim. Procesija se je ustavila. Deklice z venčki, ki so spremljale Najsvetejše, so se ustavile ravno pred oknom sobe, v kateri se je

otrok boril s smrtjo. Ko je zbor začel peti:

«Pange lingua gloriosi corporis mysterium», je odprla deklica široko oči in zaklicala z dokaj krepkim glasom:

«Mama, mama, sedaj so tu!... Ali jih ne vidite angelčkov v srebrnih oblekah?... Mama, jaz grem z njimi... sedaj grem... Z Bogom!...» Deklica se je nekoliko dvignila, pa je takoj zopet omahnila nazaj na blazine in še parkrat globoko zadihala. Ko je dal duhovnik blagoslov z Najsvetejšim, je z angelci odletela — deklica z venčkom.

Mons. Venceslav Bele.

V decembru 1938. nas je pretresla novica, da je kanalskega gospoda dekana zadela možganska kap. Pred mašo je začutil slabost, pa je z omahujočim korakom še stopil s ciborijem v roki do obhajilne mize in obhajal vrsto svojih župljanov. To je bilo zadnje njegovo opravilo. Legel je in dne 19. decembra je zatisnil oči. Padel je kakor krepka lipa, ki jo vihar v eni noči podre. Zapustil nas je komaj 51 let star, na višini življenja, ko je še živo snoval nova dela.

Venceslav Bele je bil prvi urednik Goriške Mohorjeve družbe. On je zasnoval načrte za prve tri letnike naših izdanj in s svojim obsežnim književnim znanjem ter lepočutjem zarisal smer za delo naše družbe. Tihe-
mu, marljivemu in darovitemu sotrudniku postavimo zatorej tu skromen spomenik.

Rodil se je 25. junija 1887. v Gradnem v Brdih, kjer je tedaj njegov oče učiteljeval; mati, žena zlahtnega srca, je izhajala iz ugledne briške družine Jakončičeve. Ko je imel dvanajst let, se je družina preselila v Osek, kjer je Vencelj našel svoj drugi dom, v župniku Francetu Franketu pa prijaznega svetovalca in pozneje dragega prijatelja. Šolal se je v Gorici, kjer je že zgodaj začel pisateljevati in se je skupaj z Jožo Lovrenčičem, Aloj-

zijem Remcem, Petrom Butkovičem, Francetom Bevkom, Alojzijem Resom, Nartejem Velikonjo živahno u-

deleževal mladega književnega gibanja, ki je rodilo pozneje trajne in

dragocene sadove. Po dovršeni gimnaziji se je odločil za duhovski stan, ker je vedno hrepenel »po brezmejnem svetu lepe resnice«, kot je sam zapisal.

Bogoslovna leta, ki so mu tekla v študiju bogoslovnih ved in književnosti, »vesela leta cvetoče vigredi, ko je vsak cvet neskončno upanje«, je završil z novo mašo, ki jo je zapel 26. julija 1911. v Oseku. Prva služba ga je privedla v Črniče za kaplana, kjer je bil pomočnik dekanu Ivanu Murovcu, ki je bil zelo požrtvovalen. Z vsem žarom mladosti se je g. Vencelj lotil dela med mladino, ki jo je zbiral krog sebe, jo učil igre, jo izobraževal z lepo knjigo in s predavanji. Ko je na novo leto 1913. zapustil Črniče, je hotel skrivaj oditi iz vasi med večernicami, da si prihrani bridko slovo od svojih fantov, toda fantje, ki se jim je pozdevalo, da se rahločutni g. Vencelj hoče tiho umakniti, so postavili na zvonik dva tovariša za stražo. Čim sta zagledala kaplana, da odhaja iz hiše, sta opozorila mladeniče in vsi skupaj so spremili priljubljenega duhovnika — prijatelja, ki je odhajal za kaplana v Podmelec. Na tej silno razsežni gorski fari je deloval 20 mesecev zraven župnika Ivana Kovačiča, ki je slovel kot dober pridigar. Ob tem izobraženem in natančnem predstojniku se je g. Vencelj poglobil v dušno pastirstvo in razvil svoj dar za cerkveno govornišvo, tako da je postal eden najboljših pridigarjev goriške nadškofije.

Jeseni 1914. ga je nadškof Sedej imenoval za vikarja na Ponikvah. V tem slikovitem kraju, ki stoji na zeleni planoti med Bačo in Idrijo, sredi polj in močnih gozdov, je preživel osem let. Veliko je bilo dela, pa tudi zadoščenja precej. Kmalu je vojna zavihrala prav okoli Ponikev, saj je tolminsko bojišče bilo prav blizu. Že so morali izprazniti bližnje vasi, a Ponikovci so lahko ostali doma, ker je mladi vikar, ki je radi svojega ljubeznivega nastopa užival spoštovanje vojaških oblastev, preprosil gene-

rala, naj Ponikev ne da izprazniti. Tako je bila vsa fara rešena begunske bede. Granate so padale na njive pod vasjo, da so nekdaj žanjice morale bežati s polja. Iz letala je padla bomba na Bajtovo hišo pod župniščem, se zarila nerazpočena v posteljo, iz katere je bila po sreči nekaj preje vstala bolna mati. Nevarnosti in truda je bilo nič koliko, a tudi veselja. G. Vencelj je ves čas držal mladino vkup, jo zbiral v dramatičnem krožku in uprizarjali so igre, nastopali z deklamacijami, prepevali in se učili. Toda tudi pelina se ni manjkalo. G. Vencelj je moral večkrat odločno nastopiti proti pijančevanju, ki je bilo tedaj, ko je bilo žganja mnogo, po nekaterih gorskih krogih zelo razpaseno. Saj so celo nekatere ženske šnopsale. Posledice so bile žalostne, kajti pretepi niso bili redki, ni minilo leto brez samomora in marsikatera družina je radi pijančevanja ošibela ali prišla na boben. Seveda je velika večina družin bila trezna in zdrava.

Ko je g. Vencelj nekdaj bil na popotovanju, so ga mimogrede poklicali: »Naša punca ima tifus, meša se ji, prinesite ji sv. oljel.« Na postelji je ležalo dekletko, ki je v visoki mrzlici besnelo in klatilo okoli sebe, da sta jo dve ženi morali tiščati na posteljo, da ni ušla. Vikar gleda, premišlja, kaka bolezen bi to bila, pa vpraša: »Ali rada pije žganje?« — »Glih vuk na žganje ni!« odgovori prva ženska. Druga pa se odreže: »Kaj ni vuk, vse bi požrla. Sod smo ji zabili, pa je šla in skrivaj s pihalnikom srkala šnops iz soda!« Dekletko je prišla pijanska tresavica, delirij. — Ščasoma je pa ta huda, zastrupljajoča napaka po naših Gorah skoro popolnoma izginila, posebno šče zadnja leta.

G. Vencelj je ponikovsko faro vzljubil. Dal je lepo preslikati vso notrino cerkve. Po vojni je vzpodbudil župljane, da so postavili pri cerkvi okusen spomenik padlim vojakom domače fare. Ljudje so mu njegovo skrb za otroke, za mladino, za bolnike, za vse družine vračali z zvesto ljubeznijo. Še par mesecev pred smrtjo je zapisal v pismu prijatelju Davi-

du v Južni Ameriki: «Najlepša leta sem preživel na Ponikvah!»

V maju 1922. je nastopil mesto dekana v Kanalu ob Soči, kjer je ostal do smrti, nad šestnajst let. Častno mesto — težko breme in obilo dela v tej župniji, kjer so kmetje in delavci, tržani in razumništvo. Na podlagah, ki jih je položil njegov prednik mons. Anton Berlot, je novi dekan obnovil župnico, v kateri je vojna bila povzročila toliko ruševin. Prva leta je opremil župno cerkev, v katero je postavil nove orgle, nov tlak, klopi, spovednice in jo do podrobnosti okusno opremil, da je kot biser. Z otroškim veseljem je izbiral in naročeval dele za velike jaselce, ki so v naših krajih edinstvene, in zbiral pred njimi šolsko mladino k petju in molitvi. Zelo lep je tudi božji grob.

Globoko je koreninil v domači zemlji, ki jo je srčno ljubil. Posebno se mu je priljubil trzič ob Soči, njegov Kanal, kjer si je po vojni na skali z velikim trudom nasul zemljo za diven vrt z brajdami, rožami in čebelnjakom, kjer je preživel mnogo ur delavne sreče. Vzljubilo ga je vse ljudstvo, vsem je bil samo «gospod dekan». Ko so ga odlični prelati pred tremi leti naprosili, naj napravi korake, da pride v Gorico za stolnega kanonika, je smehljaje odkimal in pokazal na vrt, Sočo in trg: «Ne morem odtod, ker sem preveč dela in srca tusem založil.»

Skušal je tudi v Kanalu zajeti mladino za življenje s Cerkvijo. Veliko drobnega dela je založil v Dekliško Marijino družbo, ki je pod njegovim vodstvom lepo zacvetela. Rad je zbiral fante in jih učil z veseljem. «Veseli bodite, fantje!» jim je večkrat rekel. Prišli so potrti na njegov pogreb in ga na ramah nesli do groba. V tej mladini živi iskra njegovega duha. — Nagel, skoraj nemiren delavec je bil: predsedoval je več let Okrajni posojilnici v Kanalu, oskrboval bolnike, opravljal veronauk, obiskoval kot dekan sosednje fare — in zraven še do ranega jutra prebiral knjige, kar mu je bilo največje veselje. Hotel je postati vsem vse, — toda vsem ustre-

či ni mogel. Kakor je vsak človeški značaj po naravi določen in omejen, tako je bilo pač tudi pri njem. Prišle so težave, ki jih je njegova nežna, čustvena duša silno bridko občutila, pa je bolečino zapiral vase in se z njo mučil. To je bila senca, ki je spremljala njegovo svetlo postavo do groba. Tudi on bi bil po pravici izgovoril pred smrtjo besede, s katerimi se je veliki ruski mislec Vladimir Solovjev poslovil od življenja: «Teško je delo za Gospoda!»

Nad tem svetom vsakdanjega dela pa je Venceslavu Beletu sijal lepši svet umetnosti, resnice in lepote. Že v dijaških letih je začel pisati pesmice in črtice. Prvič je stopil v javnost s psihološkimi črticami, ki jih je priobčeval «Dom in svet» v letih 1908-1911. V njih se zrcali njegovo idealistično gledanje na človeka in svet; nad vsemi težavami in žalostmi življenja se svetlika mila luč dobrote. V vojni dobi je priobčil še eno samo črtico «Oče!». Šele l. 1919. je spet prijel za pero in napisal legendo v verzih «Detinsko blagovestje», ki se oblikovno naslanja na narodno pesem in diha iskreno občutje in toploto. Pozneje je sodeloval pri našem koledarju s črticami, s kmečkimi zgodbami, ki jih preveva domačnost in srčna plemenitost. Vmes je zložil niz nabožnih, ki jim je njegov dobri prijatelj Vinko Vodopivec dal melodijo in polet, da odmevajo po naših cerkvah. Spisal je obširne šmarnice «Rože Marijine» (1931), svojstveno delo, napisano od srca in z globokim znanjem, vse prepleteno s pesniškimi podobami.

Do smrti je zalagal s pesmicami in drugimi prispevki naš verski mesečnik «Svetogorska kraljica», za katerega je priredil tudi podrobno in tehtno «Zgodovino svetogorskega svetišča». Za letošnjo izdajo naše Mohorjeve družbe je pripravljaj ljudsko povest, družinsko zgodbo iz naših Gora — pa mu je smrt iztrgala pero iz rok. Ni mu bilo дано, da bi dozorel v močnega pisatelja, biseri lepote so ostali v njegovem srcu, zakaj silno delo težkega poklica v teh letih mu je

jemalo moči, ker se je v glavnem duhovniškem poklicu používal kot sveča, ki dogoreva, dokler nenadoma ne ugasne.

Njegov dom je pričal o vzorih, ki so živeli v njegovem srcu. Na stenah so visele umetniške podobe, od njega posnete fotografije Marijinih svetišč, ki jih je silno rad obiskoval, Sveta gora, Višarje, Vitovlje. (Dve leti pred smrtjo se je zaobljubil, da bo skozi eno leto vsak mesec enkrat poromal na Vitovlje in je to obljubo tudi izpolnil.) Na častnem mestu je visela podoba nadškofa Sedeja, kateremu je bil globoko vdan in čigar duh je preveval njegovo delo. Nadškof ga je pogosto obiskoval in je pravil: «V to hišo pridem kot domov!» Lepa knjiž-

nica je pričala, da je gospod tega doma duševno mlad in široko razgledan.

Zdaj počiva na pokopališču v Šempasu zraven svojih staršev in nad njihovim grobiščem bodo postavili kapelico, ki bo gledala proti romarski cerkvi na Vitovljah, na kraj miru in tišine, kjer je g. Vencelj tolikrat premišljal in se krepčal. Mlad je odšel od nas, a sodimo, da je lahko položil pred Gospoda, kateremu edinemu je služil, bogato breme dela. V spominu vseh, ki so Venceslava Beleta poznali, bo ostala njegova lepa podoba blagega človeka, gorečega duhovnika, darovitega ljubitelja umetnosti in pravega prijatelja ljudstva.

VENCESLAV BELE:

Pesem o nebeških vrtovih.

Ni zime pri nas ne mrazov,
tu doba je večnega cvetja,
dežela je sladkega petja
pri nas tu v nebeških vrtovih.

V grmovju-skalovju pozdrav
popeva nam ptica-grlica.
— Pozdravljena bodi sestra,
oj dvigni se in se prikaži! —

In vsi vinogradi cveto
in v cvetju visokem zorijo,
dehtečo opojnost hitijo
razlivat v presonečno poldnevje.

Naš Dobri prihaja z gora
kot jelen skakaje v nižave,
da sladke napije dišave
se v svojih vrteh-vinogradih.

On v svoje vrtove hiti,
da tu si utrga cvetovja,
medeneža najde satovja
in z balzomom mire duhteče.

Naš Dragi nas vodi s seboj;
Njegova zastava nad nami,
ki zbrani pod njo smo mi sami,
— Njegova neskončna ljubezen.

V bogastvu svojih vrtov
nas, ki hrepenenja smo polni,
ki same ljubezni smo bolni,
obsipa z dobrot izobiljem.

Naš Ljubi kot grozd je sladak,
kot cipersko grozdje duhteče,
kot šopek on mire cveteče
na grudih je sočnozelenih.

Nebo nam je tukaj obok,
domovju so cedre tramovje,
visoke ciprese stebrovje
in postelji je cvetnata trata.

Kot jablan cvetoča blesti
se v gozdnega drevja bližini,
tako se tu v naši sredini
On sam izmed nas odlikuje.

In v sencí Njegovi tu vsak
z radostnim veseljem počiva
in s tekom sladkostnim uživa
Njegove ljubezni dobrote.

Deklica na ledu v Belem morju.

Majhna vasica ob norveški obali je nenavadno živahna. Otroci in žene, radi hudega mraza vsi zaviti v debele kožuhe, se zbirajo na obrežju in pozdravljajo može, ki se pripravljajo na pot na Belo morje, kjer bodo z lovom služili trdi kruh za sebe in svoje družine.

Pozdravi se veselo križajo, čeprav jih pokriva lahka koprena žalost. — Zdravo, Erik! — Vrni se kmalu, Kal! — Pogumno, Per!

Mornarji in lovci, močni velikani plavih las, koščeni obrazov, a jasnih in čistih oči, smehljaje odgovarjajo vsem. Potem objamejo za slovo še staro mater, ki govori s solzami v očeh: «Bog Te spremljaj, moj sinko!» — ter stisnejo še zadnjega malčka, ki čivka: «Zbogom, ata, prinesi mi lepega, živega medvedka.»

A kapitan ladje že nestrpno tolče z rokami in možje stopajo na krov, medtem ko sirena ostro tuli. Zbogom, zbogom! Ladja, ki je namenjena v severna morja na lov na tjulnje, je dvignila sidro in že zavozila na široko morje med fjordi, ki so vsi zaviti v gosto meglo. Na obali se vidi še vihrati kak robec, v daljavi se sliši še kak zamolkel klic. Kmalu za tem potihne vsak človeški glas. Dolge tedne in morda cele mesece bodo možje sami med prostornimi ledenimi poljanami.

Eden izmed lovcev, Anton, gre v svojo kajuto; a na pragu se presenečen ustavi; njegova sestra Liza, brhka in plavalasa deklica 16 let, sedi zraven železne peči.

«Liza, kaj delaš tukaj?» zavpije fant.

Deklica sklene roki.

«Nič me ne kregaj, Anton! Grem raje s teboj na lov, kot pa da bi bila sama v vasi... tako dolgo!» In začela je tiho ihteti.

Anton ji poboža lase in ji ne reče nič. Anton in Liza, ki sta že dolgo brez očeta, sta pred kratkim izgubila še mater. Zato je pri ubogi Lizi razumljiva želja po družbi, ko se ne more privaditi samoti v zapuščeni hišici.

«Treba bo vprašati, kaj misli kapitan,» zamrmra Anton pri sebi. Prime sestro za roko in jo pelje na krov.

Kapitan Morten, pogumen mornar, še mlad, a star po skušnjah zmaje z glavo, ko zagleda Lizo: «Naše življenje je zelo trdo!» pravi in premeri deklico od nog do glave.

«Vem», odgovori samozavestno deklica — «a sem hči in sestra lovcev. Ne bojim se ničesar, kapitan. Hočem iti z moštvom ter deliti z njim napore in nevarnosti.»

Morten si smeje prižiga pipo. «Prav, Liza! Dobra kri ne laže! Ko smo že tako srečni, da imamo tudi eno žensko na krovu, ali bi ne hotela stopiti v kuhinjo ter pomagati staremu Kalu? Kosilo ni še pripravljeno in fantje so že lačni.»

«Gotovo. Z velikim veseljem!» — In s tem, da pomaga staremu kuharju pripraviti kosilo, se prične njeno novo življenje na krovu.

Lov na tjulnje traja že več dni. Ladja vozi počasi, ker si le s težavo utira pot med velikimi gorami ledu, ki jo stiskajo od vseh strani in ji skušajo zapreti pot.

Ceprav je mraza 30 stopinj pod ničlo, zlezejo lovci vsako jutro na led, kjer se mude do večera in lovijo tjulnje, katere z naglimi in gotovimi kretnjami ubijajo in odirajo.

Ubože živali! Kako tretetajo v rokah lovcev, kot da bi že čutile usodo, ki jih čaka. Njihova kri brizga okoli ter zapušča temne madeže na bleščečem se ledu, a možje se ne puste prevzeti od ganotja: kože tjulnjev so kruh za tiste, ki so ostali doma.

Liza je mogoče edina na krovu, ki jo to klanje gane, a se mora zelo paziti, da ne pokaže tovarišem svojega ganotja. Raje se veseli z njimi radi uspešnega lova, ki je bil tisto leto nenavadno bogat in obilen.

—o—

Nekega večera sede možje po trdem dnevnem delu pod krovom. Nekateri kvartajo, drugi leže na svojih pogredih ter kadijo tobak. Liza krpa

ob zakajeni svetilki volneno srajco, pogovarjajoč se z Antonom, ki drži med zobmi cev pipe.

A nenadoma se zasliši čuden pok, kateremu sledi zamolkel grom. Možje skočijo pokoncu, deklica zakriči.

Kaj se je neki zgodilo? Kapitan Morten je že pritekel na krov.

«Ladjo stiska led! Najbrže je došla luknja! Hitro fantje, ne smemo izgubiti niti trenutka!»

lijejo solze, a ustnice so jim stisnjene. Anton ima v rokah krpo blaga; ko izgine vsem izpred oči tudi glavni jadernik, jo molče ponudi kapitanu: zastava stare ladje je!

In zdaj vihra ta zastava na šotoru, ki so ga postavili na ledu. Pričakujoč, da jih bo videla kaka ladja, ki bo vozila mimo, so možje spet pričeli z lovom. K sreči jim hrane ne manjka. In meso tjulnjev, ki ga Liza

Vsi lovci in mornarji pritečejo na mostišče. Boj je nagel in tih: nekateri črpajo z brizgalkami vodo, ki je že bila udrta v strojni oddelek, medtem ko skušajo drugi razstreliti ledeni oklep, ki stiska ladjo.

Toda gorje! Vsak trud je zastoj! Ladja, ki se je že nagnila na eno stran, je brezupno zgubljena! Ko zakliče kapitan Morten: «Vsakdo naj napravi svojo vrečo in naj bo pripravljen!» si ne upa nihče črhiniti besedice. Vsi vedo, da to pomeni, da morajo ladjo zapustiti.

Črez nekaj trenutkov vidijo možje, ki so vsi združeni na ledeni plošči, kako se potaplja ladja, ki je bila toliko mesecev njihov dom. Oči jim za-

pripravlja na različne načine, zadovolji vsak okus in tek.

Anton pa je sklenil, da ubije velikega medveda, ki že nekaj dni kroži v bližini. On in tovariši so nastavili zverini razne vrste zank, a žival je izvohala zvijačo in je vedno srečno odnesla noge.

Anton se noče vdati in noče pustiti plena. Med njim in medvedom se je pričel pravi boj, eden izmed njiju mora končno zmagati.

Bum, Bum: dva strela iz puške priključeta Lizo na prag šotora in vzbudita pozornost lovcev, ki so razkropljeni po ledu. — Medved, medved! — kričijo od vseh strani.

Medved namreč leži res mrtev na tleh, a poleg njega leži tudi Anton, ki se je med prvim in drugim strelom moral boriti s podivjano zverjo.

Antona so prenesli v šotor in Liza ter kapitan mu obvezujeta številne rane. Fant še malo diha, a njegov obraz je mrtvaško blede. Lizi se treseta obe roki od razburjenosti; misli na kri, ki jo je Anton zgubil: bo li še živel?

Zvečer, ko leži ranjenec v visoki mrzlici, zdihuje Liza: — Moj Bog, kaj bom storila, če bo še Anton umrl? —

A mati se ne more vrniti; toda hišica na fjordu je še tam. Streha iz rdeče opeke se blešči ob bledem severnem soncu; okna so okrašena z belimi zavesami in kava šumi v medenem kotlu na stari peči. Prijazna družinska domačnost veje v majhnih, a urejenih in snažnih sobicah.

Anton, ki je za silo že okreval, gladi medvedji kožuh, ki mu pregrinja kolena.

«Koliko so ti ponudili zanjo?» — vpraša Liza in dvigne oči od dela, ki ga ima v naročju.

Tovariši ji zagotavljajo: «Ne boj se, Anton je močan; ne bo umrl!»

«A kdo mu bo stregel v tej pušcavi? Kdo mu bo dal primernih zdravil? Oh, če bi vozila mimo kaka ladja, o da bi se hotel zgoditi čudež!»

In uboga deklica poleti z mislijo k hišici na fjordu. Zahrepeni, da bi bila sama v sobah, ki jih greje lončena peč, in da bi imela še mater poleg sebe in da bi mogla misliti, da so bili potopljeni ladja, ledena polja in Antonove rane le sen,

«Ne nameravam ga prodati, Liza. Hočem ga podariti tebi. Ti je všeč?»

«Oh!» Deklica je poskočila vsa vzradoščena. Potem zamrmra: «Dal bi se napraviti krasen površnik... A jaz nisem vredna takega daru...»

Brat jo objame: «Veliko več bi zaslužila, Liza. Saj si bila tako pogumna na ledu, tako močna in pridna. Jaz in moji tovariši ne bomo tega nikoli pozabili. Pravzaprav... moram ti nekaj povedati. Kapitan Morten je prosil za tvojo roko... Pravi, da bi bilo nemogoče dobiti boljše dekle, kot si ti. Ali maraš?»

Liza skloni zardeli obraz in nič ne odgovori. Toda ko Anton pristavi: «Tako boš lahko oblekla medvedji kožuh na dan poroke!» se mu nasmehe, ga objame okoli vratu ter mu šepne na uho:

«Povej Mortenu, Anton, da stavim en sam pogoj. Ti in on mi morata obljubiti, da ne bosta šla nikoli več sama nad take zverine, ker me prav nič ne briga, da imam lep medvedji kožuh, če vaju to lahko stane življenje!»

LJUBKA :

Na očetovem grobu.

Samá, samá
ob grobu sta stala
otroka dva
in se za ročice držala.
In vprašujoče
je sestrico svojo
bratce pogledal,
kot bi se žalosti temne
in težke samote
zavedal.

«Povej mi, kakó,
o sestrica moja,
takrat je bilo,
ko sva še očeta imela?
Kakó,
da nama ga smrt
je takó zgodaj odvzela?»

«O, ko sva očeta še imela,
bilò je lepó...
Igral se z menoj je
in peti me učil.
In vedno, ko zjutraj
se je prebudil,
sem k njemu skočila

in ga na lice
gorkó, gorkó poljubila...»

(Tiho, prav tiho
sta med seboj govorila,
da ne bi ateka dražega
v grobu zbudila.)

In spet je sestrico
bratce pogledal,
še huje se zdaj bolečine je svoje
zavedal.

«O, jaz ga pa nisem poznal...
nikoli očetu predragemu
nisem poljuba še dal...
A vem, da takrat
bilò je lepó...
In zdaj tudi vem,
zakaj je pri srcu
mamici najini
hudó, hudó...»

Tesneje nató za ročice
sta se otroka prišla
in iz očesc jima solza
je od bridkosti privrela...

ZDRAVNIK :

Danes meni - jutri tebi.

(Vnetje slepiča).

Velika večina ljudi, ki oboli radi trebušnih bolečin, oboli na slepiču. Kaj je prav za prav slepič, redkokdo ve, zato še vedno toliko ljudi umrje, ki bi pa lahko še živeli, če bi bili dovolj poučeni o obolenju tega majhnega organa. Edina rešitev je v tem, da se pusti bolnik pravočasno operirati.

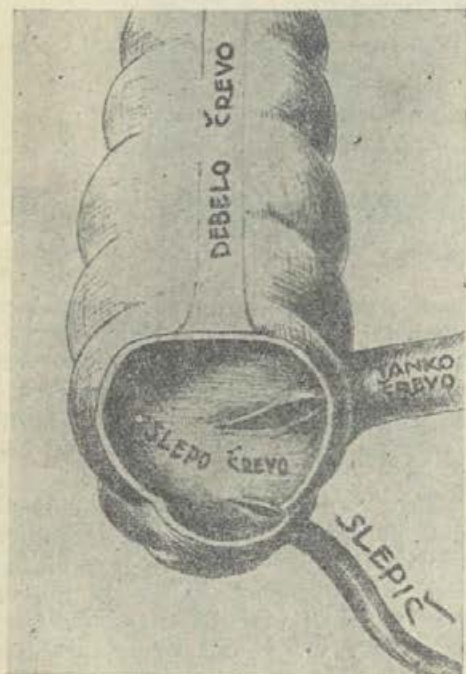
Kaj je slepič? Na sliki vidimo, da je slepo črevo del širokega ali debelega črevesa, slepič je pa privesek slepega črevesa. V slepem črevesu vidimo tudi dve razpoki: večja razpoka je tisto mesto, kjer se tenko črevo izliva v debelo črevo, druga,

manjša razpoka je pa ustje slepiča v slepo črevo. Pred 30 leti niso še razločevali, kje se prav za prav vrši obolenje. Prepričani so bili, da je središče obolenja le v slepem črevesu, danes pa nam je jasno, da vnetje nastane v slepiču.

Slepo črevo s slepičem leži v desni spodnji četrti trebuha. Če potegneš skozi popek dve črti, eno vzdolž telesa, drugo počez, ki se na popku križata, tedaj razdeliš trebuh na štiri dele, katerih dva sta zgoraj, dva pa spodaj, ali dva na desni, dva na levi strani. Za nas je tu važen samo desni spodnji del, ker tam leži slepič. Če

v tem delu potegnemo črto od popka k desnemu kolku, dobimo pod sredino te črte približno tisto točko, kjer leži slepo črevo s slepičem. Ker pa je slepič povprečno 8 cm dolga glista — včasih se dobe tudi krajši, pa tudi taki do četrta metra dolgi — radi tega je glavno, da vemo, v kateri četrti trebuha leži. To moramo vedeti, da ločimo vnetje slepiča od obolenja žolčnega mehurja in desne ledvice, ki ležita v zgornji desni četrti. Pomniti moramo tudi, da sega v desno spodnjo četrt pri ženski tudi desni jajčnik in desno iztrebilo za jajčeca, zaradi česar je včasih pri ženski zelo težko z gotovostjo dognati, na čem je obolela. To težavo pa dober zdravnik že preмага.

Na sliki manjka mrena potrbušnica, ki pokriva vso notranjo steno trebuha in prehaja tudi na vse trebušne organe, katere od vseh strani ovija; le na tistem mestu, kjer so organi pritrjeni na steno trebuha, jih pušča proste. Ta del mreže potrbušnice služi organom kot opora in se tudi ime-

nuje oporek. Po njej prihajajo od zadnje trebušne stene krvne žile in živci.

Tudi slepič sloni na tej mreži in dostikrat je mreža kriva, da se slepič zoži ali popolnoma stisne in se tako lahko vname. Slepič je kakor cev, ki visi na slepem črevesu in je na spodnjem delu zaprta. S slepim črevesom je v zvezi z razpoko. Tako razpoko ima tudi tanko črevo, ampak ta razpoka je večja in ima tudi nekaka vratca, ki prepuščajo prehod iz tankega v široko črevo, branijo pa blatu iz širokega črevesa nazaj v tanko črevo. Razpoka pri slepiču pa ne more zabraniti blatu vstopa.

Leža slepiča v trebušni votlini je zelo različna. Dostikrat slepič kar visi od slepega črevesa kakor vrvica; če je pa slepič sprijet na mrežo potrbušnice, leži ob strani debelega črevesa. Pri tem se rado zgodi, da se slepič zavije ali upogne, zoži ali pa popolnoma zapre svojo votlino. Tako nastane vnetje slepiča. Zato se večkrat zgodi, da radi prirojene lege slepiča oboli v kratkem času več članov iste družine.

Kakšen pomen ima slepič v našem telesu? Prav lahko živimo brez nje, saj živijo nemoteno vsi oni, katerim so slepič odrezali.

Zanimivo je, da domače živali nimajo slepiča, pač pa ga imajo nekatere vrste opic: orang-utang, šimpanz in gorila. To so opice, ki so človeku najbolj podobne. Poleg teh opic imajo slepiča tudi lemuri, lisičaste opice, ki živijo na Madagaskarju, in pa oposum, vrečar, ki daje imenitno krzno za kožuhe.

Slepič je torej za življenje po naši vedi brez pomena in samo v nadlego, ker je s svojim obolenjem večkrat smrtno nevaren. Zato zdravniki opravimo zdaj z njim kar na kratko: kakor hitro se oglasi, ga izrežemo. Potem je človek od te strani varen za vse življenje.

Kako pa nastane vnetje slepiča?

Kar hipoma te začne boleti po trebuhu, posebno v spodnji desni četrti, sili te k bljuvanju, če se premakneš, se bolečina poveča, vročina naraste na 38°, srce udarja od 90 do 100 krat na minuto. Ko te zdravnik preišče,

takoj vidi, da je prav posebno boleča desna spodnja četrt trebuha. To so glavni znaki močno vnetega slepiča.

Poleg močnega vnetja pa poznamo tudi kronično vnetje slepiča, ki lahko nagaja leta in leta. Vse, kar tak bolnik pojé, mu škodi, zato si misli, da ima pokvarjen želodec. Nekateremu jed nič ne diši, drugi bi pa veliko pojedel; kadar pa to stori, ga doleti huda pokora: tišči ga in boli po trebuhu, da si ne upa več jesti in počasi hira.

Kaj se je zgodilo, da je nastalo vnetje slepiča?

Pred par desetletji ni nihče vedel za to bolezen, zdaj pa skoraj vsak dan čuješ o tem ali onem, ki je obolen na slepiču in si ga je moral dati izrezati. Da slepiča prej ni bilo, to ni res, saj so dobili celo na mumijah, ki so stare 5000 let (iz l. 3000. pred Kristusom), vnetje mrene potrbušnice na mestu, kjer leži slepič, kar je moralo nastati samo z vnetjem slepiča. Res je tudi, da še pred štiridesetimi leti niso poznali vnetja slepiča. Lahka obolenja slepiča so zdravniki imenovali: želodčni ali črevesni katar itd., huda obolenja pa so imeli za vnetje mrene potrbušnice, ki je pokopalo toliko ljudi v najlepši dobi. Samo na Pruskem je l. 1906. umrlo za vnetjem slepiča med 10. in 25. letom več ljudi kakor za vsemi drugimi boleznimi skupaj. V zadnjih desetletjih pa je zdravilstvo zelo napredovalo, ker je vedno bolj spoznavalo prave povzročitelje bolezni. To spoznanje in pa velik razvoj kirurgije v zadnjih letih se je prav posebno obneslo pri slepiču. Tako zdaj kirurški nož dan na dan reši tisoče ljudi po vsem svetu prezgodnje smrti ali dolgotrajne bolezni.

Kaj je torej vzrok, da se slepič vname?

Slepič je kakor votla glista in ta votlina je v zvezi z votlino slepega črevesa. Iz slepiča se izcejajo kakor po kanalu izločki v slepo črevo. Če iz kakega vzroka slepičevi izcedki ne morejo ven, tedaj se v njih naberejo bacili, ki so v velikem številu

po prebavilih. Po navadi izločuje črevo te bacile sproti, ne da bi delali kake sitnosti — a gorje, kadar trume bacilov nimajo proste poti. Tedaj se silno razmnožijo, naberejo se jih v notranjosti slepiča milijonske čete, ki vedno huje pritiskajo na slepičeve stene. Slednjič slepič počí in bacili in njihovi strupovi prodrejo v trebušno votlino in zastrupijo ves organizem. Pojavi se huda vročina, srce močno utriplje, živčevje in možgani se zastrupijo, bolnik zgubi zavest in se vije v bolečinah.

Vnetje slepiča povzročajo torej bacili, in sicer ne posebni bacil, temveč razne vrste takih, ki se nahajajo v naših prebavilih in slepiču. Če imajo prosto pot, jih ne čutimo, a če jim karkoli zapre pot v slepo črevo, nam povzročajo strahovite bolečine. Vzrokov, zakaj se črevo zapre, je pa veliko.

Vzroke za to nevarnost prinese veliko ljudi že s seboj na svet. Preiskali so trupla novorojenčkov in dognali, da ima vsak šesti otrok že pri rojstvu slepič zrastel s sosednimi organi. Te zarastline na slepiču so vzrok, da je slepič na raznih mestih bolj ozek, stisnjen ali upognjen; na teh mestih se pa prav lahko zgodi, da se votlina popolnoma zapre. Okoli 15 odstotkov ljudi je torej po rojstvu razporeženih za vnetje slepiča.

To so dognali na novorojenčkih in dojenčkih. Pri odraslih pa kažejo operacije slepiča, da se je tudi pri njih slepič vnel, največkrat radi nepravšne lege. Slepič, ki visi kakor vrvica, oboli redkeje kot oni, ki je zlepljen z bližnjimi organi. Slepič je živ, njegov koren je zrasel s slepim črevesom in po oporku mrene potrbušnice so razpredene žilice, po katerih dobiva življenjske sokove. Oporek je včasih tako kratek, da je slepič zakrivljen ali upognjen; oporek je včasih pa tudi ohlapen, da se slepič lahko prosto giblje zdaj k enemu, zdaj k drugemu sosedu. In če je ta sosed vnet, tedaj se vname tudi slepič. Eno vnetje pripravlja pot drugemu.

Bacili se razmnožijo, kadar nimajo proste poti, večkrat jim zapre pot

blato, ki kot gosta malta zamaši črevo, ali gliste, ki se v klobčič zvite uležajo pred slepičevo odprtino. Iz blata, ki se posuši, se napravijo kamenčki, podobni fižolu, ki kakor zamašek slepič zamašijo. Včasih pa tudi rak ali jetika odebelijo stene slepiča in zožijo njegovo cev. Ljudje na splošno mislijo, da so največkrat vzrok vnetju slepiča sadne koščice, kosci od kuhinjske posode, šivanke in šibre, ki so prišle v črevo, ali ta je prazna.

Zanimivo, otroci pod petim letom in ljudje nad 50 leti redkokdaj obolijo na slepiču, največ je takih med 10. in 30. letom.

Edino zdravilo je nož.

Za vnetje slepiča poznamo samo eno zdravilo: operacijo. Operacija reši bolnika takoj iz nevarnosti, če ni še nastopilo hudo zastrupljenje. Zato pomni, da je najbolje, če se pustiš takoj operirati, kakor hitro zdravnik dožene, da je vnetje slepiča nastopilo. Tudi zdravnik navadno zahteva takojšnjo operacijo, ker je pozneje tudi njemu težko spoznati, kdaj je še čas, da te operacija gotovo reši. Pri vnetem slepiču so vsa zdravila brez operacije sama prevara. Morda ti hipno olajšajo bolečine, a ozdravijo te ne. Predstavljal si to bolezen kakor otroka, ki dirja z gorečo plamenico med slamnatimi hišami. Tisti, ki za njim leti in z vodo gasi, bo morda rešil kako hišo ognja, nevarnosti pa ne bo konec, dokler gasilec ne vlovi otroka ter mu ne iztrga iz rok plamenice. Voda so zdravila, gasilec pa zdravniški nož: zdravila vnetje slepiča lajšajo, ozdravi ga pa samo operacija.

Nikar ne poslušaj onega, ki ti svetuje zdravila, češ da boš ozdravel brez operacije, kajti slepič je muhast. Lahko se ti zgodi, da ležeš zvečer spat zdrav kot dren, zjutraj se pa zbudiš hudo bolan in morda imaš še komaj toliko časa, da te operirajo. Sedaj zdrav in čil, v nekaj urah pa najhujše bolan s počenim slepičem — takih primerov poznamo zdravniki veliko.

Radi tega pomni, da je vnetje slepiča ena najbolj nevarnih bolezni, s katero se ne smeš šaliti, če ti je mar življenje in zdravje.

Kaj pa se zgodi, če se vneti slepič ne odreže?

Mnogokrat, če okuženje ni prehu-do in če se z bolnikom pravilno ravna, se vnetje pomiri in bolnik se čuti zdravega. Toda za malo časa! Kmalu se napad ponovi, vnetje se zopet razširi in nastanejo še hujše bolečine.

Pri marsikaterem bolniku pa ne pomagajo zdravila, vnetje gre dalje, slepič na enem mestu ali pa tudi ves segnije, počni, blato in milijoni bacilov planejo v trebušno votlino, ki kakor suha goba pije njihove strupove. V takem stanju je tudi operacija večkrat prepozna. Zgodi se pa tudi, če slepič srečno leži, da sosednji organi, predvsem pečica in tanko črevo pokrijejo vneti slepič, ga zavijejo in okoli njega se napravi gnojnj tvor. Toda tudi ta tvor je treba takoj izrezati. Opozarjam pa, da je v tem primeru pomoč bolj težka in negotova. Če se takoj pustiš operirati, si v par dneh lahko že na nogah, v dveh ali štirih tednih popolnoma zopet pri moči. Bolnik pa, ki so mu rezali tvor ob slepiču, potrebuje tedne in tedne, da mu iz trebuha izčistijo gnoj, slepič pa mu še ostane in pozneje si ga mora dati izrezati, sicer se mu bolezen kmalu povrne. Tako zanemarjeno vnetje ima pa še druge hujše posledice. Po vnetju nastanejo zarastline, večkrat se čreva zavijejo, blato ne more iz telesa, temveč se pretaka nazaj in sili v usta. Vse te posledice nastanejo, če si pravočasno ne pomagamo.

Zgodi se pa tudi včasih, da se bolezen ne širi dalje, vnetje se polagoma umiri in ugasne, nastane tako imenovani mrzli slepič. Kdor je srečno prestal vnetje, naj vsaj v tem stanju išče pomoči in si pusti izrezati slepič.

Zdravniki so dognali, da so oni, ki so bili takoj pri vnetju slepiča ope-

Uspех operacij na vnetem slepiču.

STANJE VNETJA	Od 1000 bolnikov	
	ozdravljenih	umrlih
Akutno vneti slepič takoj operiran	1000	—
Vneti in počeni slepič	930	70
Vneti in počeni slepič z vneto trebušno mreno	620	380
Gnoj ob slepiču	930	70
Zaradi zarastlin upognjeno črevo	500	500
Mrzli slepič	999	1

rirani ali oni, ki so bili medtem operirani v stanju mrzlega slepiča, vsi ozdraveli, medtem ko so zanemarljeni slučaji mnogokrat končali s smrtjo.

Od 1000 bolnikov, ki so se dali ope-

rirati, čim so začutili vnetje slepiča, ni na operaciji nihče umrl.

Zato pomni: slepič je tvoj sovražnik, ki ga moraš dati izrezati, kakor hitro se oglasi. Ne čakaj, da te pahne v smrtno nevarnost!

Dr. TEOFIL SIMČIČ:

Novi zakon o socialnem zavarovanju.

S 1. majem 1939 je stopil v veljavo zelo važen zakon o obveznem zavarovanju za delanemožnost in starost, za jetiko, za neprostovoljno brezposelnost, za poroko in rojstvo. S tem zakonom je italijanska vlada hotela na poseben način proslaviti dvajsetletnico ustanovitve fašijev. Skoro vse dosedanje določbe o obveznem zavarovanju so s tem zakonom spremenjene in napravljen je velik korak naprej na socialnem polju. Ker je zakon velike važnosti, smatramo za potrebno, da bralcem «Koledarja» podamo njegove glavne določbe.

Namen zavarovanja.

Starostno zavarovanje ima namen, da v starosti ali delanemožnosti preskrbi s pokojnino ne le zavarovance, temveč tudi njihove družine, ako zavarovanec ali upokojenec umre.

Zavarovanje proti jetiki ima namen nuditi zdravniško pomoč zavarovancem in njihovim družinam, če zbolijo za jetiko. Zato služijo posebna zdravilišča, kjer dobijo bolniki vso oskrbo. Istočasno prejemajo člani bolnikove družine dnevno denarno podporo.

Namen zavarovanja proti neprostovoljni brezposelnosti je, da s podporo v denarju pomaga svojim zavarovancem, kadar brez lastne krivde pridejo ob delo.

Zavarovanje za poroko in rojstvo pa ima namen, da nudi zavarovancem podporo ob poroki in ob rojstvu vsakega otroka. To zavarovanje nadomestuje zavarovanje za materinstvo, ki je bilo v veljavi do 1. maja 1939.

Kdo mora biti zavarovan.

Po zakonu so dolžne biti zavarovane vse osebe moškega spola od 14. leta do 60. leta in vse osebe ženskega spola od 14. leta do 55. leta, ki delajo v službi drugih oseb za plačo.

Tudi tisti, ki delajo na lastnem domu po naročilu drugih, morajo biti zavarovani. Družine najemnikov (kolonov) morajo biti zavarovane za jetiko, poroko in rojstvo.

Niso dolžni biti zavarovani za delanemožnost in starost, brezposelnost in jetiko: uradniki, katerih mesečna plača presega L. 1500.—; delavci, agenti in uradniki v službi državnih, deželnih in občinskih uprav in usta-

nov; delavci, ki delajo na domu za lastno klientelo; bančni agenti; redovnice, duhovniki (razen tistih, ki niso v rednem dušnem pastirstvu in ki so v službi pri kaki cerkveni ali laični družbi, ustanovi, kongregaciji, bratovščini, zavodu ali pri zasebniku itd.); dojilke, ki na lastnem domu dojijo otroke, izročene jim od zasebnikov; perice; šivilje, ako se njihovo delo lahko smatra kot delo neodvisnih delavk, itd.

Z novim zakonom so obvezno zavarovani tudi služabniki, služkinje, sobarice itd. Prosti so le zavarovanja za brezposelnost. Zavarovanja za brezposelnost so prosti tudi kmečki delavci; delavci na domu; tisti, ki le slučajno nastopijo kako službo; tisti, ki so nameščeni pri takih delih, ki se vršijo vsako leto, a trajajo manj kot 6 mesecev (pri žetvi na primer); delavci v gozdovih; pastirji; vrtnarji; šoferji v službi zasebnikov in še nekatere druge kategorije.

Prosti so zavarovanja za poroko in rojstvo inozemski podaniki, ki bivajo v Italiji, in tudi tisti italijanski državljani, ki niso arijskega plemena (Judje). Izvzeti so tudi državni, de-

želni in občinski nameščenci, kakor tudi uradnice, katerih plača presega 1500.— lir mesečno.

PRISPEVKI.

Prispevek, ki ga mora zavarovanec plačati, se odmeri na podlagi delavčeve plače. Polovico prispevka plača delavec, polovico pa delodajalec. Od 1. maja 1939 dalje se zavarovanci delijo v pet kategorij:

- A) uradniki;
- B) delavci, razen kmečkih delavcev;
- C) kmečki stalno nameščeni delavci (hlapci);
- D) kmečki začasno nameščeni delavci (dninarji);
- E) koloni.

Vsaka izmed teh kategorij mora plačevati prispevke za obvezno zavarovanje v višini, ki je navedena v naslednjih razpredelnicah. Pripominjam, da se v plačo štejejo tudi dajatve, ki jih delavci prejemaajo v naravi. Tako je treba na primer pri plači služkinje ali pa hlapca upoštevati ne le mesečno plačo, ki jo prejme v denarju, temveč tudi stanovanje in hrano.

A) Mesečni zavarovalni prispevki za uradnike:

Razred	Mesečna plača	Delanezmožnost in starost	Jetika	Brezposelnost	Poroka in rojstvo
1.	do 150.— lir . . .	11.30	4.—	5.—	2.80
2.	od 150.— do 250.— lir . . .	18.80	5.—	5.—	3.60
3.	od 250.— do 400.— lir . . .	30.10	6.—	7.—	4.20
4.	od 400.— do 600.— lir . . .	45.20	6.—	7.—	4.70
5.	od 600.— do 800.— lir . . .	60.20	6.90	9.—	5.—
6.	od 800.— do 1000.— lir . . .	75.20	6.90	9.—	5.30
7.	od 1000.— do 1200.— lir . . .	90.20	6.90	9.—	5.50
8.	od 1200.— do 1400.— lir . . .	105.20	7.20	9.80	5.70
9.	od 1400.— dalje	120.20	7.20	9.80	5.70

B) Tedenski zavarovalni prispevki za delavce:

Razred	Tedenska plača	Delanezmožnost in starost	Jetika	Brezposelnost	Poroka in rojstvo
1.	do 12.— lir . . .	0.90	0.50	0.50	0.50
2.	od 12.— do 24.— lir . . .	1.80	0.60	0.60	0.60
3.	od 24.— do 36.— lir . . .	2.70	0.70	0.70	0.70
4.	od 36.— do 48.— lir . . .	3.60	0.90	1.10	0.90

Razred	Tedenska plača	Delanezmogućnost in starost	Jetika	Brezposelnost	Poroka in rojstvo
5.	od 48.— do 66.— lir . . .	4.90	1.10	1.10	1.—
6.	od 66.— do 84.— lir . . .	6.30	1.10	1.10	1.10
7.	od 84.— do 108.— lir . . .	8.20	1.30	1.50	1.20
8.	od 108.— do 132.— lir . . .	10.—	1.30	1.50	1.30
9.	od 132.— do 156.— lir . . .	11.90	1.45	1.80	1.35
10.	od 156.— lir in dalje	13.60	1.45	1.80	1.35

C) LETNI prispevek za stalno nameščene kmečke delavce :

	Starost in delanezmogućnost	Jetika	Poroka in rojstvo
Moški	108.—	36.—	22.—
Ženske	54.—	30.—	24.—

D) DNEVNI prispevek za začasno nameščene kmečke delavce :

	Starost in delanezmogućnost	Jetika	Poroka in rojstvo
Moški	0.36	0.20	0.24
Ženske	0.18	0.20	0.22

E) LETNI prispevek za kolone :

	Jetika	Poroka in rojstvo
Moški in ženske	15.—	18.—

Opomba: Ako delavec prejema mesečno ali polmesečno plačo, se njegovi tedenski prejemki zračunajo tako, da se njegova mesečna ali polmesečna plača pomnoži z 12 oziroma 24 in deli z 52. Primer: Delavec, ki prejema 150.— lir vsakih 15 dni, bo plačeval lir 9.60 tedenskih pristojbin (L. 6.30 + 1.10 + 1.10 + 1.10). Njegova tedenska plača namreč zračunana, kakor določa zakon, znaša lir 69.— na teden ($150 \times 24 : 52 = 69$). Spada torej v 6. razred.

Delavec, ki prejema lir 450.— mesečne plače, bo pa plačeval lir 12.20 tedenskih prispevkov. Njegova tedenska plača ($450 \times 12 : 52 = 103$) znaša namreč lir 103.— in spada torej v 7. razred.

Za služabništvo (služkinje, sobarice itd.) bo v kratkem izšel poseben dekret, s katerim do določen njihov tedenski ali mesečni prispevek v zavarovalni fond. Za sedaj še ni znano, ko-

liko naj prispeva ta kategorija zavarovancev.

Za vsak tedenski prispevek, ki ga zavarovanec vplača, se na njegovo zavarovalno knjižico prilepi posebna znamka. Po dveh letih dobi zavarovanec novo knjižico, v kateri se zabeleži, koliko je do takrat plačal. Zakon natančno določa, kdaj in kako se morajo prispevki plačati, kakšne so delodajalčeve dolžnosti in kakšna njegova odgovornost, ako bi prispevkov ne plačal, oziroma delavcev ne prijavil; dolžnosti posestnika, da prijavi imena vseh oseb, ki spadajo v kolonovo družino itd. Končno zakon določa tudi denarne kazni za kršitelje tega zakona (globe od 100 do 5000 lir) in v določenih slučajih tudi kazensko postopanje.

O PENZIJAH.

Letna penzija za starost ali delanezmogućnost se v smislu novega zakona določa takole:

Za uradnike: prvih 1500.— lir vplačanih prispevkov se pomnoži z 0.54, naslednjih 1500.— lir z 0.39 in ostanek z 0.24. Primer: Uradnik, ki je v času zavarovanja vplačal L. 18.000.— prispevkov za starost in delanezmogućnost, ima pravico do L. 4995.— letne penzije ($1500 \times 0.54 + 1500 \times 0.39 + 15.000 \times 0.24 = 4995$ —).

Za delavce: prvih 700.— lir vplačanih prispevkov se pomnoži z 0.54, naslednjih 700.— z 0.39 in ostanek z 0.24. Primer: Delavec, ki je plačal 6000.— lir prispevkov za starostno zavarovanje, bo prejemal 1755.— letne penzije ($700 \times 0.54 + 700 \times 0.39 + 4600 \times 0.24 = 1755$).

Za uradnice: prvih 1500.— lir se pomnoži z 0.43, naslednjih 1500.— z

0.31 in ostanek z 0.19. Primer: Uradnica, ki je plačala za starostno zavarovanje 12.000 lir, bo prejela 2.820 lir letne penzije ($1500 \times 0.43 + 1500 \times 0.31 + 9000 \times 0.19 = 2820$ —).

Za delavke: prvih 700.— lir se pomnoži z 0.43, naslednjih z 0.31 in ostanek z 0.19. Primer: Delavka, ki je plačala lir 2000.— prispevkov za starostno zavarovanje, bo prejela 532 lir penzije na leto. ($700 \times 0.43 + 700 \times 0.31 + 9000 \times 0.19 = 2820$ —).

Vsaki penziji je dodati še lir 100.—, ki jih prispeva država za vse kategorije zavarovancev.

Upokojenci radi delanemožnosti in starosti imajo pravico do poviška, če imajo otroke. Povišek znaša eno desetino za vsakega otroka pod 15. letom (za otroke uradnikov do 18. leta) ali za vsakega delanezmožnega otroka. Delavec na primer, ki bi prejemal 1755.— lir letne penzije, bi imel za svoje tri otroke pod 15. letom pravico še do 3 desetih penzije. Njegova penzija bi torej znašala lir 1755 + 556.50 + 100 (državnega prispevka) = 2411.50 lir. Če uživata penzijo mož in žena, se povišek za mladoletne otroke izračuna pri penziji tistega izmed njiju, ki ima večjo penzijo. Pravico do poviška ene desetine dajejo ne le zakonski otroci, temveč tudi nezakonski in legitimirani.

Penzije ni mogoče prepustiti drugim osebam niti jih ni mogoče rubiti ali sekvestrirati. Kazenska obsodba na več ko eno leto trdega zavora prekine izplačevanje penzije, ki se pa lahko izplačuje ženi in mladoletnim otrokom. Penzije se izplačujejo po poštnih uradih 1. vsakega meseca.

STAROSTNA PENZIJA.

Kakor rečeno, ima pravico do starostne penzije zavarovanec, ko stopi v 61. leto in zavarovanka, ko stopi v 56. leto, toda le, ako je preteklo 15 let od dneva, ko se je zavarovanje pričelo, in ako je v tem času prizadeti plačal naslednje najmanjše zneske prispevkov:

uradniki . . . . . Lir 1.950.—
delavci . . . . . » 750.—

kmečki delavci, stalno
nameščeni . . . . . » 1.200.—
kmečke delavke, stalno
nameščene . . . . . » 600.—
kmečki dninarji . . . . . » 600.—
kmečke dninarke . . . . . » 300.—

Penzija teče od 1. dneva naslednjega meseca, ko je bila prošnja vložena. Prošnjo je treba nasloviti na: Istituto Nazionale Fascista della Previdenza Sociale, ki ima glavno ravnateljstvo v Rimu, sedež pa v vsakem glavnem mestu dežele. Priložiti je treba zavarovalno in osebno knjižico, rojstni list, rojstni list mladoletnih otrok pod 15. letom (oziroma pod 18. letom, če je prosilec uradnik), zdravniško spričevalo za delanezmožne otroke.

Koliko znaša penzija, je že gori omenjeno.

PENZIJA ZA DELANEZMOŽNOST.

Pravico do te penzije ima zavarovanec, čigar zmožnost zaslužka se je radi telesne ali duševne bolezni stalno zmanjšala za več ko dve tretjini navadnega zaslužka. Ako gre za uradnika, se pa je morala njegova zmožnost za zaslužek zmanjšati na manj od polovice navadnega zaslužka. Pravico do penzije za delanezmožnost pa pridobi le tisti zavarovanec, ki je bil najmanj 5 let zavarovan in je v teh letih plačal vsaj eno celo leto prispevkov. Kdor hoče dobivati to penzijo, je moral v vsakem slučaju vplačati najmanj sledeče prispevke:

uradniki . . . . . Lir 650.—
delavci . . . . . » 250.—
kmečki delavci, stalno
nameščeni . . . . . » 400.—
kmečke delavke, stalno
nameščene . . . . . » 200.—
kmečki delavci, začasno
nameščeni (dninarji) . . . . . » 200.—
kmečke delavke, začasno
nameščene (dninarke) . . . . . » 100.—

Penzija se podeli za celo življenje ali pa za določeno dobo let (za eno, dve ali tri leta). Ko pretečejo ta leta, se mora zavarovanec zopet dati zdravniško pregledati, da se ugotovi, ali je njegovo zdravstveno sta-

nje še vedno tako, kakor je bilo takrat, ko se mu je penzija podelila. Zavarovalnica ima tudi pravico, da bolnika da zdraviti v svojih bolnišnicah.

Kdor prejema podporo za jetiko, ne more istočasno prejemati tudi penzije za delanezmožnost.

Prošnjo za podelitev penzije za delanezmožnost je treba nasloviti na: Istituto Nazionale Fascista della Previdenza Sociale, ki ima svoj sedež v vsakem glavnem mestu province. Dodati je treba naslednje dokumente: 1) zavarovalno knjižico; 2) osebno knjižico; 3) rojstni list; 4) družinski list; 5) rojstni list otrok pod 18. letom (uradniki) oziroma pod 15. letom (delavci); 6) zdravniško spričevalo, ki mora biti izdano na posebni tiskovini, ki se dobi pri navedenem Istituto in morda tudi v občinskem uradu; 7) zdravniško spričevalo za otroke nad 18 oziroma nad 15 let stare, če so delanezmožni. Zdravniško spričevalo lahko izda vsak zdravnik. Njegov podpis pa mora overoviti županstvo.

Za intervencije, prošnje itd. se zavarovanec lahko obrne na «Patronato Nazionale per l'Assistenza Sociale», ki je dolžan zastopnik nuditi svojo pomoč. Ta patronat ima svoje urade po vseh deželnih glavnih mestih.

ODPRAVNINA ZA SLUČAJ SMRTI.

Če zavarovanec umre, preden je dosegel pravico do penzije, ima ostali zakonec pravico do odpravnine, ki se izračuna na podlagi vplačanih prispevkov. Odpravnina pa v nobenem slučaju ne more biti manjša od 300.— lir niti višja od 1000.— lir. Pravica do odpravnine nastane pa le, ako je pokojni zavarovanec v zadnjih petih letih zavarovanja vplačal vsaj za eno celo leto prispevkov. Ako ni zakonca, imajo pravico do odpravnine otroci, ki še niso dosegli 15. leta (otroci delavčevi) oziroma 18. leta (otroci uradnikovi).

Prav tako pritiče preostalim pravica do odpravnine, če umre že upokojeni zavarovanec. Od 1. januarja

1945 dalje pa bodo preostali imeli pravico do penzije.

Prošnjo za odpravnino je treba nasloviti na: Istituto Nazionale Fascista della Previdenza Sociale v glavnem mestu dežele in priložiti: zavarovalno in osebno knjižico; smrtni list; poročni list; družinski list. Ako za odpravnino prosijo mladoletni pokojnikovi otroci, je treba dodati še rojstni list otrok in pa notorični list, iz katerega izhaja, kdo je varuh mladoletnih. To listino (atto di notorietà) izda županstvo.

JETIKA.

Pravico do zavarovalnine ima zavarovanec, ki je bil najmanj dve leti zavarovan in ki je vplačal vsaj eno celo leto prispevkov.

Zavarovanec, ki oboli za jetiko, dobi zdravniško in drugo oskrbo v posebnih zdraviliščih, njegova družina pa prejema začasno dnevno podporo v denarju.

Pravico do brezplačnega zdravljenja imajo ne le zavarovanci, temveč tudi njihovi mladoletni otroci, in sicer do 17. leta otroci delavcev in do 20. leta otroci uradnikov.

Podpora, ki pritiče družinam obolelih zavarovancev, se odmeri na podlagi v zadnjem letu vplačanih prispevkov. Najvišja podpora znaša dnevno L. 12.— in najmanjša L. 4.—. Družinam obolelih kmečkih delavcev pritičejo dnevno L. 4.—.

Podpora se poviša za vsakega nepreskrbljenega otroka pod 18. letom (če je uradnikov otrok) oziroma 15. letom (če je delavčev otrok). Povišek odvisi od števila nespreskrbljenih otrok in se daje za vsakega otroka v naslednji meri:

	Dnevna podpora
URADNIKI:	
z 1 otrokom	lir 0.80
z 2 ali 3 otroki za - vsakega	„ 1.00
s 4 ali več otroki za - vsakega	„ 1.20
DELAVCI:	
tudi kmečki: z 1 otrokom .	„ 0.60
z 2 ali 3 otroki - za vsakega	„ 0.80
s 4 ali več otroki - za vsakega	„ 1.00

Prošnje je treba spisati na posebni tiskovini, ki se dobi pri Istitutu, in jo predložiti na: Istituto Nazionale Fascista della Previdenza Sociale v glavnem mestu dežele.

BREZPOSELNOST.

Zavarovanci, ki so vplačali v zadnjih dveh letih 52 tedenskih ali 12 mesečnih prispevkov, imajo pravico do dnevne podpore, če so neprosto-voljno brezposelni. Podpora se odmeri na podlagi prispevkov, ki jih je zavarovanec vplačal v zadnjem letu.

Podpora se podeljuje v naslednji meri:

Znesek vplačanih prispevkov	Dnevna podpora
URADNIKI:	
do 74.— lir vplačanih prispevkov	4.—
od 74.— do 98.— lir vplačanih prispevkov	7.—
od 98.— do 113.— lir vplačanih prispevkov	10.—
od 113.— lir vplačanih prispevkov dalje	12.—
DELAVCI:	
do 47.— lir vplačanih prispevkov	2.50
od 47.— do 68.— lir vplačanih prispevkov	4.—
od 68.— do 86.— lir vplačanih prispevkov	5.50
od 86.— lir vplačanih prispevkov dalje	8.—

Za vsakega nepreskrbljenega otroka do 15. leta (delavci) in do 18. leta (uradniki) se podpora poviša v naslednji meri:

Število otrok	Dnevni povisek podpore za vsakega otroka
URADNIKI: z 1 otrokom	Lir 0.80
z 2 ali 3 otroki - za vsakega	„ 1.00
s 4 ali več otroki - za vsakega	„ 1.20
DELAVCI: z 1 otrokom	„ 0.60
z 2 ali 3 otroki - za vsakega	„ 0.80
s 4 ali več otroki - za vsakega	„ 1.00

Podpora se podeljuje za največ 120 dni. Prošnjo za podporo je treba vlo-

žiti v teku 3 dni od izgube službe. Podpora pa se začne izplačevati 8. dan potem, ko je zavarovanec prišel ob službo.

Kdor prejema podporo za jetiko, ne more istočasno prejemati tudi podporo za brezposelnost.

Ob cerkvenih in državnih zapovedanih praznikih podpora ne pritiče, razen za 21. april, 9. maj, 28. oktober in 4. november. Podpora se izplačuje naknadno vsakih 15 dni.

Zakon nadalje določuje, kdaj preneha pravica do podpore, kakšni kontroli so brezposelni podvrženi itd. Končno določuje kazni za tiste, ki bi podporo prejemali neupravičeno.

POROKA IN ROJSTVO.

Zavarovanje za poroko in rojstvo se je vpeljalo namesto zavarovanja za materinstvo, ki je bilo v veljavi do 1. maja 1939. Medtem ko so bile podvržene zavarovanju za materinstvo samo ženske, morajo biti odslej zavarovane za poroko in rojstvo osebe obeh spolov, in sicer vse tiste osebe, ki so po zakonu dolžne biti zavarovane proti jetiki. Iz tega sledi, da imajo pravico do podpore tudi moški, ko se poročijo, in ob rojstvu zakonskih otrok. Pravice do podpore nimajo le zavarovanci, temveč tudi *hčerke zavarovancev*, četudi niso osebno zavarovane.

Pravico do podpore zadobi zavarovanec, ki je bil najmanj dve leti že zavarovan in je v teh dveh letih plačal vsaj eno celo leto prispevkov. Pod istimi pogoji zadobi pravico do podpore tudi hči zavarovančeva. Če se torej hči kakega zavarovanca ali zavarovanke poroči ali če rodi, ima pravico do podpore. Pravica obstoji tudi takrat, če prispevki niso bili plačani, a bi bili morali biti po zakonu vplačani.

Podpora za poroko se podeli le, če se poroka izvrši do določenega leta, in sicer: do 30. leta uradniki, do 26. leta uradnice in vsi ostali zavarovanci kakor tudi hčere zavarovancev. Ako se torej delavec poroči s 27. letom ali uradnik z 31. letom, nimata ne ta ne oni več pravice do podpore.

Podpora za poroko
se podeljuje v sledeči meri:

uradnikom	lir 1000.—
delavcem	„ 700.—
kmečkim delavcem in najemnikom (kolonam)	„ 500.—
uradnicam	lir 700.—
delavkam	„ 500.—
kmečkim delavkam in najemnicam	„ 400.—

Hčeram zavarovancev se podeli podpora v isti meri, ki velja za ženske tiste kategorije, v kateri je zavarovanec. Tako bi na primer delavčeva hči prejela lir 500.—, kolonova pa lir 400.—.

Če sta zakonca zavarovana, imata oba pravico do podpore.

Podpora za rojstvo
se pa podeli v naslednji meri:

Kategorija zavarovancev	Višina podpore
Uradniki in delavci:	
ob rojstvu 1. otroka	lir 300.—
ob rojstvu 2. in 3. otroka	„ 350.—
ob rojstvu 4. in naslednjih otrok	„ 400.—
Kmečki delavci in koloni:	
ob rojstvu 1. otroka	„ 150.—
ob rojstvu 2. in 3. otroka	„ 175.—
ob rojstvu 4. in naslednjih otrok	„ 200.—

V slučaju splava pritiče zavarovancem lir 100.— ne glede na kategorijo, v katero spada.

Prošnja za podporo je treba nasloviti na: Istituto Nazionale Fascista della Previdenza Sociale v deželnem mestu. Priložiti je treba te dokumente: zavarovalno in osebno knjižico; rojstni list novorojenčev; družinski list. V slučaju splava je treba priložiti zdravniški izkaz, potrjen od županstva. Prošnji za podporo za poroko je pa treba priložiti: zavarovalno knjižico in osebno knjižico; rojstni list in poročni list.

Podpore se izplačujejo po poštnem uradu. *Pravica do podpore zastara, ako v teku enega leta po poroki ali po rojstvu ali v 30 dnevih po splavu prizadeta oseba ne napravi prošnje za dosego podpore.*

Te so v širokih obrisih glavne določbe novega zakona.

Če stvarno premislimo, kaj prinaša ta zakon delovnemu ljudstvu, moramo reči sledeče:

Novo socialno zavarovanje bo delovnemu človeku, posebno revnim stanovom, zagotovilo sicer skromno, vendar važno pomoč v starosti, pri onemoglosti, v boleznih ali brezposelnosti, pri poroki in rojstvu. Ta zakon pomeni velikanski napredek na polju socialne pomoči revnemu ljudstvu, ki živi od lastnega dela.

DROBIŽ.

Pred 3300 leti je umrl egiptovski kralj Tut-Anch-Amon. V grob so mu dali po takratni navadi raznega živeža in tudi merico graha. Pred nekaj leti so grob odprli in našli so vse nedotaknjeno. Neki angleški učenjak je prišel na izvirno in preprosto misel; vsadil je nekaj zrn tega tisočletnega graha, da bi videl, ali bo vzkalil. Glej čudo! Seme je poginilo in dalo mnogo lepih strokov, polnih debelega graha.

*

Neki Amerikanec je hotel izvršiti navidezno preprosto in lahko nalogo. Hotel je namreč list papirja 50 krat preganiti. Izkazalo se je, da je to naravnost nemogoče.

Če preganemo papir trikrat, postane osemkrat tako debel. Če ga preganemo sedemkrat, postane 28 debelejši. Stevilke postajajo vedno večje. Če bi hoteli to izvršiti, bi morali imeti papir, ki bi bil velik kot površina Združenih držav Sev. Amerike.

*

Prvi papir so izdelali Kitajci (menda okoli 100 let pred Kr.). Od njih je prišel na Japonsko in okoli l. 750. po Kr. k Arabcem, ki so l. 794. ustanovili prvo tvornico papirja v Bagdadu. V Evropi pa so ga začeli rabiti v 12. stoletju. — Prej so papir izdelovali iz starih cunj, dandanes pa ga delajo večinoma iz lesa.

PRISTOJBINE.

A) POŠTNE PRISTOJBINE.

1.) PISMA, DOPISNICE i. t. d.

Pisma: navadna do 15 gr. v okrožju L.	0.25
navadna do 15 gr.	0.50
do 15 gr. vojakom	0.25
do 20 gr. iz države	1.25
za vsakih nadaljnjih 10 gr.	0.75
Jugoslavija in Ogrska do 20 gr.	1.—
za vsakih nadaljnjih 10 gr.	0.75
(Pisma ne smejo presegati teže 2 kg. in obsega 45×45 cm ali v zavitku dolžino 75 cm in premera 10 cm.)	
Dopisnice: navadne vojakom ali v okrožju	L. 0.15
navadne	0.30
iz države	0.75
(obseg 15×10 cm.)	
v Jugoslavijo in Ogrsko	0.60

Razglednice: samo s podpisom in dnevko	0.10
samo s podpisom in dnevko iz države	0.25
s petimi besedami (voščili)	0.20
običajno pisane	0.30
iz države	0.75
vojakom	0.15

Posetnice: s 5 besedami (voščila itd.)	0.20
s petimi besedami iz države	0.25
Tiskana obvestila: (o smrti, poroki)	0.15
iz države	0.25

Trgovski računi: (en sam list v odprtem ovitku do 15 gr. brez kakega dopisa)	0.25
iz države do 250 gr.	1.25
vsakih 50 gr. več še	0.25

Tiskovine: za vsakih 50 gr.	0.10
iz države	0.25
priporočeno za tuzemstvo poleg običajne poštne še	0.60

Rokopisi: za prvih 200 gr.	0.60
za vsakih 50 gr. več še	0.20
iz države do 250 gr.	1.25
za vsakih 50 gr. več še	0.25

Vzorci brez vrednosti do 100 gr.	0.35
za vsakih 50 gr. več še	0.15
iz države do 100 gr.	0.50
za vsakih 50 gr. več še	0.25

Ekspresi: poleg običajne poštne še	1.25
za inozemstvo poleg običajne poštne še	2.50

Priporočeno: za odprte pošiljke poleg običajne poštne še	0.60
iz države poleg običajne poštne še	1.50
za zaprte pošiljke	1.25
iz države	1.50

Pošiljke s potrdilom prejemnika: poleg običajne poštne še	0.50
iz države še	1.25
Poštno ležeče: poleg obič. poštne še	0.15

2. B) ZRAČNA POŠTA.

a) (Italija, Libija, Rodi, Albanija, Vatikan)

Pisma, dopisnice, razglednice, trgovski računi, obvestila itd. (do 15 gr.) poleg poštne še 0.50

Rokopisi, vzorci brez vrednosti, tiskovine do 50 gr. poleg običajne poštne še . . . . . L. 0.80

b) (Vzhodna Afrika)

pisma, dopisnice, poleg poštne še L 1.— za vsakih 5 gramov.

3. ZAVOJI.

Običajni z navadno pošto	s hitro pošto
od 1 kg. . . . . L. 2.50	L. 7.50
od 1—3 kg. . . . . L. 5.—	L. 15.—
od 3—5 kg. . . . . L. 7.50	L. 22.50
od 5—10 kg. . . . . L. 12.50	
od 15 kg. . . . . L. 16.—	
od 20 kg. . . . . L. 18.—	

za obsežne običajne zavoje doklada 50%

Z naznačeno vrednostjo do L 200 poleg običajne poštne še . . . . . L 1.— za vsakih L. 100.— poleg običajne poštne več še 0.50

Če zavoj leži na pošti več kot tri dni, se plača za vsak dan pristojbina 0.25

Za vsak izgubljeni zavoj se prejme odškodnina . . . . . 25.—

4.) Nakaznice.

Nakaznica sama stane	L. 0.10
Navadna: do L. 25.— je pristojb.	0.40
do L. 50.— " " " "	0.80
do L. 100.— " " " "	1.20
do L. 200.— " " " "	2.—

za vsakih L. 100.— ali ulomek od L. 100.— preko L. 200.— 0.50

do L. 25.— vojakom 0.20
najmanj se pošlje lahko 1 lira, največ L. 1000.—

Brzojavna: poleg običajne nakazniške in brzojavne pristojbine še 0.50

Mednarodna: pristojbina za nakaznico samo je . . . . . 1.— za vsakih L. 100.— ali ulomek 0.50

5.) BRZOJAVKE.

Navadne: do 10 besed . . . . . 2.10 za vsako besedo več 0.25

Nujne: trikratna pristojbina navadnih.

B) KOLKOVNE PRISTOJBINE.

1.) Na račune, pobotnice, potrdila, odpise (scontii) in podobno:	
od Lir 1 — 100	0.20
od Lir 100 — 3000	1.—
od Lir 3000 — 300.000 za vsakih L. 1000 ali ulomek od L. 1000.—	0.30
Moraš pa stotinke vedno zaokrožiti navzgor na liro!	
preko L. 300.000	} 90.—
za nedoločene svote	
za potrdilo prejšnjih pobotnic	} 0.50
Računski izvlečki	

C) PROMETNE PRISTOJBINE.

(tassa scambio)

Do L. 100.—: za vsakih L. 20 ali ulomek 0.60

Do L. 1000.—: za vsakih L. 50 ali ulomek 1.50

nad L. 1000.—: za vsakih L. 100 ali ulomek . . . . . 3.—

Opomba: za mnoge vrste blaga veljajo posebna določila.

TABELA MENIČNIH PRISTOJBIN

Znesek		Izstavljene in plačljive v Italiji				Izst. in plačl. v inozem.		
od	do	za 1 mesec	za 4 mesece	4-6 mesecev	nad 6 ali in bianco	za 4 mesece	4-6 mesecev	nad 6 ali in bianco
—	200	0.50	0.30	0.50	0.90	0.20	0.50	0.50
200	400	0.50	0.50	0.90	1.70	0.30	0.50	0.90
400	600	0.60	0.70	1.30	2.50	0.40	0.70	1.50
600	800	0.60	0.90	1.70	3.30	0.50	0.90	1.70
800	1000	0.60	1.10	2.10	4.10	0.60	1.10	2.10
1000	2000	1.10	2.10	4.10	8.10	1.10	2.10	4.10
2000	3000	1.60	3.10	6.10	12.10	1.60	3.10	6.10
3000	4000	2.10	4.10	8.10	16.10	2.10	4.10	8.10
4000	5000	2.60	5.10	10.10	20.10	2.60	5.10	10.10
5000	6000	3.10	6.10	12.10	24.10	3.10	6.10	12.10
6000	7000	3.60	7.10	14.10	28.10	3.60	7.10	14.10
7000	8000	4.10	8.10	16.10	32.10	4.10	8.10	16.10
8000	9000	4.60	9.10	18.10	36.10	4.60	9.10	18.10
9000	10000	5.10	10.10	20.10	40.10	5.10	10.10	20.10
za vsakih 1000 lir več ali ulomek od 1000 poleg stalne pristojbine L. 0.10		0.50	1.—	2.—	4.—	0.50	1.—	2.—

Družbena listnica.

Goriška Mohorjeva družba je letos izdala sledeče knjige:

1) **KOLENDAR ZA LETO 1940.**

2) **BLAGOVEST.** Življenje našega Gospoda Jezusa Kristusa po besedah štirih evanĝelijev. I. del. Ta življenjepis našega Gospoda, ki je sestavljen popolnoma iz besed, ki so jih zapisali štirje evanĝelisti, je prvo tako delo v slovenskem jeziku. Sestavil ga je pokojni mons. dr. Josip Ličan, dopolnil pa g. župnik Alfonz Berbuč. Drugo leto izdamo drugi del te dragocene knjige.

3) **TESTAMENT.** Povest. Spisal Janko Kersnik.

4) **NAPOLEON.** Življenje in delo velikega cesarja. Spisal Matija Novak.

5) **POREDNI BOBI.** Smešna povest s 100 slikami.

Kot izredno knjigo je družba za svoje ude izdala nov molitvenik **Z BOGOM.** Sestavil ga je g. župnik Alfonz Berbuč. Molitvenik je manjše oblike, obsega poleg običajnih molitev 5 maš in 107 svetih pesmic. Cena L. 1.— za vezan izvod.

Za prihodnje leto je družba pripravila sledeče knjige:

1) **KOLENDAR ZA LETO 1941.**

2) **VOZNIKI.** Roman. Spisal Grivški.

3) **BLAGOVEST.** Življenje našega Gospoda Jezusa Kristusa. II. del.

4) **DIVJACINA NAŠIH GOZDOV.** S slikami. Spisal Stanko Jereb.

5) **MARTIN KRPAN** v besedi in slikah. Spisal Franc Levstik.

Udnina znaša letno šest lir.

Naš naslov : Sodalizio S. Ermacora, Gorizia, Via Orzoni 38

Dr. TEOFIL SIMČIČ

ADVOKAT

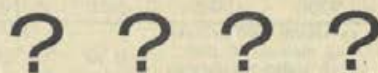
GORIZIA

Corso G. Verdi 32/II

Živalca, ki svilo prede.

Prvotna domovina sviloprejk in svile je Kitajska. Že leta 2640. pred Kristusovim rojstvom je imela Silingši, lepa žena cesarja Hoantija, vzorno svilogojstvo v hiši. Ker so pa Kitajci to živalco skrbno čuvali, se je komaj v 6. stoletju po Kristusu dvema menihoma posrečilo prinesiti njena jajčeca v votlih potnih palicah v Evropo. Prve sviloprejke so se razvile v Carigradu leta 552. po Kristusu. Odtod se je svilarstvo razširilo po Evro-

Ali hočete biti dobro postreženi

KUPUJTE V DROGERIJI:

ANTONIO PODGORNIK

GORIZIA - Piazza Ed. De Amicis 12 (prej: Piazza Corno)

L. Moncaro

GORIZIA - VIA G. CARDUCCI, 6

Največja izbira - Najboljše cene - Točna postrežba

Pletenine - srajce -
perilo - Predmeti za
šport, za krojačnice,
za vezenje - Noga-
vice - rokavice -
čipke - šerpe

VOLNA BORGOSIA

Brezhibno popravila nogavice s pobiranjem spušenih petelj (malje)

Popust razprodajalcem in krojačem.

Urnarna - Zlatarna - Optika

JAKOB ŠULIGOJ - GORIZIA

Via Carducci No. 19

ZALOGA UR najboljših švicarskih znamk
PO KONKURENČNIH CENAH.

Izvršujejo se popravila hitro
in po primernih cenah.

Naočniki po receptu.

Alpiña

Zaloga leč znamke
ZEISS

Čevlji «ALPINA»

Lastnik: IVAN KRPAN

Najboljša MIRENSKA DELAVNICA za trpežne, hribolazne, športne, smučarske pa tudi lahke in finejše čevlje. - Elegantni izdelki.

Trgovina: GORIZIA — Corso Gius. Verdi 34
(prav zraven trgovine „Hribar“)

Bogata zaloga najmodernejših in drugih čevljev. - Tudi čevlji na mero in poprave.

BRUSAR IN NOŽAR

G. TEMIL

GORIZIA - VIA CARDUCCI N. 4

(POLEG MONTA)

Delavnica na električno gonilno silo z bogato izbiro in zalogo nožev, škarij, brivnih nožev, najelegantnejših žepnih nožev, **garantiranih BERGAMSKIH OSEL** ter sploh vseh rezil. — Brusi britve in žepne nože, škarje, mesarske in knjigoveške ter vse druge nože in rezila. — Popravlja stare in skrhane britve, da so kot nove. **Specialist v brušenju britev s strojem novega nemškega sistema.** Za izvršena dela jamči. Omenjena dela kakor tudi popravila vseh operacijskih predmetov izvršuje lastnik sam.

Prodaja tudi toaletne predmete.

Popolnoma na novo opremljena brusarna z novimi modernimi nemškimi stroji in na električen pogon.

Dr. IGOR FRANCO

ŽOBOZDRAVNIK

S P R E J E M A
VIA CARDUCCI, 7
G O R I Z I A

DROGERIJA

"AL CERVO,"

VIDA RICCARDO

Salcano (Gorizia)

Via del Montesanto 279

Vsi izdelki, potrebni za kmete.
Barve in firneži, vrvi, gumijaste
cevi, mila in dišave (parfumi) in
vsi predmeti za mizar. industrijo.

NAJNIŽJE CENE.

ČEVLJE

v **VELIKI IZBIRI** od pre-
proste do najfinejše izde-
lave nudi znana trgovina

AND. COTAR

GORIZIA

VIA RASTELLO, 34

Blago najboljše kakovosti po zelo ugodnih cenah.

pi. Že v starem veku so imenitne le-
potice poznale svilo in hrepenele po
njej. Vedele so, da prihaja ta prelest
z daljnega vzhoda, mislile pa so, da
raste svila na drevju kakor želod.

Prvi, ki si je odel svilnati plašč, je
bil rimski cesar Heliogabal leta 200.
po Kristusu. Avrelijan, eden njegovih
naslednikov, je svoji ženi odbil proš-
njo za svilnato obleko, ker je bila v
tistih časih še za cesarsko blagajno
predraga. Še cesar Karel Veliki si je
lahko privoščil samo toliko svile, da
si je dal ž njo obrobiti cesarski plašč.
Kako je pa danes? Svilnato obleko
nosijo že tudi delavska dekleta.

V naši deželi gojijo sviloprejko po
raznih krajih, po Vipavskem, v Brdih,
v Istri in goriški okolici. Bili so časi,
ko si je marsikatera revna družina s
tem zaslužkom precej opomogla.

Kako se sviloprejka razvija? Ru-
menkasto bel metuljček, ki z razpro-
strtimi krili meri kakih 5 cm, je radi
hišne reje v teku dolgih stoletij pos-
tal domača živalca, se je pomehku-
žil in ne more več letati. Metulj sa-
mec živi komaj tri dni, samica pa
samo 3 tedne. V tem času ničesar ne
užijeta in samica zleže do 500 jajčec.

Če hočeš gojiti sviloprejko doma,
si moraš preskrbeti čez zimo potreb-
no množino zdravih jajčec, ki jih shra-
niš na hladnem in suhem prostoru.
Ko začne murva spomladi poganjati
prvo listje, postaviš jajčeca 8 do 10
dni na prostor, ki ga polagoma ogrej
od 15° do 27°. Tedaj začno gošenice
stezati svoje črne glave iz lupinice in
jo hlastno objedati. Ko se pregledajo
iz nje, začno žreti, samo žreti.

Dr. P. U. NETZBANDT

zobni zdravnik

sprejema :

G O R I Z I A
CORSO VERDI N. 21
T E L E F O N 6 8 6

Velika zaloga

DAMSKIH KLOBUKOV

GORIZIA - Corso Verdi 29

BAJT ZORA

GORIZIA - Corso Verdi 29

Nasl. AND. MAURI

GORIZIA - Via Carducci, 3

Velika izbira volnenega in svilnatoga
blaga in perila. Izdelane moške obleke.

L A S T N A

KROJAČNICA

KOŽUHOVINA.

POSOJILNICA

CASSA RURALE ED ARTIGIANA

S. PIETRO DI GORIZIA

■ REGISTROVANA ZADRUGA Z NEOMEJENO ZAVEZO ■

Obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri,
vezane vloge po dogovoru ter brez vsakega odbitka.

Svoje prostore ima v novi hiši, zidani iz lastnih sredstev.

Ima nad 700 članov. - Hranilne vloge presegaajo L. 1,500.000

Ustanovljena leta 1896 - Čekovni račun štev. 11/5282.

Dr. K. RUTAR

ZDRAVNIK

III

GORIZIA

CORSO G. VERDI N. 32

10 - 12

2 - 4

GORIZIA, Via Garibaldi 6
nasproti hotela „Alla Posta“

ANGELO ZOTTAR

*javni ceneni, razkošni
in turistični avtomobili*

TELEFON 500

Zobozdravniški atelje

Adolf Koll

ZOBOTEHNIK

odlikovan l. 1924

GORIZIA

Corso Vittorio Emanuele No. 11

Sprejema od 9. do 12. in od 14. do 17.

Iz 1 grama jajčec izleze 1100 gosenic, ki požro 38 do 40 kg murvinega listja in naredo $1\frac{1}{2}$ do 2 kg zapredkov (kokonov ali galet). Gosenice drži v toplem prostoru in jim daj petkrat ali šestkrat na dan sveže murvino listje. Skrbi, da bo okoli njih vse snažno, in ne dotikaj se jih!

V štirih ali petih tednih se gosenice štirikrat levijo in sicer na 6., 11., 19. in 26. dan. Tedaj je gosenica dorasla in meri 7 do 8 cm. V tem času postane nemirna, noče več jesti, bega sem in tja, dokler ne najde med dračjem, ki ji ga moraš pripraviti, prostorčka, da se zabubi: to pomeni, da si napravi krasno svilnato zibel, 3 do 6 cm dolgi zapredek, kokon. Kokon je svilnat klobčič, velik kot oreh.

Zunaj je zapredek iz kosmate svile, za njo pa pride iz dveh nitk zložena prava 300 do 900 m dolga nit, ki se da odmotati. Nitka je 2800 do 4000 krat daljša kot v njej skrita gosenica. Ko odmotaš nitko, zagledaš nepremočljiv ovoj iz svilnate prejce, na katerem počiva temnorjava buba, ki čez 18 ali 20 dni prodre zapredek in prileze na dan kot znani svetlorumeni metulj.

A to se posreči le redkim gosencam, večina roma v prostore, kjer jih čaka v vročem zraku ali sopari smrt. Tako pripravijo kokone za tovarne tkalnice.

Za prodajo moramo seveda kokone skrbno izbrati. Kokoni, iz katerih bi prilezle samice, so jajčasti, moški pa so po sredi stisnjeni. Na 1 kg gre 400 do 600 kokonov.

Ko kokone v vročem zraku umorijo, se začne važno opravilo: odmotavanje svilnih nitk iz kokonov. To vršijo z roko ali pa s strojem. Delo je težko in zahteva velike pazljivosti in spretnosti. Delavka odmotovalka vrže kokone v kotel z vročo vodo in jih otipava tako dolgo, da vplavi na metlico začetek svilne niti; včasih združi 10 ali tudi 20 kokonov v eno samo nit surove svile. Trpežnost in lepota svile je mnogo odvisna od spretnosti teh delavk. Ker je nitka izpočetka debelejša kakor proti kon-

T V R D K A

Teodor Hribar, Gorizia

CORSO GIUSEPPE VERDI ŠTEV. 32

priporoča svojim starim odjemalcem domače in inozemsko blago vseh vrst, posebno veliko izbiro črnega sukna za čast. duhovščino in platno znanih Regenhart & Raymann za cerkvene prte. — Perilo za neveste od najnavadnejših do najfinejših vrst in vse potrebno za njihovo popolno opremo.

BLAGO SOLIDNO.

CENE ZMERNE.

POSOJILNICA V GRGARJU

Cassa Rurale ed Artigiana di Gargaro

registrovana zadruga z neomejenim poroštvom

Obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri; hranilne vloge na odpoved po dogovoru.

Daje posojila na vknjižbe in menice
pod ugodnimi pogoji.

Zdravnik Dr. G. Gregorig in zdravnica Dr. Vilma Dominco-Gregorig

sprejemata

za notranje in ženske bolezni

GORIZIA

Corso G. Verdi števil. 23

vsak dan od 9. - 12. od in 3. - 5

prilicje levo (nasproti Ljudskemu vrtu).

Bandelli Jožef, Gorizia

PIAZZA DELLA VITTORIA ŠTEV. 6

Priporoča svojo

„CVETLIČARNO“

kjer izdeluje nagrobne vence, lepe šopke za neveste in za razna darila. Ima bogato zalogo vsakovrstnih pletenih košev za okraske in veliko izbiro vaz za cvetlice. — **POSTREŽBA TOČNA in VESTNA!**

ZDRAVNIK

Dr. FR. JAKONČIČ

ZA NOTRANJE BOLEZNI

SPREJEMA

GORIZIA - VIA G. CARDUCCI N. 6

Faganelj Stanko

avtorizirani stavbeni podjetnik
in sodno zaprišeženi cenilec

GORIZIA, Via Balamonti 33 (Via Vogel)

Izvršuje vsa dela, spadajoča v stavbeno stroko, ter sprejema vodstvo in odgovornost dela. - Izdeluje vsakovrstne načrte, proračune, cenilne stavb in zemljišč za amortizacijska posojila.

Staroznana, solidna trdka šivalnih strojev in koles - delavnica za popravila šivalnih strojev, gramofonov, dvokoles, motociklov, triciklov in pušk.

Zaloga posnemalnikov, pinj in vseh tozadavnih delov. - Radio aparati Phillips in vseh znamk in cen. Oglejte si in gotovo vam ne bo žal!

Prodaja na drobno in na debelo.

JOS. KERŠEVANI

GORIZIA - Corso Vittorio Emanuele, 24
Piazza Cavour 9 (pri stolnici)

PERAZZI STANKO

ZOBOZDRAVNIK

GORIZIA

VIA ARCIVESCOVADO, 7

cu, mora odmotovalka znati združiti več ali manj prvotnih nitk v eno samo enakomerno nit. Občutek za debelejšo ali tanjšo nitko leži v koncih prstov; delavka si ga prisvoji šele z dolgoletno vajo. To nit povijajo v štrene, ki jih pošiljajo v predilnice. — Za 1 kg surove svile je treba 7 od 8 kg dobrih kokonov; v slabih letinah, ko primanjkuje piče, pa tudi 16 do 18 kg. Surova svila je prevlečena z neko gumijasto tvarino, zato jo kuhajo v sodi in milnici. Šele ko se svila očisti gumija, dobi svojo nežno mehko, šumi in prasketa med prsti. A radi kuhanja izgubi 18—30% svoje teže.

V zadnjem desetletju je pristni svili vstal hud tekmeč — umetna svila, ki se v velikanskih množinah izdeluje v tovarnah. Zato so pristni svili cene zelo padle in se gojenje sviloprejke pri nas opušča.

O PISAVI.

Napoleonova pisava je bila skoraj nečitljiva. Na svojih vojnih pohodih po Nemčiji je večkrat pisal svoji ženi Josipini. V Parizu niso vedeli, komu naj pisma izročajo, dokler niso pogruntali, da so namenjena cesarici. Eno teh pisem je prišlo tudi v vojno ministrstvo. Tam so mislili, da je to na grobo začrtan zemljevid neke večje bitke. — Tudi nekateri veliki pisatelji so imeli neverjetno grde pisave. J. Janin je nekaj poslal v tiskarno rokopis nekega svojega romana. Stavci so sicer mojstri v branju nečitljivih rokopisov, a pri nekem poglavju Janinovega romana tudi oni niso mogli naprej. Tiskarnar je šel k Janinu, naj mu prebere tisto poglavje, a pisatelj je izjavil, da ga rajši napiše nanovo, kot da bi si belil glavo z ugankami. — Tudi Balzac je pisal tako, da je znalo brati njegove čačke samo nekaj pariških stavcev, ki so se bili temu delu že privadili. — Amerikanski jurist R. Choate je popravljaj hišo. V neki sobi je hotel dati napraviti po stenah posebne okraske. Stavbenemu mojstru je obljubil, da mu pošlje potrebne risbe, ki jih je bil nekam založil. Ker

AL RIBASSO

UDINE - Via Savorgnana 5 - UDINE Tel. 904

Lastnik: DANTE CAVAZZINI

**Največja izbira tkanin v goriški
in videmski pokrajini**

!! Najugodnejše cene !!

OPOMBA: Kdor kupi za več kot 200.— Lit., temu se povrnejo
vozni stroški in stroški za prevoz obširnih zavojev.

L'ARREDAMENTO

UDINE - Via Mercatovecchio - vogel via Rialto
UDINE - Telefon 143

Lastnik: DANTE CAVAZZINI

Največje zaloge v treh Benečijah.

**Preproge - tapeciranje - zavese v vsakem
slogu in kakovosti - našiivi - žamet - zastave
preproge za hodnike - preproge za cerkev itd.**

NAJBOLJŠE CENE.

OPOMBA. Na zahtevo se pošljejo vzorci.
Prodajalcem in tapetnikom poseben popust.

ZDRAVNIK

Dr. ZORISLAV DIETZ

SPREJEMA: vsak dan od 9-12
in od 15-17

GORIZIA

via Arcivescovado 7-I (nasproti škofije)

KNJIGOVEZNICA

B E D N A R I K

G O R I Z I A

Riva Piazzutta No. 18

Veže misale v moderni obliki
p o n i z k i h c e n a h.

Matične knjige

Brevirje

Knjizice

Škafle

Brošure

Šolske knjige še isti dan!

Naročila sprejema tudi:

LIBRERIA CATTOLICA

Piazza Vittoria No. 11

**KAVARNA
BERTOSS**

GORIZIA

VIA MAMELI N. 4

Rodolfo Rosin - Gorizia - Via Carducci 11

**Bogata izbira pletenin, perila, no-
gavic, rokavic in druge drobnarije.**

jih kljub dolgemu iskanju ni mogel najti, je pisal mojstru pismo, v katerem mu je sporočil, naj počaka. Mojster pisma ni znal brati; mislil je celo, da ni pismo, ampak obljubljeni risbe, ter je po njem izvršil pač najizvirnejše stenske okraske.

A.: Koliko let ima gospodična Lojzka?

B.: Sedem in trideset.

A.: Toliko! Pa jih ne kaže.

B.: Seveda ne, saj jih skriva.

Jože: Kakšna razlika je med navadno puško in strojnico?

Lipe: Enaka kakor med možem in ženo, kadar govorita.

Strupeni obrekovalci Jože je nenadoma umrl. Povedali so, da se je menda zastrupil.

«Že mogoče,» je dejal eden njegovih dobrih znancev, «najbrž se je ugriznil v jezik.»

Iz igralskega življenja. — «Zadnjič sem tako izvrstno igral umirajočega človeka, da je zastopnik zavarovalne družbe, pri katerem sem se par dni prej zavaroval za življenje, padel v nezavest.»

ELIJA CUK - Piazza Cavour 9

BOJAN CUK - Corso Verdi 26

GORIZIA

Glavno zastopstvo šivalnih in pletilnih strojev: Dubied, Necchi, Pfaff; dvokoles: Legnano, Taurus, Wander itd. Radio-aparati: Superla, Allocchio-Bacchini itd. Motorna kolesa: Taurus, Sertum. - NAJZMERNEJŠE CENE.

KATOLIŠKA KNJIGARNA

LIBRERIA CATTOLICA

GORIZIA

PIAZZA VITTORIA 11

NASLOV:

LIBRERIA CATTOLICA

GORIZIA - Piazza Vittoria No. 11

Pisarniške in šolske potrebščine

KNJIGE

šolske, nabožne, zabavne
in poučne; kipi, molitve-
niki, nabožni predmeti.

MOLITVENIKI vseh vrst.

PAPIR

pisarniški, pisemski, za
maslo, ovojni itd. itd.

SLIKE

navadne in umetniške,
majhne in velike stenske.

SVEČE

liturgične, voščene in
stearinke, nočne itd. itd.

Slikanice za Miklavževa
in božična darila. Jaslce,
božični okraski.

Modni časopisi. - Veli-
ka izbira razglednic.

TIPOGRAFIA CONSORZIALE

◆◆◆ TRIESTE - VIA S. FRANCESCO No. 20 ◆◆◆

Izvršuje vsa tiskarska dela
v najmodernejšem stilu.
Opremljena je z modernimi
stroji in s črkami v veliki
izberi. - Tiska knjige v ne-
vadnih in razkošnih izdajah.
Naročila se izvršujejo točno
in po zmernih cenah.

TELEFON 68-04

TELEFON 68-04

LINOTYPE - ROTACIJSKI STROJ - STEREOTIPIJA

TOVARNA ZRCAL

ANTON KOREN nasl.

Gorizia, Via Carducci 4 - Tel. 577

Steklo, porcelan, šipe, vse

∴ za hišo in gostilno ∴

Opremljeni smo z najmodernejšimi stroji za vsakovrstno obdelavo kristalov za avtomobile in za pohištvo.

Mizarji dobijo poseben popust.